

Prestižní cena

- Oznámení Karlovarských právnických dnů o udělení prestižní ceny
Bulletinu advokacie za rok 1998 3

Úvodník

- Čermák Karel: Reformní meditace 4

Články

- Jindřich Miloslav: Budou notáři více zastupovat v soudním řízení? 8
Ježek Vladimír: Právní povaha určení advokáta podle § 18 odst. 2
zákona o advokacii 10
Gaertner Hanuš: Několik poznámek k (ne)fungování české, zejména
civilní justice 14
Baudyš Petr: Vypořádání nemovitostí vyloučených ze společného
jmění jeho zúžením 19
Pohl Tomáš: Několik praktických poznatků advokáta z aplikace ustanovení
obchodního zákoníku o smlouvě o dílo v oblasti budování staveb 21
Pavlovský Marek: Právní úprava smluv o šíření výkonu u výkonných
umělců v oblasti dabingu 43
Pospíšil Ivo: Několik poznámek k režimu transformací osobního
užívání bytů sloužících k trvalému ubytování pracovníků na nájem
služebního bytu a nájmu služebního bytu na nájem 51

Přečtli jsme za Vás

54

Z judikatury

- K zásadě volného hodnocení důkazů podle § 132 o. s. ř. 58
- Soudní poplatek v incidenčních sporech v rámci konkurzního řízení
(žaloba v těchto věcech je žalobou určovací, hodnotu věci nelze
vyjádřit v penězích) 66
- K otázce řádného doručení rozhodnutí soudem, uvede-li účastník
adresu pro doručování odlišnou od adresy bydliště 67
- Zvýšení základního jmění akciové společnosti z vlastních zdrojů 69
- Náležitosti notářského zápisu s doložkou přímé vykonatelnosti,
je-li jeho předmětem uznání dluhu (účastníkem musí být i oprávněný) 73
- K výkladu pojmu „obchodní spory z právních vztahů mezi
podnikateli při jejich podnikatelské činnosti“ z hlediska věcné
příslušnosti krajského soudu ve smyslu § 9 odst. 3 písm. a) o. s. ř. 74

Obsah

• K podmínkám vzetí do vazby osoby, propouštěné z výkonu trestu odnětí svobody	76
Z České advokátní komory	
1) Informace o schůzích představenstva konaných ve dnech 7. – 8. 6. a 28. – 29. 6. 1999	79
2) Informace o výsledku advokátních zkoušek v I. pol. 1999 – 2. termín	80
Názor	
Mají obhájci velkoryse dělat zadarmo? (Václav Mandák)	81
Problémy s ustanovováním obhájců a s výplatou jejich odměn (Jiří Švec)	83
Sbírka útěchy	
Kéž by na soudech byly studovny! (Daniel Šulc)	85
Personálie	
K pětadesátinám JUDr. Karla Čermáka (Stanislav Balík)	86
Odešel JUDr. Jozef Földes (Václav Mandák)	88
Z odborného tisku (připravuje Jaroslava Vanderková)	88
Tisk o advokacii (připravuje Květa Slavíková)	96
Ze zahraničí	
Právní konzultace prostřednictvím horké linky? (Arthur Braun)	105
K možnosti advokátů nabízet služby a poskytovat je prostřednictvím internetu (Jana Wurstová)	108
Vyšlo č. 2/99 Bulletinu slovenské advokacie (Jaroslava Vanderková)	108
Mezinárodní vztahy	
38. seminář pro soudce a advokáty z České republiky a Rakouska (Stanislav Balík)	111
K výročí konference ABA-YLO v Bostonu (Milan Kyjovský)	112
Zpráva o účasti týmu Právnické fakulty UK v mezinárodních soutěžích (Pavel Šturma, Eva Danová)	113
Různé	
1) <u>Česká republika a rozšíření Evropské unie – sympozium v Praze (15. – 18. 9.)</u>	117
2) Zpráva o semináři k výkladovým problémům nekalé soutěže a průmyslových práv (Radka Pelikánová)	120
Nakonec	121
Inzerce	122

KARLSBADER JURISTENTAGE
VEREINIGUNG DEUTSCH-TSCHECHISCH-SLOWAKISCHER JURISTEN E. V.
— KARLOVARSKÉ PRÁVNICKÉ DNY
— SPOLEČNOST NĚMECKÝCH, ČESKÝCH A SLOVENSKÝCH PRÁVNÍKŮ

Karlsbader Juristentage e.V.
Widenmayerstrasse 5 80538 München 22 BRD
Národní třída 10 – palác Dunaj CZ 113 19 Praha 1

Präsident:
Eduard Graf von Westphalen

Redakce časopisu ČAK
Bulletin advokacie
JUDr. Václav Mandák, CSc.
šéfredaktor
Národní 16
110 00 P r a h a 1

Karlovy Vary, 8.6.1999

Vážený pane šéfredaktore,
vážené dámy, vážení pánové,

je nám potěšením sdělit Vám, že na základě hodnocení odborné a informační úrovně časopisů právníckou veřejností udělila naše společnost dne 4.6.1999 v Karlových Varech jako nejlepšímu právníckému časopisu v ČR

Prestížní cenu za rok 1998

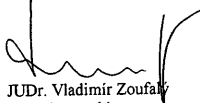
Bulletinu advokacie

Úpřímně Vám blahopřejeme a věříme, že se i potěšíte plastikou mistra Jaromíra Rybáka, předanou Vám při této příležitosti primátorem Karlových Varů JUDr. Josefem Pavlem.

Přejeme Vám i Vaším autorům mnoho dalších úspěchů.

JUDr. Anđriška Munková
generální sekretář

JUDr. Vladimír Zoufalý
viceprezident

tel.: 0049 89 2285308 VR Nummer 13918 fax: 0049 89 296617
bank. spoj.: Bayerische Vereinbank München č.ú. 32235840 BLZ 70020270

tel.: 0042 2 2495 1148 fax: 0042 2 2491 2376
bank. spoj.: Komerční banka Praha 1, č.ú. 1142546011/0100

Reformní meditace

Lidstvo po potopě ještě ani nestačilo pořádně oschnout a už zase nevědělo, co roupama dělat. Byl vypracován projekt Babylonské věže, o němž dodnes nikdo neví, k čemu měl vlastně sloužit (patrně k očekávání světlých zítřků); a projekt hanebně ztroskotal na jakémsi informačním selhání, jemuž se v 1. knize Mojžíšově střízlivě říká zmatení jazyků, ve skutečnosti však jistě nešlo v podstatě o nic jiného než o určité nedostatky v Y2K compliance, jak tomu dost pitomě říká dnešní informatika, proti jejímž blbnutí Y2K bylo chiliastické hnutí na přelomu minulého tisíciletí nevinným a hlavně levným happeningem. Takový dnešní Y2-chiliasť tráví celé dny, noci, týdny a měsíce na modlitbách a rozjímáním nad svým hardwarem a softwarem, platí tučné částky za odpustky nejružnějším etablovaným i potulným mnichům a jiným providerům a stejně se ještě každou noc potí hrůzou, že až přijde soudný den, selže mu mobil a exhibovat bude muset zase jako dřív nikoliv na internetu, nýbrž za mrazu a nepohody v ošoupaném zimmiku po parcích, a to s nesrovnatelně větším rizikem a nižším účinkem na dívky a dámy. Takže vidíme, že mezi Y minus 3K, Y1K a Y2K není ve skutečnosti vůbec žádný rozdíl, a to ani v tom rozruchu, který se okolo toho nadělá. Vypadá to zkrátka, že svět i lidstvo prostě přežije i bez babylonské věže i bez těch vtíravých mobilů či perverzních internetů. Ale zpět k tématu.

My Češi jsme se ještě ani neoklepali po potopě úspěšné ekonomické reformy, polykáme andělíčky a prý se odrážíme ode dna zpět ke své spálené (teď asi potopou uhašené) zemi, a už zase nevíme, co roupama dělat. Byl vypracován projekt Justiční reforma, o němž dodnes nikdo neví, k čemu má vlastně sloužit (patrně k očekávání světlých zítřků); a projekt už teď selhává na totálním zmatení jazyků, mohu-li si dovolit to tak střízlivě biblicky nazvat. Voláte cihly a dovezou vám vápno; vzkřiknete spravedlnost a pošlou vám urychlené řízení; stěžujete si na nevymahatelnost práva a dostanete vymahatelnost bezpráví; prosíte o rovný přístup k právům a kdosi odpovídá, že došel a na nový nejsou peníze, protože je zapotřebí pěti miliard na zrušení vrchních soudů, na rámy a na legislativní a jiná provizoria; potřebujete právní ochranu a předloží se vám zmateční žaloba či centrální registr závětí; očekáváte službu a moc praští vás nebo někoho jiného pendrekem po hlavě a ještě vás ujistí, že to je ta nejlepší služba, jakou vám může poskytnout. To vše je doprovázeno dýchavičným pokřikem, do kdy musí v tom zmatku babylonská věž stát; ale ani tomuto pokřiku nikdo pořádně nerozumí, a to proto, že neví k čemu má babylonská věž sloužit a jak má tedy vypadat.

Myslím, že celkem už všichni víme, proč selhala privatizace či chcete-li restrukturalizace, a proč teď polykáme ty andělíčky. Byl to nedostatek státních politik, tedy norem (ne právních) o tom, co se má a bude dělat, aby se dosáhlo jistého společenského stavu. Dnes se snad konečně už aspoň začíná uvažovat o formulaci alespoň některých politik, jako je politika hospodářská, průmyslová, zemědělská, školská, kulturní, zaměstnanosti a snad i jiné. Odpusťte mé případné neinformovanosti, ale ještě jsem nic neslyšel o politice právní. Bez jasné formulované právní politiky budou vždy jakékoliv justiční i jiné právní reformy jen zmatením jazyků a stavbou babylonské věže, předem určené k rozpadu.

Právní politikou ovšem nejsou takové povšechné fráze, jako že se podcenila role práva, že právní prostředí je nedostatečné a právní rámec (ptám se čeho) nedokonalý, že je právo špatně vymahatelné, že věřitelé jsou na tom hůř než dlužníci nebo že je třeba urychlit řízení a zpřísnit nad někým či nad něčím dozor. Právní politika taky není u nás oblíbená právní scholastika, která nehledí napravo ani nalevo, natož dopředu či dozadu, a pod heslem sola Scriptura (pouze Písmo), upraveným na sola Lex (jasně, že s velkým L), vede k neustále se opakujícím, zničujícím legislativním smršťm, po nichž pochopitelně nemůže zůstat nic jiného než legislativní spoušť. Vzpomínám, kolik takových legislativních spouští jsem ve svém, už nikoliv zrovna jinošském, věku zažil a nemohu se dopočítat – rozhodně to začalo Čepičkou a jeho právnickou dvouletkou někdy před padesáti lety. Vybavují se mi také tváře různých horlivých a energických náměstků, co měli ty spouště na starosti, ale jejich jména už mi nepřicházejí. Odvála je vždy další smršť. Nebo prostě čas? A představuji si i chudáka Čepičku, jak ještě na smrtelné posteli s uspokojením přehlíží své spáleniště Říma a pateticky volá *qualis artifex morior*.

Co to tedy vlastně je ta čertovská právní politika?

Stav, který chceme dosáhnout, je, doufejme, stav převážně dobrovolné úcty k jistým základním mravním hodnotám a tím i respektu k právu. Tomu se totiž říká *rule of law* neboli po našem právní stát.

Co se má a musí dělat, aby se toho dosáhlo? Poskytovat ochranu právům. Až potud snad jasné. Teď přijdou úkoly právní politiky. Co je to ochrana práv? Kým, komu, jak a v jakém rozsahu či pořadí ochranu poskytovat? Třeba i nuceně a preventivně? Někdy i zadarmo? A máme zde desítky otázek k rozhodnutí, ale i desítky vzorů pro rozhodování.

Jen letmo a na přeskáčku.

Ochrana práv při jejich vzniku nebo před jejich uplatněním. Nejširší způsob ochrany. Kdo ji má poskytnout? Státní moc? Soudní nebo právní? I proti sobě? Za peníze, nebo zadarmo? Dobře poskytnutá právní porada, bezvadně sepsaná smlouva, rozumný právní rozbor, srozumitelná závěť, mimosoudní vyřízení – ochrana práv v 90 % případů. Odlehčení justice a správních úřadů. Úspory. Výchova

publika. Hraje advokacie a notářství nějakou úlohu v právním systému země? Nebo si jen tak liberálně vydělávají na vepřo a na pivo, případně na vilu v Průhonicích a na medáka? Právní politika mlčí jak sfinga, aby si nemusela připustit detailnější problémy.

Ochrana práv při sporu o ně nebo o jejich udělení. A zase: kdo ji má poskytnout? Nezávislý soud? Sám úřad, k němuž žádost směřuje? Nějaká státní agentura nebo ombudsman? Je třeba ochranu nařídit? A proč jenom v trestních věcech? Nebo ve všech věcech, kde je druhou stranou mocný stát? Co když je druhá strana ještě mocnější než stát? Co když je prostě jedna strana mocnější? Lze takové případy nějak standardizovat? A jak? Proč při vzniku práv právní ochranu často nařizujeme (např. notářský zápis nebo vklad do katastru), ale při sporu třeba o totéž právo nikoliv? Proč mlčíš, právní politik? Nelítáš občas ode zdi ke zdi?

A co samotná justice? Je to služba veřejnosti nebo spravedlnosti nebo řízný výkon státní moci? Jak kdy a jak vůči komu? Jinak vůči věřitelům a jinak vůči dlužníkům, jinak dnes a jinak zítra? Jinak vůči velkým dlužníkům a jinak vůči malým? Co je to nezávislost a co nestrannost? Mohou za resty u soudů opravdu advokáti? A z kolika procent? K čemu jsou státní peníze v justici? Na pracovní výpomoc soudům (nejrůznější komisariáty) ano, na ochranu práv účastníků (nejrůznější offa) ne? A proč? Budeme tedy komisariáty rozšiřovat a offa dál škrtit? V čem spočívá právo na spravedlivý proces? Jen v jeho urychlení? A v čem spočívá zásada o rovnosti zbraní? Proč hodláme některé části justice zprivatizovat (výkon rozhodnutí, dražby mimo exekuce apod.) a jiné ne? Preferujeme tím někoho, koho a proč?

Státní zastupitelství, finanční prokuratura, správní soudnictví, veřejná správa, ombudsman, evropské instituce – kdo je kdo a k čemu nám mají či nemají sloužit?

A právní politika radši ani nedutá. Možná, že se ji nechce říct, jak na nějaký spravedlivý proces, rovnost zbraní nebo evropskou integraci kašle. To by ostatně u nás bylo sociálně, konzervativně, liberálně, opozičně i koaličně tradiční.

Až si tohle všechno srovnáme v hlavě, až si to prodiskutujeme, až se přestane zmítat mezi primitivním liberalismem a hrubým etatismem, až právní politika promluví, tak můžeme začít dělat reformu justice a novely soudních řádů. Pak se možná ukáže, že soudnictví, ba soudní moc sama, není nějaký pupek světa, který je tu sám od sebe a pro sebe k tomu, aby neměl resty, stůj co stůj, padni komu padni, a hlavně aby se při tom nemusel zdržovat nějakou spravedlností. Do té doby budeme jako v tom starověkém Babelu volat maltu a někdo nám hodí cihlu, a to ještě nejspíš na hlavu z bortícího se horního poschodí.

Do cyklotronu můžete celkem úspěšně hodit párek atomů či čeho a když je pořádně roztočíte, máte jistou šanci, že se při srážce vzájemně anihilují a ještě

při tom uvolní plno energie. Obávám se, že urychlovač justice dosud vynalezen nebyl a že vzájemná anihilace soudních restů a export takto získané energie do sousedních právních států zůstává v říši věčných snů o perpetuu mobile, stejně jako Temelín.

Nejhorší ovšem je, že strůjci všelikých reforem u nás, jakož i jiní urychlovači urychlení, jsou už odjakživa nejen bezmezně ješitní, ale i příslovečně pilní, čímž mám na mysli přísloví pilný jako mol na rozdíl od medonosné včelky. Vidíte, jak náš moudrý lid uměl už dávno rozlišovat píli konstruktivní od píle destruktivní, kterážto poslední nám zajisté způsobí problémy $Y^2 + 0,005 K$, takže se, dámy a pánové právníci, zejména vy mladší, připravte radši už teď na nové polykání andělíčků a mocný odraz od dna.

Tohleto všechno nepřeje vám ani sobě, natož naším milým, leč pošetilým, konstruktérům reforem,

Váš

Karel Čermák

Červenec 1999.

Bulletin advokacie jako jediný odborný časopis přináší pravidelně informace o obsahu periodik z oblasti práva a hlavních souvisejících oborů.

Dnes na stranách 88 – 96.

JUDr. Miloslav Jindřich
viceprezident Notářské komory ČR

Budou notáři více zastupovat v soudním řízení?

V současné době vláda předložila parlamentu návrh rozsáhlé novely občanského soudního řádu. Tento předpis v mnoha ohledech působí, jako kdyby ho předkládala docela jiná vláda. Jeho závažným důsledkem bude totiž značná formalizace soudního procesu a kritici tohoto předpisu poukazují na to, že bez řádného zastoupení bude málokdo schopen vést spor a že se tak nepřímou zavádí „advokátský proces“. Vzhledem k zavádění nových mnohdy složitých institutů a vzhledem k tomu, že je předpis precizován, a tak se stává složitější, jeví se toto tvrzení jako oprávněné.

Nehodlám se vyjadřovat, zda je to správný trend v současné době či nikoliv. Nepochybně však přijetí tohoto zákona zvýší značně potřebu advokátního zastoupení a tím se zvýší poptávka po poskytování právních služeb poskytovaných advokáty.

Na rozdíl od mnoha jiných zákonů předkládaných vládou v „legislativní smršti“ je tento zákon díky jeho faktickým tvůrcům zpracován na vysoké profesionální úrovni. Jeho ustanovení jsou provázána s jinými právními předpisy, mimo jiné také se zákonem č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (dále jen „notářský řád“) Zavedením „procesní plné moci“ pro notáře je odstraňován letitý nesoulad mezi občanským soudním řádem a notářským řádem ohledně zastupování notářem před soudem. Podle § 3 odstavec 1 písm. b) notářského řádu, notář může v souvislosti s notářskou činností, vymezenou v § 2 notářského řádu, zastupovat mimo jiné v občanském soudním řízení, avšak pouze v řízeních podle § 175a až § 200e občanského soudního řádu s výjimkou řízení o osvojení, řízení o povolení uzavřít manželství a v řízení o dědictví, v němž vykonává činnost „jako soudní komisař“, tedy podle tohoto ustanovení pouze v nesporných řízeních. Toto ustanovení notářského řádu však nebylo zohledněno v občanském soudním řádu a tak není zřejmé, jakou pozici má notář před soudem, poskytují-li na základě zákona tuto právní službu. Je zřejmé, že zastupování z titulu obecného zmocněnce s ohledem na ostatní souvislosti nepřipadá v úvahu. Vzhledem k tomu, že se jedná o velmi nepatrnou část činnosti notáře, jejíž význam je

pouze v tom, že doplňuje hlavní činnost notáře, aby byly jeho právní služby komplexní, nevynutila si praxe žádné soudní rozhodnutí, které by řešilo postavení notáře jako zástupce v soudním řízení. V těchto málo věcech, ve kterých notáři zastupovali před soudem, vystupovali jakoby na základě procesní plné moci, což bylo dovozováno výkladem, podle kterého notářský řád tím, že umožnil zastupování notářem, již fakticky procesní plnou moc pro notáře zavedl. Z výše uvedeného vyplývá, že zavedením procesní plné moci pro notáře je v občanském soudním řádu reagováno, bohužel až nyní, na příslušné ustanovení notářského řádu.

V související novele notářského řádu je možnost zastupování notářem nově vyloučena v řízení o určení, zda je třeba souhlasu rodičů dítěte k jeho osvojení. Naopak je zaváděna možnost zastupování notářem v souvislosti s notářskou činností ve správním soudnictví. Rozšíření možnosti zastupování notářem ve správním soudnictví vychází ze zásady, že když už notář sepíše veřejnou listinu, měl by v této souvislosti poskytnout komplexní právní službu. Jestliže tedy může v souvislosti s notářskou činností zastupovat podle § 3 odst. 1 písm. b) notářského řádu ve správním řízení, měl by mít možnost zastupovat i ve správním soudnictví, zejména dosavadní úpravy notář, který například sepsal notářským zápisem smlouvu o převodu nemovitosti, může podle § 2 notářského řádu a podle § 3 odst. 1 písm. c) notářského řádu sepsat návrh na zahájení řízení o povolení vkladu práva do katastru nemovitostí a podle § 3 odst. 1 písm. b) notářského řádu zastupovat ve správním řízení o povolení vkladu u katastrálního úřadu. Jestliže však katastrální úřad návrh zamítne, notář sice může sepsat podle § 3 odst. 1 písm. c) notářského řádu odvolání proti rozhodnutí katastrálního úřadu, nemůže však již zastupovat u soudu v řízení o opravném prostředku. Tím je právní služba notáře nekomplexní. V takovém případě je velmi obtížné pro účastníky sehnat zastoupení advokátem vzhledem k tomu, že toto zastoupení je pro advokáta nezajímavé, neboť vstupuje až do poslední fáze celé kauzy.

Dále novela zavádí možnost, aby notář zastupoval i v řízení o dovolání. Vzhledem k tomu, že toto zastupování je možné opět jen v rozsahu oprávnění notáře stanoveným v § 3 odst. 1 písm. b) notářského řádu, bude přicházet v úvahu vzhledem k povaze řízení, ve kterých notář může zastupovat, jen zcela výjimečně. Význam tohoto nového ustanovení je pouze v tom, že umožňuje, aby i v těchto naprosto výjimečných případech notář mohl dovést celou kauzu až do konce a účastník v závěru nemusel shánět nové zastoupení.

Z toho, co bylo uvedeno, je zřejmé, že novela v této oblasti téměř nerozšiřuje působnost notáře, neohrozí jeho nestrannost a už vůbec neohrožuje výlučné postavení advokáta jako zástupce v civilním procesu. Obavy, které způsobila právě tato ustanovení novely mezi advokáty, se musí jevit ve světle všech

souvislostí, včetně očekávaného nárůstu poptávky po „advokátských službách“ v souvislosti s novelou, jako značně neopodstatněné. Je navíc známo, že v praxi notáři v důsledku svých jiných pravomocí a povinného výkonu notářské činnosti téměř nevyužívají ani omezených možností k poskytování právních služeb daných ustanovením § 3 notářského řádu a jejich zastupování se omezuje na zastupování v řízeních u katastrálního úřadu. Lze předpokládat, že tento stav bude nadále pokračovat vzhledem k omezenému počtu notářů a jejich jiným pravomocem, kterými jsou státem pověřováni a které především jsou povinni naplňovat.

Je s podivem, že advokáti, ale i notáři stále bedlivě sledují vzájemnou konkurenci, která se odehrává mezi těmito státem zřízenými institucemi pro poskytování právních služeb v rámci právních předpisů a na druhé straně jimi není důsledně poukazováno na zcela nezákonné poskytování právních služeb jinými subjekty zejména v oblasti převodu nemovitostí. Právě toto, často i bezostyšně inzerované a stále se rozšiřující nedovolené podnikání zejména realitních kanceláří, ale i mnohých znalců, geometrů a bohužel dokonce i některých zaměstnanců katastrálních úřadů, zhoršuje nejen postavení advokátů a notářů, ale zejména narušuje právní vědomí a jistotu právních vztahů.

JUDr. Vladimír Ježek
advokát, Ostrava

Právní povaha určení advokáta podle § 18 odst. 2 zákona o advokacii

V praxi se objevily různé odlišné názory na právní povahu „určení advokáta“ podle § 18 odst. 2 zák. č. 85/96 Sb. o advokacii. Toto ustanovení zní: „Nemohli-li se někdo poskytnutí právních služeb podle tohoto zákona domoci, je oprávněn požádat Komoru, aby mu advokáta určila. Nejsou-li dány důvody pro odmítnutí uvedené v § 19, je Komorou určený advokát povinen právní služby poskytnout za podmínek v určení stanovených“.

Kontrolní radou ČAK byl řešen případ, kdy podle výše citovaného ustanovení byl žadateli určen Komorou advokát, aniž by byl obsah tohoto určení blíže vymezen. Přesto však o tomto obsahu pochyby nevznikly, neboť ten vyplýval z žádosti, kdy občan si sám podal ústavní stížnost k Ústavnímu soudu. Tento ho

obratem písemně poučil, že pro sepis ústavní stížnosti musí mít advokáta. Advokát poté oznámil Ústavnímu soudu, že v dané věci byl Komorou určen advokátem a předložil i toto opatření Komory. Ústavní soud stížnost odmítl s odůvodněním, že advokát nepředložil speciální plnou moc požadovanou zákonem o Ústavním soudu, zatímco advokát sám vyjádřil přesvědčení, že opatření Komory podle § 18 odst. 2 zák. o advokacii tuto plnou moc nahazuje, obdobně jako ustanovení soudem. K řešení je tedy předložena otázka, zda opatření Komory podle cit. ustanovení zákona o advokacii má stejnou povahu a stejné důsledky, jako ustanovení obhájce soudem podle § 38 tr. řádu, event. ustanovení zástupce podle § 30 odst. 2 o. s. ř.

V uváděných procesních předpisech je věc bez pochybností řešena tak, že ustanovený advokát se již samotným ustanovením stává právním zástupcem, event. obhájcem určité osoby, aniž by bylo třeba jakéhokoliv dalšího projevu vůle ze strany zástupce nebo zastoupeného. § 31 o. s. ř. totiž stanoví, že ustanovený zástupce má stejné postavení jako zástupce na základě plné moci pro celé řízení (pokud nebyl ustanoven jen pro určité úkony), a pokud je zástupcem ustanoven advokát, má stejné postavení jako advokát, jemuž účastník udělil plnou moc. Z § 38 odst. 1 tr. ř. zase vyplývá, že ustanovení obhájce je namístě teprve tehdy, když jsou dány důvody nutné obhajoby a obviněný si obhájce nezvolil (z povahy věci vyplývá, že mu ani nebyl zvolen oprávněnou osobou), tedy ustanovení je užito **namísto** zvolení. Rovněž zde se nepředpokládá jakýkoliv projev vůle zástupce či zastoupeného k tomu, aby vznikl právní vztah mezi zástupcem a zastoupeným, což je v podstatě forma vztahu vznikajícího na základě příkazní smlouvy. Oba procesní kodexy to ostatně vyjadřují již tím, že ustanoveného advokáta označují jeho funkcí v zakládaném vztahu, tj. buď jako obhájce nebo jako zástupce.

Nic takového v § 18 odst. 2 zák. o advokacii nenajdeme. Přes nepříliš šťastnou formulaci, že ten, kdo se nemůže domoci poskytnutí právních služeb „je oprávněn požádat Komoru, aby mu advokáta určila“ (požádat může nepochybně každý, ale zákon zakládá za splnění určitých podmínek **nárok** žadatele a tedy tomu odpovídající povinnost Komory) lze dovodit, že Komoře nebylo dáno oprávnění zasahovat přímo do procesních vztahů, resp. je zakládat, což je vyjádřeno obecným označením „advokáta“ a také užitím odlišného pojmu „určit“ namísto procesními kodexy užívaného „ustanovit“. Komorou určený advokát má povinnost poskytnout žadateli právní službu v určeném rozsahu, nestává se však automaticky jeho zástupcem anebo obhájcem. Právní službou zde může být nepochybně jak jednotlivý úkon (právní porada, sepis smlouvy), tak – to zřejmě častěji – procesní zastoupení. Jak naznačuje 2. věta cit. ustanovení, advokát je povinen právní služby poskytnout, nejsou-li dány důvody pro odmítnutí, uvedené v § 19, což je dalším dokladem toho, že určením Komorou

ještě žádný procesní vztah nevzniká (ba ani vztah advokát – klient). Jde tedy o jakýsi příkaz Komory advokátovi, aby za splnění určitých podmínek poskytl požadovanou právní službu, přičemž je v zájmu všech zúčastněných, aby v písemném opatření Komora specifikovala obsah právní služby, ke které je advokát určován – např. sepsis ústavní stížnosti proti odsuzujícímu trestnímu rozsudku, zastoupení v občanskoprávním sporu o náhradu škody atd. Neznamená to však, že je advokát povinen provést jakékoli přání klienta, např. sepsat evidentně nepřípustnou anebo nedůvodnou ústavní stížnost. Jakkoliv je pravdou, že o výsledku jakéhokoliv sporu rozhoduje teprve konečný soudní verdikt, není advokát ani jako obhájce anebo v civilních věcech zástupce klienta jeho sluhou či písařem, který sepisuje jeho projevy vůči soudům či protistraně. Podle § 16 zákona o advokacii je advokát povinen chránit a prosazovat **práva a oprávněné zájmy** klienta a nikoliv jakékoliv jeho zájmy anebo jakékoliv požadavky. Proto také splnění povinnosti podle § 18 odst. 2 zák. o advokacii může spočívat i v jiném plnění než v žádaném převzetí zastoupení anebo sepsu ústavní stížnosti. Může spočívat v tom, že advokát se s věcí seznámí a spolu s jejím rozбором sdělí klientovi, že uplatňovaný požadavek je zřejmě nedůvodný anebo ústavní stížnost nepřijatelná. Tím svoji povinnost splnil bez ohledu na opačný názor klienta, jak správně rozhodlo v konkrétní věci představenstvo ČAK.

Je pravdou, že stejný problém – tj. uplatňování zřejmě neoprávněných zájmů a nedůvodných nároků může nastat (a v praxi nastává) i u zastoupení, vzniklých „nuceně“ přímo rozhodnutím soudu. Ani zde podle mne však není neřešitelný – běžně se v trestních obhajobách ex offio setkáváme s tím, že obviněný (klient) či obhájce (advokát) požádá soud o zproštění ustanoveného obhájce pro „ztrátu vzájemné důvěry“ – a soud obvykle žádosti vyhoví. Zde musí k řešení přistupovat soud citlivě, protože na straně jedné nelze tolerovat pouhé přání klienta či advokáta vyvázat se ze zástupčího vztahu, neboť takový postup by byl zcela jistě nadužíván, když již nechci říci zneužíván, na druhé straně nelze po advokátovi (ani po klientovi) požadovat detailní vysvětlení rozporů, které mezi nimi vznikly. Mohlo by tak dojít nejen k porušení povinné mlčenlivosti ze strany advokáta (resp. o žádost, která by k porušení vedla), ale i o zcela konkrétní poškození práv zastoupeného, mohlo by třeba jít o sdělení, že zástupce odmítá navrhopvat v civilní věci důkazy, o nichž ví, že byly zfalšovány anebo obhájce nechce akceptovat obhajobu obviněného, spočívající v obvinění jiné osoby, o němž předpokládá, že není pravdivé.

Je nicméně známo, že soudy tyto případy, obvykle spíše v trestních věcech, vykládají poměrně liberálně a spíše rozšiřujícím způsobem. Málodky se stane, že by soud třeba opakovaně odmítl „vyměnit“ ustanoveného obhájce, zvláště když tento se na dotaz soudu k žádosti klienta obvykle připojí. Soud pak stěžejší bude

nutit advokáta nadále zastupovat klienta, který k němu opakovaně vyjádřil nedůvěru, byť nedostatečně odůvodněnou.

V civilním řízení bude argumentace v tomto směru ještě silnější, neboť zde žádné „povinné zastupování“ neexistuje (zkoumané ust. § 30 o. s. ř. nedopadá na zastupování účastníků s omezenou procesní způsobilostí), a proto zproštění zastupování soudem na (alespoň rozumně znějící) žádost jedné ze stran by nemělo činit potíže.

V každém případě však až do rozhodnutí soudu je advokát v těchto případech zástupcem, resp. obhájcem klienta a do té doby je také povinen jako takový vystupovat (přebírat podání apod.).

Shrnutí závěrem: Na rozdíl od ustanovení soudem nemá určení advokáta Komorou podle § 18 odst. 2 zák. o advokacii povahu aktu, který by zakládal právní vztah zástupce a zastoupeného, ale je příkazem konkrétnímu advokátovi poskytovat právní službu,¹⁾ což je realizací (druhou věcí je, jak efektivní) ústavního práva na právní ochranu, obsaženého v ust. čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Na základě tohoto určení vzniká advokátovi povinnost vůči žadateli, spočívající v poskytnutí určité právní služby. Tato povinnost (plnění ze strany advokáta) však nemusí být totožná s přáním žadatele, resp. s jeho představami o určitém právním úkonu anebo zastoupení v právní věci. Advokát není povinen splnit jakékoliv přání žadatele – klienta, pokud zjistí, že nejde o zastupování či prosazování jeho oprávněných zájmů zákonnou cestou. V takovém případě může poskytnutá služba spočívat v právním rozboru věci resp. v právní poradě.

V každém případě však samotným určením advokáta nevzniká vztah, odpovídající příkazní smlouvě podle občanského zákoníku (případně – pokud by to vůbec přicházelo v úvahu – mandátní smlouvě podle obchodního zákoníku) a toto určení tedy nenahrazuje udělení plné moci klientem a neodpovídá svým charakterem ustanovení zástupce či obhájce soudem podle procesních předpisů.

¹⁾ Stejný názor, byť vyslovený pouze pro účely trestního řízení, zastává V. Mandák v článku „Ukončení obhajoby obhájcem“ v časopise Trestní právo č. 2/96 str. 9.

JUDr. Hanuš Gaertner

býv. advokát v SRN, Praha

Několik poznámek k (ne)fungování české, zejména civilní justice

Ačkoliv nejsem zapsán v České advokátní komoře, měl jsem jako zmocněnec mých příbuzných opětovně co dělat s českými civilními soudy – zejména v restitučních záležitostech a získal jsem některé poznatky, většinou negativní, které konfrontuji také s příslušnými právními předpisy a právní praxí v SRN, jak jsem ji poznal.

VŠEOBECNÉ ÚVAHY

1. Dle mého názoru je značná část českých civilních soudců, zejména u okresních a obvodních soudů, málo kvalifikovaná k řešení obtížných občanskoprávních sporů, kde často jde o velké peníze. Také nejsou ani vybaveni dostatečnými technickými pomůckami, jako např. právní literaturou, komentáři, právníckými časopisy atd. Byl jsem např. jednou u Krajského soudu v Plzni a zeptal jsem se, kde je tam knihovna. Bylo mi řečeno, že tam žádná knihovna není. V Německu má každý soud, zejména Zemský soud nebo Vrchní zemský soud obsáhlou knihovnu se spoustou komentářů a svázanými ročníky nejdůležitějších právních časopisů atd. Ostatně i advokáti mají většinou obsáhlé knihovny, čemuž v ČR zřejmě také vždy není. Soudce, který nemá možnost studovat právníckou literaturu, nebude znát také judikaturu a pak dojde k velkým rozporům v rozsudcích, jak se např. o tom zmínil ministr spravedlnosti JUDr. Motejl v jedné debatě. Zatímco např. v rozsudcích německých civilních (a správních) soudů bývá v případě potřeby citovaná judikatura nebo názory ze standardních komentářů, toto jsem v českém rozsudku ještě nikdy neviděl.

Tyto okolnosti vedou také k tomu, že české soudy často rozhodují formálně, resp. formalisticky, dle litery a nikoliv ducha zákona. Snad jedině Ústavní soud rozhoduje dle zdravého lidského rozumu a se smyslem pro spravedlnost, čímž ovšem nechci říci, že u jiných soudů, zejména krajských, také často nevydají rozumné rozsudky.

Jelikož okresní a obvodní soudy mají – dle mých zkušeností – často slabou odbornou úroveň, nepovažují také za moc šťastný nápad, aby rozhodovaly v první instanci ve věcech obchodního práva. Je sice pravda, že, nemýlím-li se, u Krajského obchodního soudu v Praze leží asi 38 000 nevyřízených spisů, ale i kdyby se snad řízení urychlilo – o tom dále – tak by ty rozsudky asi moc kvalitní

nebyly, zejména jedná-li se o kauzy, které jsou právně obtížné a vyžadují speciální znalosti v oboru ekonomie, financí, daní ap.

V Německu existují u Zemských soudů (a vyšších) Kammern für Handelssachen, kde jsou přisedící obchodníci, průmyslníci nebo podobní odborníci. Předseďa je soudce z povolání a odborníky jsou dva přisedící.

2. Další nedostatek českého civilního řízení je jeho zdouhavost. Jako příklad uvedu toto: Podal jsem u soudu v Karlových Varech žalobu v jedné restituční věci a soudkyně zastavila řízení. Proti tomu jsem se odvolal ke Krajskému soudu v Plzni, který asi za rok usnesení o zastavení řízení zrušil. V řízení soud pokračoval a pak ho zase zastavil. Opět jsem se odvolal a soud mi dal za pravdu. Takže jen tím, že Krajský soud musel rozhodovat o mých odvoláních, prošly zbytečně asi 2 roky.

Jelikož se jednalo o vydání značného majetku, utrpěli tím žalobci značnou finanční újmu. V této souvislosti by se mělo uvažovat o rozšíření okruhu tzv. autoremedy, tzn., že by např. soud, jehož rozsudek je napaden, mohl odvolání sám vyhovět a jen kdyby vyhovět nechtěl, postoupil by věc vyššímu soudu k rozhodnutí. Tím by se za prvé ulehčilo krajským, resp. odvolacím soudům a za druhé by se řízení značně zkrátilo.

Podobný zážitek jsem měl, když jsem podal odvolání ve věci příslušnosti (místní) soudu a tomu pak krajský soud vyhověl až za cca 1 1/2 roku, kdy pak řízení pokračovalo. (Glosa: Obvodní soud pro Prahu 4 pak ve věci, která se táhla přes 2 roky, rozhodl – dle mého názoru chybně – za 20 minut).

Třetí případ se týkal žaloby, kdy soud pro Prahu 3 vydal asi rok po podání žaloby platební rozkaz a ten nemohl doručit, protože adresa žalované strany byla „nesprávně“ uvedena jako **s. r. o.** místo **spol. s r. o.** Nakonec soud žalobu – dle mého názoru nesprávně – za dva roky zamítl.

Zřejmě si civilní soudy neuvědomují, že jejich průtahy přicházejí žalobci často o velké peníze, dostanou se sami do existenčních potíží, neboť nemohou plnit své závazky – protože jim jejich dlužníci, které žalují, neplatí, což má velmi negativní dopad na celé národní hospodářství i na politickou stabilitu České republiky.

Další věc je, že je velmi těžké, když se už po dlouhém procesu získá kladný rozsudek, příslušné pohledávky pak na odsouzených dlužnících exekucí vymoci.

Velmi špatná je také situace okamžité právní ochrany tím, že soud vydá v nějaké věci předběžné opatření. V Německu lze např. v nutných případech dojít na soud buď z návrhem nebo event. takový návrh učinit do protokolu a pak soud – jsou-li dány předpoklady, **ihned** předběžné opatření vydá žadateli, který je může i exekučně prosadit. Pro ilustraci třeba triviální případ: manželka nechce manžela pustit do bytu, kde bydlí a je řádně hlášen. Pak se tam na základě předběžného opatření dostane třeba i s asistencí soudního vykonavatele nebo policie.

Nakonec jsou známy kontroverze mezi právníky, když svého času FNM si násilně vzal zpět do své dražby podnik, který mu „kupec“ nezaplatil, což bylo – např. akademikem JUDr. Knappem – považováno za nezákonné.

Podotýkám k tomu ještě, že v Německu se např. platební rozkazy dnes elektronickou cestou vystavují cca za 3 dny po podání.

Co se týče předběžných opatření, mám v mé praxi případ, kde takové opatření – zakazující mému zmocniteli prodat jednu nemovitost v milionové hodnotě – je v platnosti již cca 5 let! Soud odmítá opatření zrušit a také ani nezajistí, aby nám újma, kterou jsme tím opatřením utrpěli, byla protistranou uhrazena (pokud proces prohraje).

Summa summarum lze říci, že civilní soudy si asi dost neuvědomují význam své práce pro zájmy občanů, zejména těch, kteří se účastní hospodářského života a škody, které svým zdlouhavým (a často nekvalifikovaným) rozhodnutím napáchají.

3. Jedním z nešvarů českého civilního soudnictví je také způsob, jak jsou procesy vedeny. V Německu se už soudní čekatelé (Referendare) učí ovládat tzv. relační techniku. Jedná se o jistou metodu soudcovské práce.

Ve stručnosti to vypadá asi takto:

a) Napřed soudce zjistí, zda za předpokladu, že přednes žaloby (tj. skutkového stavu) je při subsumaci pod příslušné právní předpisy důvodný (něm. schlüssig). Pokud se zdá žaloba již dle přednesu žalobce právně neodůvodněna, žalobu bez dalšího zamítne. Stejně se postupuje u rozsudků pro zmeškání (Versäumnisurteil).

Dokazování se neprovádí **žádné**.

b) Pak se zkoumá přednes žalovaného, zda dle něho je žaloba nedůvodná, tzn. že jeho přednes vyvrací argumenty žalobce. Není-li tomu tak, žalobě se také bez dalšího vyhová.

c) Pokud je jak přednes žalobce, tak přednes žalovaného právně podložen (odůvodněn), pak teprve se provádí důkazní řízení.

V rozsudku se pak necitují, jako v českých rozsudcích, všechny možné předložené – i zbytečné důkazy – nýbrž se hodnotí jen ty, které byly pro právní věc relevantní. Provádět zbytečné důkazy se považuje za chybné a jejich náklady musí event. dokonce nést státní pokladna.

K české praxi bych chtěl poznamenat stručně toto:

Bylo by potřeba vyjasnit některé teoretické otázky. Dle německé teorie platí v civilním procesu zásada privátní autonomie, tzn., že je na stranách samých, jestli nějakou civilní žalobu podají, co v ní požadují, aby soud rozhodl a jaké důkazy nabízejí. Pokud nesou důkazní břímě a nepředloží důkazy pro to, co by měly dokázat, když chtějí spor vyhrát, tak je to „jejich věc“ a soud se v tom „ne-

šťourá“. U nás ještě platí – i když v praxi jen omezeně – zásada materiální pravdy. Soud proto věc všestranně objasňuje, činí důkazy, resp. je požaduje, které strany nebo ta či ona strana ani předložit nebo provádět nechce atd.

Podle německého o. s. ř. (ZPO) – např. § 138 – se zhruba řečeno provádějí jen důkazy, když něco je sporné, tzn., když žalobce tvrdí něco jiného než žalovaný. Když ale přednes jedné strany druhá strana nepopírá, je zbytečné (a nesprávné) v té věci provádět dokazování, které je často spojeno i se značnými náklady.

Bylo by tedy záhodno se touto věcí zabývat a případně upravit o. s. ř. Je proto také zbytečné a i chybné požadovat od navrhovatele sporu, aby hned při podání žaloby předložil důkazy. Není totiž nijak jisté, že jich bude ve sporu potřeba. Viz např. i nová ustanovení o rozsudcích o zmeškání nebo uznání (§ 153a, § 153b o. s. ř.).

4. Příliš šťastná se mi také nezdá úprava placení soudních poplatků. Dnes je to tak, že věřitel, který někoho chce žalovat (tj. svého dlužníka), který mu dluží velký obnos, musí hned zaplatit poměrně vysoký soudní poplatek. A dost nepochopitelné pro mne je, když např. žalovaný (a i žalobce) podá odvolání, musí nebo má zaplatit další poplatek. Na druhé straně stojí ale v zákoně [viz § 9 odst. 1 písm. a) zák. ČNR č. 549/91 Sb. ve znění zákona č. 271/92 Sb.], že odvolání se projednává, i když odvolatel další poplatek nezaplatí. Nápad, že odvolatel by měl zaplatit další poplatek, se mi zdá velmi pochybný!

5. Nakonec bych chtěl říci ještě něco k výběru a ustanovení soudců. Je jisté, že povolání soudce je náročné a vyžaduje nadání, dlouhé studium, stále doplňování právních znalostí, praxi a životní zkušenosti. Není tedy možné – tak, jak se to dělo za komunistů v padesátých letech, narychlo vyprodukovat nové soudce, zejména také pro vyšší soudy.

Tudíž je nutno zaměstnat celou řadu (nebo dokonce převážně) soudců, kteří již byli soudci za komunistického režimu a skoro všichni – i když snad existovaly i výjimky? – členové komunistické strany. Dále se musí vzít v úvahu, že okruh věcí, které v civilní oblasti soudili, byl omezený (větší věci hospodářské povahy se projednávaly nikoliv před soudem, ale před státní arbitráží). Je ale velký rozdíl, jestli dlužil peníze jeden národní podnik druhému nebo jestli dlužil peníze jeden podnikatel druhému, který je na příjem peněz existenčně odkázán.

Z nouze nebo tlakem okolností se po roce 1989 postupovalo tak, že bývalí soudci – komunisti, pokud neměli příliš mnoho „másla na hlavě“ (např. z politicky motivovaných trestních řízení), zůstali soudci a byli jmenováni na doživotí (nebo zůstali soudci na doživotí).

I když systém soudců na doživotí je zaveden i v Německu, myslím, že pro ČR nebyl, resp. není tak moc vhodný. Pokud se pamatují, byla i v ČSSR doba, kdy

se soudci na určitou dobu volili (je tomu tak např. i v SRN u Ústavního soudu) a tento systém praktikují i ve Švýcarsku.

I kdyby se při těch volbách hledělo převážně na odbornou kvalifikaci a mohli by proběhnout i na základě nějakých dohod mezi stranami, které kandidáty nominují (snad by byla možná i nominace mimo strany?), tak by tento systém lépe umožnil zbavit se za jistou dobu a jistých předpokladů těch soudců, kteří na svoji práci nestačí. Takto mají i ti špatní, resp. odborně slabě fundovaní soudci možnost doživotně (resp. do penze) v justici působit a napáchat tam mnoho zejména ekonomických škod.

Zmíněná úprava by podpořila asi i „pracovitost“ soudců, kteří se, když na nimi visí „Damoklův meč“, že příště už nebudou zvoleni, asi budou více snažit své kauzy rychle a kvalifikovaně vyřešit.

Snad by bylo možné zavést i stížnost „pro nečinnost soudu“. Něco podobného existuje např. v německém správním soudnictví (kde se ale spíše jedná o nečinnost úřadů). Takovou stížnost by bylo možno podat, když soud v určité lhůtě neařídí první stání.

(V Německu ovšem soudci nemají žádnou předepsanou pracovní dobu, po kterou by museli být u soudu přítomni.)

Tolik asi o našem civilním soudnictví.

Jaksi **dotatkem** bych se chtěl zmínit krátce o některých otázkách správního soudnictví. Jelikož se touto agendou zabývají v I. instanci krajské soudy, spadají správní soudnictví v užším smyslu také pod civilní justici. Já jsem ve správních věcech ještě nikdy před krajským soudem nejednal. Ale myslím si, že toho snad teď na krajské soudy, které jsou hlavní oporou naší justice, je trochu moc.

V Německu existuje speciální třístupňové správní soudnictví (Verwaltungsgericht, Oberverwaltungsgericht – většinou pro jednotlivé spolkové země a Bundesverwaltungsgericht v Berlíně). Dále existují dvoustupňové finanční soudy (Finanzgericht a Bundesfinanzhof). Jelikož se tato správní agenda rozrůstá, např. aplikací evropských zákonů a směrnic (Richtlinien), asi bude záhodno zřídit speciální senáty pro jednotlivé právní obory při krajských soudech.

Pokud vím, naše ústava předvídá i Nejvyšší správní soud, který prozatím zřízen nebyl. Je také s podivem, že v tak důležité oblasti jako jsou daně, občané ČR mají jen omezenou soudní ochranu v jedné instanci před krajským soudem. (V První republice se zabýval daňovými věcmi např. Nejvyšší správní soud.)

Snad by nebylo od věci uvažovat o zřízení dvoustupňového správního řízení včetně věcí daňových, např. jako Krajský správní soud a Nejvyšší správní soud. Nejvyšší správní soud by event. mohl rozhodovat i v některých věcech, které jsou dnes předmětem řízení před Ústavním soudem.

Mgr. Ing. Petr Baudyš

Český úřad zeměměřický a kartografický, Praha

Vypořádání nemovitostí vyloučených ze společného jmění jeho zúžením

Současně s novelou zákona o rodině byl v občanském zákoníku s účinností od 1. 8. 1998 institut bezpodílového spoluvlastnictví manželů nahrazen institutem společného jmění manželů. Společné jmění manželů je podle nové právní úpravy v obvyklých případech tvořeno majetkem a závazky stejného rozsahu jako dřívejší bezpodílové spoluvlastnictví manželů. Novým způsobem však byla upravena možnost rozšířit nebo zúžit rozsah společného jmění manželů mimo stanovený rozsah.

Rozšíření společného jmění mezi manželi bude praktické zejména v těch případech, kdy manželé vlastní nebo mají získat nemovitost, která je ve špatném stavebním stavu, nemovitost chtějí nákladně rekonstruovat prostředky ze společného jmění, a přitom nezrekonstruovaná nemovitost by patřila v případě, že by manželé své společné jmění nerozšířili, pouze jednomu z obou manželů. Pokud by manželé své spoluvlastnictví o zvelebovanou nemovitost nerozšířili, podíleli by se společnými silami a prostředky na zhodnocování nemovitosti, která patří pouze jednomu z nich (viz např. Rc 44/93, týkající se vlastnictví společně dokončené stavby rozestavěné jedním z manželů před uzavřením manželství). K rozšíření společného jmění manželů o zvelebovanou nemovitost je třeba uzavřít mezi manželi smlouvu o rozšíření stanoveného rozsahu společného jmění manželů sepsanou ve formě notářského zápisu. Společné jmění manželů je o určitou nemovitost rozšířeno teprve tehdy, kdy je vlastnické právo ke konkrétní nemovitosti ve společném jmění manželů vloženo do katastru nemovitostí, a to s účinky ke dni podání návrhu na vklad tohoto práva katastrálním úřadu.

Zúžení společného jmění bude naopak praktické v následujících případech:

- a) jeden z manželů se obává, že by druhý z manželů mohl svou činností (např. podnikatelskou činností) ohrozit majetek, tvořící dosud společné jmění manželů,
- b) podíl jednoho z manželů na získávání majetku je výrazně vyšší, a majetkově produktivnější manžel s ohledem na své zásluhy o získávání majetku nechce, aby jím získaný majetek patřil v plném rozsahu do společného jmění.

K zúžení společného jmění manželů je možné volit ze dvou možných postupů. První z nich je uveden v § 143a ObčZ. Předpokládá uzavření smlouvy o zúžení stanoveného rozsahu společného jmění formou notářského zápisu. Při

tomto postupu nejsou manželé nijak omezeni ani co do důvodů pro zúžení společného jmění, ani co do rozsahu zúžení společného jmění. Tímto postupem tedy mohou manželé zúžit své společné jmění z naprosto libovolných důvodů. Vzhledem k tomu, že není stanoven ani maximální rozsah zúžení, mohou teoreticky zúžit společné jmění buď jen o jedinou věc nebo až o všechny věci s výjimkou jediné, která by v jejich společném jmění zůstala. Pokud v takové smlouvě manželé zúží své spoluvlastnictví o určitou konkrétní nemovitost z dosud společného jmění, je vhodné, aby v této smlouvě zároveň určili, do vlastnictví kterého z manželů tato nemovitost patří, a teprve s takovým ujednáním ji předložili katastrálnímu úřadu ke vkladu do katastru. Pokud by manželé ve smlouvě pouze zúžili společné jmění o konkrétní nemovitost, aniž by se zároveň dohodli, komu tato nemovitost připadne, vztahoval by se na tuto nemovitost právní režim obdobný jako na nemovitost patřící do zaniklého, ale dosud nevyřádaného společného jmění.

Druhou možností pro zúžení společného jmění upravuje § 148 ObčZ. Podle tohoto ustanovení soud může na návrh zúžit společné jmění manželů pouze ze závažných důvodů. Na návrh zúží soud vždy společné jmění manželů v případě, že jeden z manželů získal oprávnění k podnikatelské činnosti nebo se stal neomezeně ručícím společníkem obchodní společnosti. Minimální rozsah zúžení společného jmění není nikde stanoven. Maximálně může soud zúžit společné jmění na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti. Obvyklý výrok soudu v rozhodnutí o zúžení společného jmění bývá formulován tak, že „společné jmění manželů X. Y. se zužuje na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti“. Takto formulovaný výrok mj. znamená, že s právní mocí rozsudku přestaly být součástí společného jmění manželů všechny jejich dosavadní nemovitosti, protože nemovitosti nepatří k obvyklému vybavení společné domácnosti.

Nemovitosti se ovšem na základě takového výroku ještě nestaly výlučným vlastnictvím některého z manželů. Aby k tomu došlo, je nezbytné provést vypořádání zúženého společného jmění ohledně věcí, které patřily do společného jmění manželů a rozhodnutím soudu o jeho zúžení byly ze společného jmění vyloučeny. Vypořádání se provede v souladu s ust. § 149 odst. 4 ObčZ analogicky podle ust. § 149 a násl. ObčZ o vypořádání zaniklého společného jmění manželů. Rozdíl je pouze v tom, že v případě zániku společného jmění je třeba vypořádat veškeré věci a práva, které do společného jmění patřily, zatímco při zúžení společného jmění je třeba se vypořádat pouze ohledně těch věcí a práv, které byly zúžením společného jmění z tohoto jmění vyloučeny.

Z toho vyplývá, že týká-li se dohoda o vypořádání nemovitostí vyloučených ze společného jmění manželů jeho zúžením, musí mít písemnou formu. Přitom vypořádání nastane až vkladem práva do katastru nemovitostí provedeným na zá-

kladě dohody. Právní účinky vypořádání ohledně nemovitostí nastanou ke dni podání návrhu na povolení vkladu katastrálnímu úřadu. Pokud by dohoda o vypořádání ohledně nemovitostí mezi manželi nebyla do tří let od zúžení společného jmění uzavřena, a nebylo by zahájeno ani soudní řízení o vypořádání nemovitostí vyloučených zúžením ze společného jmění manželů, uplatnila by se zákonná domněnka podle § 150 odst. 4 ObčZ. O nemovitostech by tedy uplynutím tří let platilo, že jsou v podílovém spoluvlastnictví manželů a že podíly obou manželů na nemovitostech jsou stejné.

JUDr. Tomáš Pohl
advokát, Praha

Několik praktických poznatků advokáta z aplikace ustanovení obchodního zákoníku o smlouvě o dílo v oblasti budování staveb

Prakticky celou svoji advokátní praxi se zabývám problematikou stavebnictví. Za účinnosti hospodářského zákoníku se tato oblast oficiálně nazývala investiční výstavba. Od účinnosti obchodního zákoníku se vztahy v této oblasti řídí smlouvou o dílo komplexně upravenou pro obchodní vztahy v obchodním zákoníku. Na stránkách odborných publikací jsem se setkal s řadou článků zabývajících se uvedeným smluvním typem. U většiny těchto článků však postrádám jejich dopad pro každodenní praxi advokáta a klientů advokáta, především v oblasti budování obytných a průmyslových staveb. Chtěl bych tedy v tomto článku využít svých letitých zkušeností a uvedenou smlouvou se zabývat především z praktických aspektů.

JAKÝ PRÁVNÍ REŽIM ZVOLIT?

U mých klientů, ať již jsou to projektanti či podnikatelé z oblasti stavebnictví, se setkávám s pravidelným jevem. Tímto jevem je aplikace obchodního zákoníku v podstatě na všechny jimi uzavírané smlouvy o dílo. Na první pohled se opticky jeví situace jako aplikace § 262 odst. 1 obch. zák., kde je stranám umožněno, aby se jejich závazkový vztah, který nespadá pod vztahy uvedené v § 261 téhož zákona řídil obchodním zákoníkem.

Zde bych poukázal především na § 266 odst. 1 obch. zák., podle něhož projev vůle se vykládá podle úmyslu jednající osoby, jestliže tento úmysl byl straně, které je projev vůle určen, znám a nebo jí musel být znám.

Prakticky totiž ve většině případů jakýkoli projev vůle chybí. Při své četné přednáškové činnosti zjišťuji, že většina podnikatelů v podstatě vůbec nechápe dualismus na poli závazkových vztahů, tedy současnou existenci občanského a obchodního zákoníku. Případy, kdy zhotovitel obytného domu určeného výhradně pro osobní potřebu objednatele užije obchodní zákoník, nejsou výrazem projevu vůle ani jedné, ani druhé smluvní strany. V jednací síni pak účastníci výstavby odpovídají, že jedna strana spoléhala na druhou a v podstatě vůbec nevěděla, proč v hlavičce či dokonce v textu smlouvy jsou užity citace obchodního zákoníku. Prakticky se tak děje proto, že většina zhotovitelů má vzory smluv opsané z řady příruček či od svých obchodních přátel a bezmyšlenkově tyto vzory kopíruje na další a další obchodní případy, aniž by se vůbec zamysleli nad tím, proč tam má či nemá být citace určitého zákona. V takovém případě bych tedy vůbec neváhal konstatovat, že není rozhodující citace zákona v záhlaví smlouvy či v jejím textu, ale chybí zde jakýkoli projev vůle změnit režim práva, který je dán postavením stran smlouvy. Soudní praxe zde není jednotná, což ostatně čtenáři z řad advokátů mohou jenom potvrdit. V případě, že je zde vůle dána, připomínám známé rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě jako soudu odvolacího, který došel k závěru, že § 262 obch. zák. mohou využít pouze podnikatelé. Samozřejmě neznám celý obsah rozhodnutí, ale již uvedená právní věta svědčí o tom, že rozhodující senát odvolacího soudu vůbec nepochopil smysl § 262 obch. zák., který je zde právě pro ty smluvní strany, jež podnikateli nejsou. Opačný postup, tedy aplikace občanského zákoníku pro podnikatele, jejichž smluvní vztah souvisí s jejich podnikatelskou činností, totiž není možný.

Obchodní zákoník právě zde dává nepodnikatelským subjektům možnost zvolit jiný režim práva. V žádném případě to však neznamená, že část smlouvy se bude řídit zákoníkem občanským a část zákonem obchodním. Mám tím samozřejmě na mysli vztahy řídicí se smlouvou o dílo, která je upravena v obou zákonech.

Svým klientům tedy dávám v podstatě jednoduchou radu. Měli by využívat velké míry dispozitivnosti úpravy smlouvy o dílo a měli by se věnovat spíše obsahu než zcela zbytečné citaci ustanovení jednoho nebo druhého zákona, kterým celou situaci zkomplikují. Ve své praxi jsem zjistil, že i na úrovni veřejných zakázek jsou zcela běžné nabídky jednotlivých soutěžitelů, které v původních ustanoveních smlouvy i v jejím závěru citují, že se právní vztahy smluvních stran budou řídit občanským a obchodním zákoníkem. Bohužel je řada takovýchto nabídek zpracována i za asistence advokátů, což ponechávám zcela mimo jakýkoli komentář.

Domnívám se, že celý tento dualismus by pomohla odstranit rekodifikace, která by zavedla jediný kodex upravující jednotlivé smluvní typy. Jsem si plně vědom obtížnosti celého úkolu. Dále je třeba vyřešit i dopady do jiných právních oblastí. Právní úprava v občanském zákoníku se přímo dotýká zákonné ochrany spotřebitele. Takových dopadů a prolínání jednotlivých právních režimů je celá řada. Do té doby, než se povede vytvořit jednotnou kodifikaci závazkových vztahů, bude pokračovat uvedený negativní stav ve smluvních vztazích podnikatelů, kteří v podstatě o svých závazkových vztazích vůbec nepřemýšlejí.

CO VŠECHNO LZE POKLÁDAT ZA DÍLO?

Pojem dílo je vymezen v § 536 odst. 2 obch. zák. Jednak jde o zhotovení jakékoli movité či nemovité věci, pokud ovšem nejde o koupi zboží, které ještě není vyrobeno a nepůjde tedy o kupní smlouvu. Pro úplnost pouze připomínám § 410 odst. 1 obch. zák., který stanoví hranici mezi kupní smlouvou a smlouvou o dílo. Tato hranice je, jak známo, dána tím, že v případě, kdy strana, které má být zboží dodáno, se zaváže předat druhé straně podstatnou část věci, jež je zapotřebí k výrobě zboží, jde o smlouvu o dílo. V opačném případě půjde o smlouvu kupní.

Přiznám se, že v praxi jsem uvedený mezní případ ještě neřešil. U staveb totiž uvedená úvaha ani nepřichází v úvahu, protože podle kupní smlouvy upravené v obchodním zákoníku nelze dodat zboží v podobě věci nemovité.

Dále je dílem montáž určité věci. Pojem montáž není někde v právních předpisech přesně vymezen. Pamětníkům pouze připomínám již neexistující Pravidla M, což byla závazná cenová pravidla pro stanovení cen montážních prací. Podobně existovala i Pravidla pro stanovení cen stavebních prací, tzv. Pravidla S. Uvedená pravidla šla i do takových detailů, že za součást díla (z dnešního hlediska) se považoval i například závěrečný úklid vstupní stanice metra prováděný vodou a mycími prostředky. Ale tyto úvahy ponecháme vzpomínkám a pamětníkům a vraťme se k problému. Zde si opět vypomůžeme § 410 odst. 2 obch. zák. Podle tohoto ustanovení se za kupní smlouvu nepovažuje smlouva, podle níž převážná část závazku strany, která má zboží dodat, spočívá ve vykonání činnosti neb závazek této strany zahrnuje montáž zboží.

Obecně bych za montáž považoval jakoukoli činnost smluvní strany, kterou se určitá věc „dává dohromady“. V žádném případě za montáž nepovažuji pouhé uvedení věci do provozu. Zapnutí elektrického spotřebiče do sítě nebo spojení jednotlivých částí výpočetní jednotky, vodiče a kabely dohromady v jeden celek není montáží. Montáž v pojetí obchodního zákoníku není tedy pouhou činností dodavatele prací, jejímž výsledkem je vytvoření technologického díla, jak tomu bylo v minulosti, ale montáží je provádění jakýchkoli úkonů, byť by byly dříve

považovány za montážní či stavební práce (ve smyslu smluvním či cenovém) nebo jakékoli další úkony vedoucí k vytvoření nové věci.

Dalším vymezením díla je pojem údržba věci. Vedle tohoto pojmu staví obchodní zákoník i pojem oprava. Pojem oprava není opět nikde vymezen.

Obecně je považováno za opravu uvedení určitého majetku do jakéhokoli stavu, v jakém se majetek nacházel za dobu své existence, dokud u stavby nedošlo k rekolaudaci nebo k jiné právní změně stavby.

Z logického hlediska je udržování provádění takových prací, které mají zachovat určité vlastnosti určité věci po určitou dobu. Pokud údržba tedy nestačí k tomu, aby si věc zachovala své fyzikální vlastnosti, musíme přistoupit k opravě. Společným jmenovatelem je, že jde především o vynakládání lidské práce, samozřejmě spojené i s tím, že součástí činnosti zhotovitele je i užití určitého materiálu, hmot a dalších komponentů potřebných k tomu, aby věc byla udržována v řádném stavu nebo opravena.

Dále obchodní zákoník používá pojem úprava určité věci.

Dřívější předpisy používaly pojem rekonstrukce nebo modernizace. Tyto pojmy byly vymezeny především z hlediska druhu finančních prostředků vynakládaných na tyto práce. Hledisko vynakládání finančních prostředků ponechávám zcela stranou, protože problematika vztahu technického zhodnocení oproti údržbě a opravám by si zasloužila nejen samostatný článek, ale i samostatnou knihu.

Rekonstrukci pokládám za provádění prací (spolu s použitím materiálu, hmot, zařízení atd.), jejímž účelem je takový zásah do věci, který má za následek změnu účelu užívání věci. Naproti tomu modernizaci chápu jako zlepšení technických parametrů věci oproti parametrům stávajícím. V praxi podle mého názoru není možné uvažovat pouze s rekonstrukcí bez modernizace a s modernizací bez rekonstrukce. Oba pojmy z hlediska smluvního tedy zahrneme pod pojem úpravy.

Dále zákon říká, že dílem je hmotně zachycený výsledek jiné činnosti. Je to podle mého soudu nejobecnější vymezení díla. Z hlediska výkladu je důležité, že se musí jednat o jakoukoli činnost, tedy nikoli o pasivitu, jejíž výsledek je zachycen tak, že je zjištělný a uchovatelný. Nezáleží tedy na tom, zda se jedná o znalecký posudek, rešerši na vytvoření marketingové studie, počítačového programu atd. Vždy se musí kdokoli přesvědčit o tom, že dílo bylo vytvořeno a existuje na hmotném podkladě.

Obchodní zákoník pak v poslední řadě říká, že dílem se rozumí vždy zhotovení, montáž, údržba, oprava nebo úprava stavby nebo její části.

Položme si otázku, co všechno z hlediska obchodního zákoníku podřadit pod pojem stavba? Zde si musíme vypomoci především § 139b zákona č. 50/1976 Sb. o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), v platném znění.

Podle § 139b odst. 1 citovaného zákona se za stavbu považují veškerá stavební díla bez zřetele na jejich stavebně-technické provedení, účel a dobu trvání. Stavební zákon pak rozlišuje mezi trvalými a dočasnými stavbami. Rovněž definuje změny dokončených staveb jako nástavby, přístavby a stavební úpravy, při nichž se zachovává vnější půdorysné i výškové ohraničení stavby. Dále pak stavební zákon definuje jednoduché stavby, drobné stavby a konečně stavby podle jejich určení, např. vojenské stavby nebo stavby jaderných zařízení. Před poslední novelou byly tyto pojmy upraveny pouze ve vyhlášce č. 85/1976 Sb. a nikoli zákonem.

Podle mého soudu je třeba pojem stavby vykládat co nejšířěji. V první řadě nejde o totožnost pojmu stavby s vymezením nemovité věci podle § 119 odst. 2 o. z., protože nemovitost je pouze stavba spojená se zemí pevným základem. I stavby nespojené se zemí pevným základem se pokládají stavby podle stavebního zákona, přestože ve smyslu občanského zákoníku se jedná o věci movité.

Pojem stavba podle obchodního zákoníku se tedy v podstatě ztotožňuje s pojmem stavba vymezeném v § 139b stavebního zákona. Pokud by tedy předmětem smlouvy bylo například postavení cirkusového stanu, nejedná se sice o stavbu ve smyslu obchodního zákoníku a stavebního zákona, ale bezesporu by se jednalo o smlouvu o dílo, protože se jedná o smontování určitých částí, jejichž výsledkem je vytvoření přístřešku pro daný účel. Dílem tedy v daném případě budou podle mého názoru „montážní práce“ při stavbě cirkusu.

PROBLEMATIKA CENY DÍLA Z HLEDISKA CENOVÉ REGULACE PODLE ZÁKONA O CENÁCH

Po zrušení cenového diktátu, který byl dán existencí velkoobchodních a maloobchodních ceníků vydávaných příslušnými ústředními orgány a zavedením cenové liberalizace se zdálo, že problematika cen bude záležitostí sice nikoli snadnou, ale zase ne tolik složitou. Praxe však svědčí o pravém opak.

V první řadě by smluvní strany měly vědět, že mezi rigidní požadavky na řádné uzavření smlouvy je ustanovení § 536 odst. 3 obč. zák., podle něhož musí být cena díla ve smlouvě dohodnuta nebo v ní musí být alespoň stanoven způsob jejího určení. Třetí možností je, že strany ve smlouvě projeví svoji vůli uzavřít smlouvu i bez toho určení.

Prázdné místo namísto ujednání o smlouvě či nahrazení tohoto místa výslovným prohlášením, že cena zatím není náležitostí smlouvy, má pouze jediný účinek, a tím je neexistence smlouvy od samého počátku. Z mé praxe vyplývá, že zejména u velkých staveb tento problém není. Problémem se stává otázka nedostatku dohody o ceně u relativně malých zakázek, na něž se většinou

smlouva uzavírá tak, že má podobu nevyplněného telegramu či blanketu, kde je zapomínáno nejen na dohodu o ceně, ale zejména na řádné vymezení předmětu díla.

Pokud tedy hovořím o ceně, mám na mysli cenu dohodnutou. Cenová liberalizace je však, jak známo, ve smyslu zákona č. 526/1990 Sb. prolomena zásadou cenové regulace. Jak si tuto regulaci promítnout do smluvních vztahů upravených smlouvou o dílo? Zde vycházím v první řadě z § 758 obch. zák. Podle tohoto ustanovení při uzavírání smluv, jejichž stranami jsou pouze osoby mající sídlo nebo místo podnikání, popřípadě bydliště na území České republiky, uplatní se ustanovení obchodního zákoníku o určení ceny nebo úplaty poskytované za plnění, jen pokud toto určení není v rozporu s obecně závaznými právními předpisy o cenách. Jinak vzniká povinnost platit cenu nebo úplatu ve výši nejvýše přípustné podle těchto předpisů. Ceny, úplaty a jiná peněžitá plnění, jež jsou předmětem závazku podle smluv upravených obchodním zákoníkem a jsou předmětem úpravy cenových předpisů, se považují za ceny podle těchto předpisů.

Podle zákona č. 526/1990 Sb. o cenách jsou dovoleny pouze tam vymezené regulace cen. Tyto ceny se považují pouze ceny úředně stanovené, věcně usměrňované, časově usměrňované, popřípadě cenové moratorium. Tyto způsoby regulace lze podle zákona spojovat. Jen pro stručné vysvětlení konstatuji, že úředně stanovené ceny jsou ceny určeného druhu zboží stanovené cenovými orgány jako maximální, pevné nebo minimální. Jak z názvu vyplývá, maximální cenu nelze platně překročit, pevnou cenu nelze platně změnit a minimální cenu nelze snížit. U věcného usměrňování cen spočívá jejich princip ve stanovení podmínek sjednání cen příslušnými cenovými orgány. To znamená, že cenový orgán může stanovit maximální rozsah možného zvýšení ceny zboží ve vymezeném období nebo maximální podíl, v němž je možné promítnout do ceny zvýšení cen určitých vstupů pro určité období nebo závazný postup při tvorbě ceny nebo při její kalkulaci. U časově usměrňovaných cen cenový orgán stanoví minimální časový předstih pro ohlášení uvažovaného zvýšení ceny nebo minimální lhůtu, po jejímž uplynutí lze uvažované zvýšení ceny uskutečnit či časově omezený zákaz opětovného zvýšení cen. Konečně cenovým moratoriumem je časově omezený zákaz zvyšování cen nad dosud platnou úroveň na trhu daného zboží.

Cenovou regulaci si však nelze vykládat tak, jak se často ještě někdy stává, že je povinností například platit maximální nebo minimální ceny. Podle § 7 odst. 1 zákona č. 526/1990 Sb. platí pro úředně stanovené ceny a věcně usměrňované ceny, že v případě, kdy existuje smlouva a dojde k cenové regulaci, jsou smluvní strany povinny sjednat ceny odpovídající novým, úředně stanoveným cenám nebo uplatněnému způsobu věcného usměrňování cen tak, aby vstoupily v platnost nejpozději do tří měsíců od účinnosti rozhodnutí o těchto cenách. Pro pří-

pad, že k takové dohodě nedojde, mohou účastníci smlouvy od smlouvy odstoupit.

Zákon o cenách tedy umožňuje řešit situaci, kdy dohodnutá cena je v rozporu s uvedenou cenovou regulací buď tak, že lze od smlouvy odstoupit nebo cena bude sice ve smlouvě ponechána, ale potom by mělo platit citované ustanovení obchodního zákoníku.

Po tomto stručném výkladu cenové regulace si položíme praktickou otázku. Může přicházet aplikace § 758 obch. zák. pro smlouvy o dílo, konkrétně pro smlouvy týkající se budování staveb?

Praktické zkušenosti mě přesvědčují, že si takovouto praktickou aplikaci mohou jen stěží představit. Cena stavby je určitou „stavebnicí“, jejíž výslednicí je souhrnná cena. Není sice vyloučeno, že v této „cenové stavebnici“ budou zahrnuty neoprávněně například ceny za odběr elektrické energie nebo plynu pro účely výstavby, ale problém je v tom, že z cenové kalkulace to není většinou možné ani poznat. Cenovou kalkulaci totiž jako povinnou náležitost ceny zákon č. 526/1990 Sb. ani neukládá. Podle § 2 odst. 1 citovaného zákona se cena sjednává pro zboží vymezené názvem, jednotkou množství, kvalitativními, dodacími nebo jinými podmínkami sjednanými dohodou stran, popřípadě číselným kódem příslušné jednotné kvalifikace, pokud je tak stanoveno zvláštním předpisem.

Pokud tedy není cenová kalkulace provedena, nelze ani dospět k závěru, že by při tvorbě ceny mohlo dojít k porušení cenové regulace.

Dále je třeba pamatovat i na skutečnost, že cena má zahrnovat veškeré její části, tedy jakékoli přírážky či srážky, které byly v minulosti upraveny kogentně a dále má být pamatováno na to, zda zhotovitel je či není plátcem daně z přidané hodnoty nebo na skutečnost, zda součástí ceny je například clo.

Jestliže není pamatováno ve smyslu § 2 odst. 1 zákona č. 526/1990 Sb. na tyto komponenty ceny, které je často zhotovitel povinen odvádět do státního rozpočtu, má se za to, že tyto komponenty jsou v ceně zahrnuty a nelze se jejich placení později domáhat. Zejména se to týká daně z přidané hodnoty, kdy neplátcí této daně považují zcela logicky placení této daně jako součásti ceny za zvýšení ceny. U plátců daně z přidané hodnoty takovéto problémy samozřejmě nevystávají.

PROJEKTOVÁ DOKUMENTACE DÍLA

V obchodním zákoníku pojem projektová dokumentace díla či dokumentace stavby nenajdeme. Ustanovení § 539 až § 541 zákona hovoří o věcech určených k provedení díla. Na první pohled bychom pod tento pojem mohli zařadit i dokumentaci, tedy velmi zjednodušeně řečeno listiny, podle nichž se dílo, konkrétně stavba provádí.

Ustanovení § 540 odst. 1 obch. zák. nás však z tohoto omylu vyvede. Podle tohoto ustanovení totiž objednatel nese nebezpečí škody na věcech, které opatřil k provedení díla, zůstávají jejich vlastníkem až do doby, kdy se zpracováním stanou součástí předmětu díla.

Půjde tedy pouze o věci, které se do díla zapracovávají a nikoli tedy o dokumentaci, která slouží pouze jako podklad pro provádění díla. Podle mého soudu bychom mohli najít cestu k formulaci právních vztahů týkajících se dokumentace díla především v § 551 odst. 1 obch. zák. Podle tohoto ustanovení je zhotovitel povinen upozornit objednatele bez zbytečného odkladu na nevhodnou povahu věcí převzatých od objednatele nebo pokynů daných mu objednatelem k provedení díla. Právě pod pojem „pokyn“ podřazují i dokumentaci, přestože má věcnou povahu. Zde jde o návaznost na § 537 odst. 3 obch. zák., podle něhož při provádění díla postupuje zhotovitel samostatně a není při určení způsobu provedení díla vázán pokyny objednatele, ledaže se k jejich plnění výslovně zavázal.

Zjednodušeně řečeno, zhotovitel buď dokumentaci díla, na jejímž základě se dílo provádí, opatřuje sám a její cena je součástí ceny díla nebo může nastat situace, kdy dokumentaci díla zpracovává objednatel nebo si ji nechá smluvně zpracovávat od třetí osoby a tuto dokumentaci předává zhotoviteli k provádění díla. Uvedené právní vztahy k dokumentaci, kterou lze podřadit pod obecný pojem „pokyny objednatele“ je zapotřebí zakotvit do smlouvy o dílo. Nyní si řekněme, jak u díla, které má charakter stavby, otázku dokumentace řeší současné právní předpisy.

Stěžejním právním předpisem je zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), který byl loňského roku novelizován zákonem č. 83/1998 Sb. V minulosti totiž byly vydávány předpisy k provedení tohoto zákona, které komplexně upravovaly problematiku dokumentace staveb.

Pamětníci si jistě vzpomenou na velmi používanou vyhlášku č. 163/1973 Sb. nebo na její následovnice, tj. vyhlášku č. 105/1983 Sb. a vyhlášku č. 5/1988 Sb. Tyto předpisy podrobně upravovaly jednotlivé stupně dokumentace a jejich náležitosti. Důležitou částí těchto vyhlášek bylo i ustanovení o projednání dokumentace a o jejím schvalování u vybraných druhů staveb.

Uvedená novela mimo jiné zrušila i vyhlášku Státní komise pro vědeckotechnický a investiční rozvoj č. 143/1990 Sb., o projektové přípravě staveb.

K provedení některých ustanovení stavebního zákona byla pak vydána vyhláška č. 132/1998 Sb. V § 18 tohoto předpisu je stanoven základní obsah projektové dokumentace stavby neboli projektu, který se povinně předkládal ke stavebnímu řízení.

Podle § 58 odst. 1 stavebního zákona totiž žádost o stavební povolení předkládá stavebník stavebnímu úřadu spolu s předepsanou dokumentací.

Z hlediska smluvního však není rozhodné, kdo je autorem a zpracovatelem takové dokumentace.

§ 59 odst. 3 stavebního zákona říká, že stavební úřad může ke stavebnímu řízení přizvat i jiné osoby, zejména projektanta a zhotovitele. Tyto osoby však nejsou účastníkem stavebního řízení.

Podle § 139 písm. d) stavebního zákona je pod pojmem stavebník řečeno, že stavebníkem se rozumí též investor a objednatel stavby. Stavební zákon zde jednak používá pojem investor, což byl pojem hospodářského zákoníku pro toho, kdo stavbu pořizuje pro sebe nebo ji pořizuje pro někoho jiného, a to jménem jiného a na jeho účet.

Stavební zákon pro vymezení stavebníka v uvedeném ustanovení používá takové vymezení, že vedle investora a objednatele je to ještě někdo jiný, kdo se za stavebníka považuje.

Uvedené zákonné vymezení je tedy třeba přeložit do češtiny. Za stavebníka se v prvé řadě považuje ten, kdo ze svých prostředků, svým jménem pořizuje pro sebe stavbu. Uvedené vymezení je totožné s pojmem investor používaným v bývalém hospodářském zákoníku a v předpisech o dokumentaci staveb. Jestliže takovému „investor“ použije někoho jiného, aby se jeho jménem a na jeho účet zúčastnil stavebního řízení, nejde podle mého názoru již o stavebníka. Jde o jednání jménem a na účet stavebníka, tedy půjde o vztah mandátní či příkazní ve smyslu příslušného zákona. Půjde tedy totiž o to, koho stíhá nedodržení povinností podle stavebního zákona v podobě pokut za správné delikty. Jestliže zákon říká, že stavebníkem může být jak investor, tak objednatel, jde o situaci, kdy jde o dva odlišné subjekty, z nichž jeden pro sebe za své prostředky stavbu pořizuje a druhý má smlouvu se zhotovitelem, který formou „vyšší dodávky“ stavbu provádí. Vedle toho může existovat i případ, kdy nepůjde pouze „o stavbu na klíč“, ale o celou skupinu zhotovitelů, kteří na stejné úrovni pro jednoho objednatele stavbu provádějí.

Může rovněž jít nejen o novostavbu, ale i o změny stavby existující. Kdo tedy podle zákona je oním stavebníkem, který má připojit žádosti o stavební povolení potřebou projektovou dokumentací? Ve smyslu § 58 stavebního zákona, který počítá nejen s novostavbami, ale i se změnami staveb, mohou být oním stavebníkem tyto subjekty:

- Právnícká nebo fyzická osoba, která pro sebe pořizuje novostavbu.
- Právnícká a fyzická osoba, která pro sebe bude provádět stavební úpravu, nástavbu nebo udržovací práce na již existující stavbě.
- Právnícká nebo fyzická osoba, která chce pořídit na existující stavbě stavební úpravu, nástavbu nebo udržovací práce, ale není vlastníkem stavby, protože je nájemce. Nájemce musí v takovém případě předložit písemnou dohodu s vlastníkem stavby.

- Právnícká nebo fyzická osoba, která chce provádět stavbu, ale taková stavba, která se z části dotýká i existující stavby ve vlastnictví jiné osoby. Takováto osoba podle zákona musí ke stavebnímu povolení přiložit písemnou smlouvu o zřízení věcného břemene uzavřenou s vlastníkem stavby, na jejichž části má stavba spočívat.

Všechny ostatní osoby, které stavebníka zastupují, stavebníky nejsou, ale pouze se prokazují zmocněním k jednání jménem stavebníka. To se z hlediska smluvního týká především zhotovitele, který se v rámci svého smluvního plnění zaváže obstarat i veškerá potřebná povolení, včetně stavebního povolení.

Stavební zákon i nadále používá pojem projektant. Z hlediska smluvního je pojem projektant nepodstatný. Zpracovatel projektu, který má podobu díla se z hlediska obchodního zákoníku nazývá zhotovitelem.

Protože se však v praxi stále používají pojmy jako projektant, generální projektant nebo autorský dozor, tedy pojmy převzaté z již neexistujících vyhlášek k provedení stavebního zákona, je zapotřebí se i pojmem projektant blíže zabývat. Projektanta totiž definuje § 40b odst. 1 stavebního zákona jako osobu vykonávající činnost spočívající mimo jiné i ve zpracování dokumentace stavby pro vydání stavebního povolení včetně statických a dynamických výpočtů konstrukcí staveb.

Podle § 46b odst. 1 stavebního zákona projektant odpovídá za správnost, úplnost a proveditelnost zpracované projektové dokumentace. Zde se ale jedná o odpovědnost podle stavebního zákona, tedy ve sféře práva veřejného.

Z hlediska práva smluvního je však třeba, aby tvůrci smlouvy o dílo věděli o této odpovědnosti. § 46b odst. 1 stavebního zákona dále říká, že projektant je povinen přizvat při zpracování dílčích částí projektové dokumentace další oprávněné projektanty s příslušnou specializací, není-li způsobitelný některou částí projektové dokumentace zpracovat sám.

Stavební zákon vychází ze zásady, že určité vybrané činnosti ve výstavbě, jejichž výsledek ovlivňuje ochranu veřejných zájmů, mohou vykonávat pouze fyzické osoby, které získaly oprávnění k výkonu takových činností podle zvláštního předpisu. Takovým předpisem je například zákon č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, v platném znění. Jestliže takovou vybranou činnost vykonává právnícká osoba, musí podle § 46a odst. 2 zabezpečit výkon této činnosti pouze prostřednictvím oprávněné osoby.

Již jsme si tedy podrobněji vysvětlili pojem projektová dokumentace ve smyslu stavebního zákona, pojem projektant a pojem stavebník.

Citovaný § 18 vyhlášky č. 132/1998 Sb. pak obsahuje povinné členění projektové dokumentace ke stavebnímu řízení s tím, že tato dokumentace má obsahovat souhrnnou zprávu s údaji doplňujícími základní údaje o stavbě uvedené

v žádosti o stavební povolení a s informacemi o výsledku provedených průzkumů a měření a splnění podmínek rozhodnutí o umístění stavby, bude-li vydáno.

Již v této fázi přípravy stavby je tedy zapotřebí mít dostatečné informace například o tom, jaké jsou geologické poměry v místě stavby. Mimo jiné musí projektová dokumentace v této části pamatovat na požárně bezpečnostní řešení stavby, nároky na vodní hospodářství, energie, dopravu a zneškodňování odpadů. Dále musí obsahovat údaje o nadzemních a podzemních stavbách, včetně sítí technického vybavení na stavebním pozemku a sousedních pozemcích a o stávajících ochranných pásmech. Rovněž musí obsahovat uspořádání staveniště a bezpečnostní opatření, jde-li o provádění stavebních prací za mimořádných podmínek.

Ve druhé části musí dokumentace obsahovat tzv. zastavovací plán, tj. celkovou situaci stavby v předepsaném měřítku. To znamená, že musí být jasné, jaká je hranice stavebního pozemku, jaká je poloha pozemních sítí technického vybavení, jaké budou přípojky na inženýrské sítě atd.

Ve třetí části musí dokumentace obsahovat stavební výkresy pozemních a inženýrských staveb, ze kterých má být zřejmý dosavadní a navrhovaný stav.

Ve čtvrté části musí projektová dokumentace obsahovat návrh úprav okolí stavby a návrh ochrany zeleně v průběhu provádění stavby.

Takový je tedy stručný popis dokumentace požadované před vydáním stavebního povolení a tedy před zahájením stavby, protože bez stavebního povolení nelze stavbu zahájit. Pokud tedy zhotovitel takovou dokumentaci nezpracovává sám nebo ji pro objednatel nenechává zpracovat na jeho účet a jeho jménem, měl by zhotovitel před podpisem smlouvy takovou dokumentaci převzít a zkontrolovat ji.

Jak z některých obligatorních částí dokumentace vyplývá, je dostatečná kontrola dokumentace základem pro možnou odpovědnost zhotovitele za provádění díla či naopak, může takováto kontrola této odpovědnosti zhotovitele později zbavit. To se týká například zjištění geologických poměrů v prostoru staveniště nebo umístění a polohy existujících inženýrských sítí v prostoru staveniště.

V praxi se pak pro vlastní provádění díla používá jiný druh dokumentace, které se říká prováděcí nebo realizační. Takováto dokumentace jako typ není nikde upravena. Použité pojmy jsou tedy spíše tradicí, kdy podle bývalých vyhlášek o dokumentaci staveb se dokumentace dělila na úvodní projekt, který byl použit pro stavební řízení a který obsahoval závazné parametry budované stavby a na projekty prováděcí, které neměly zhoršovat parametry úvodního projektu, a to jak po stránce věcné, tak i po stránce finanční, tedy neměly zhoršovat kvalitu stavby, neměly zvětšovat její objem a neměly zvyšovat její cenu. Něco takového již dnes neexistuje a vše je pouze otázkou smluvní.

Uvedenou problematikou se budu zabývat především v části článku, který se zabývá možným zvyšováním ceny díla.

Podle jde o určité změny v průběhu výstavby, pak citovaná vyhláška na tuto skutečnost pamatuje v § 22, který provádí § 68 stavebního zákona. Uvedené ustanovení se týká změny stavby před jejím dokončením. Podle § 22 odst. 2 vyhlášky se k žádosti o změně stavby před jejím dokončením povinně připojuje i dokumentace, která musí obsahovat předepsané náležitosti. V § 22 odst. 3 vyhlášky se pamatuje i na to, že změna stavby spočívá v nepodstatných odchylkách od projektové dokumentace. Vyhláška uvádí jako příklad, že se nemění umístění stavby, půdorysný ani výškový rozsah stavby, její účel, konstrukční ani dispoziční řešení. Takováto odchylka tedy nevyžaduje změnu stavebního povolení, ale pouze se se stavebním úřadem projednává a vyznačuje se v dokumentaci, kterou má stavební úřad k dispozici a kterou archivuje.

Uvedená dokumentace však může mít podle mého názoru význam i z hlediska smluvního. O dopadech této dokumentace do smluvních ujednání budu opět hovořit v části týkající se možného zvýšení či snížení smluvní ceny.

Konečně pak vyhláška hovoří o dokumentaci skutečného provedení stavby a zjednodušené dokumentaci stavby (pasportu).

Uvedené doklady ve smyslu § 104 stavebního zákona osvědčují splnění účelu, pro který byla stavba povolena.

Tato dokumentace musí být k dispozici u každého vlastníka nemovitosti a u budované nemovitosti se příkládá podle § 31 citované vyhlášky k ústnímu jednání spojenému s místním šetřením. Stavební úřad může u již vybudovaných staveb dokonce ve smyslu § 104 odst. 2 stavebního zákona nařídit zpracování takové dokumentace.

Z hlediska smluvního je tedy více než žádoucí zavázat zhotovitele, aby takovou dokumentaci pro účely kolaudačního řízení i pro účely dalšího užívání (provozu) vybudované stavby zabezpečil.

PROBLEMATIKA ŘÁDNÉHO DODÁNÍ DÍLA

Podle § 554 odst. 1 obch. zák. zhotovitel splní svou povinnost provést dílo jeho řádným ukončením a předáním předmětu díla objednateli v dohodnutém místě, jinak v místě stanoveném zákonem. Podle § 554 odst. 6 v případě, kdy o to požádá kterákoli strana, sepíše se o předání předmětu díla zápis, který popíše obě strany.

Podle § 555 odst. 2 obch. zák. v případě, kdy podle smlouvy má být řádné provedení díla prokázáno provedením dohodnutých zkoušek, považuje se provedení díla za dokončené teprve, když tyto zkoušky byly úspěšně provedeny. K účasti na nich je zhotovitel povinen objednatele včas pozvat.

Aplikace uvedených ustanovení působí v praxi, především u budování staveb, nemalé obtíže.

Jde totiž o aplikaci obecného ustanovení § 324 o zániku závazku jeho splněním, kdy je dílo v praxi představováno budovanou stavbou.

Podle § 324 odst. 1 závazek zanikne, je-li věřiteli splněn včas a řádně. Zákon pak rozděluje splnění závazku i jeho pozdním plněním a splnění závazku v případě vadného plnění. U pozdního plnění podle § 324 odst. 2 obč. zák. platí, že závazek zaniká také pozdním plněním dlužníka, ledaže před tímto plněním závazek již zanikl odstoupením věřitele od smlouvy.

V praxi smlouvy o dílo v podobě budované stavby, to znamená, že dodání díla později, než bylo smlouveno, rovněž znamená zánik závazku zhotovitele, ledaže by objednatel před tímto momentem od smlouvy ve smyslu smlouvy či zákona odstoupil.

Problém je ovšem v ustanovení § 324 odst. 3 obč. zák., podle něhož v případě, kdy dlužník poskytne vadné plnění a věřitel nemá právo odstoupit od smlouvy nebo tohoto práva nevyužije, mění se obsah závazku způsobem, který odpovídá nárokům věřitele vzniklým z vadného plnění, a závazek zaniká jejich uspokojením.

Ustanovení § 324 obč. zák. je ve smyslu § 263 obč. zák. kogentní.

Jak tedy v praxi naložit s dílem v podobě vybudované stavby, které v době, kdy má být dokončeno, vykazuje určité nedostatky nebo není dohotoveno?

Do 1. 1. 1992, kdy nabyl účinnosti obchodní zákoník, bylo možné podle hospodářského zákoníku splnit závazek i tehdy, jestliže odběratel převzal vadné plnění. U smlouvy o dílo ve smyslu § 554 odst. 1 obč. zák. se povinnost zhotovitele provést dílo skládá ze dvou skutečností. Prvou skutečností je řádné ukončení díla a druhou je předání předmětu díla objednateli v dohodnutém místě.

Jak tedy v praxi posuzovat zápis o převzetí díla vyhotovený ve smyslu smlouvy či ve smyslu § 554 odst. 6 obč. zák., kdy v zápisu či jeho příloze je uvedeno, že dílo má určité vady či nedodělky, které nemají takový charakter, že by bránily či ztěžovaly řádnému užívání či provozu vybudovaného díla v podobě stavby?

Na první pohled se nabízí právní argument, že ustanovení § 551 odst. 1 obč. zák. není zařazeno mezi kogentní ustanovení obchodního zákoníku ve smyslu § 263, a tedy lze se od něj odchýlit. Mezi ustanovením § 324 odst. 1 a § 554 odst. 1 je podle mého názoru však vztah obecného a zvláštního, který ovšem nelze chápat tak, že lze smluvně dohodnout možnost plnit závazek jiným splněním než řádným.

To bohužel znamená, že v praxi by dílo v podobě stavby muselo být pokládáno za řádně ukončené ve stavu, kdy neobsahuje jedinou vadu nebo jediný nedodělek, bez ohledu na jeho rozsah a charakter.

Pohybuji se v oblasti stavebnictví téměř dvacet pět let a mohu zodpovědně prohlásit, že jsem se ve své praxi s takovouto stavbou nikdy nesetkal.

Ze své praxe vím, že většina smluv má podobný charakter, jaký jsem citoval. To znamená, že jsou předávány stavby s vadami a nedodělky, aniž někdo přemýšlí o platnosti či neplatnosti takového úkonu.

Ale myslím si, že o platnost či neplatnost úkonu ani tolik nejde. Jde totiž spíše o aplikaci již citovaného § 324 odst. 2 obch. zákona.

Vycházím nejprve z gramatického rozboru citovaného ustanovení. Citované ustanovení říká, že obsah závazku spočívající v řádném provedení a dokončení díla se mění určitý nárok věřitele (objednatele) vzniklým z vadného plnění. To platí, když věřitel (objednatel) takové právo odstoupit nemá nebo takového práva nevyužije. Jak vykládat pojem „věřitel“ (objednatel) nemá právo odstoupit od smlouvy? Zde podle mého soudu bychom měli rozlišovat pojem právo a nárok. Právo odstoupit od smlouvy má účastník závazkového vztahu podle části třetí obchodního zákoníku ve smyslu § 344 obch. zák. pouze v případech, kdy to smlouva stanoví a nebo to stanoví obchodní zákoník. U vadného plnění smlouvy o dílo je třeba vycházet z § 436 obch. zák., který platí jak pro kupní smlouvu, tak i pro smlouvu o dílo. Zákon však používá pojem právo a nárok nikoli takto striktně. U smlouvy o dílo například vyplývá z § 565, který odkazuje na § 564 s tím, že tento odkazuje na přiměřené použití § 436, že zákon zaměňuje pojem právo a nárok.

Ustanovení § 436 obch. zák. totiž jednoznačně hovoří o nárocích z vad. Mezi tyto nároky patří i možnost odstoupit od smlouvy v případě, že je porušena smlouva podstatným způsobem.

Odstoupit od smlouvy může objednatel jen v případě, kdy požaduje odstranění vad a vady nejsou odstraněny zhotovitelem ani v dodatečně lhůtě stanovené k tomu objednatelem. Takové odstoupení od smlouvy může přicházet v úvahu podle § 436 odst. 2 u podstatného porušení smlouvy, tak i u nepodstatného porušení smlouvy podle § 436 odst. 4 obch. zák. Mohu tedy konfrontací uvedených ustanovení dojít k závěru, že jak v případě podstatného porušení smlouvy, tak i v případě nepodstatného porušení smlouvy, má objednatel právo od smlouvy odstoupit, přičemž nárok na konkrétní odstoupení od smlouvy vzniká až tehdy, kdy nastanou další skutečnosti na straně zhotovitele i objednatele předvídané zákonem.

Vrátíme-li se tedy zpět k § 324 odst. 3 obch. zák., musíme nutně dojít k závěru, kdy u díla, které je plněno s vadami, dojde i v případě jeho převzetí objednatelem k tomu, že povinnost zhotovitele dodat dílo řádně se v takovém případě transformuje některý ze zvolených nároků z odpovědnosti za vady, který objednateli podle zákona přísluší. Jedině v případě, kdy objednatel odstoupí od smlouvy v důsledku vadného plnění (samozřejmě, že na takové odstoupení musí

mít nárok), smlouva se tímto odstoupením ruší a nějaká odpovědnost za vady nemůže následovat.

Jaký je tedy praktický důsledek uvedené právní úpravy?

Praktický důsledek nalezneme především tam, kde objednatel dohodne se zhotovitelem smluvní pokutu za prodlení s povinností dodat řádně a včas dílo. To znamená, že dílo, které je předáno a převzato s vadami a nedodělky, není dodáno ve smyslu obchodního zákoníku a smluvní pokuta bude placena zhotovitelem do té doby, než dojde k uspokojení nároku zvoleného objednatelem z titulu odpovědnosti za vady ve smyslu obchodního zákoníku. To znamená, že dílo je dodáno zhotovitelem až tehdy, jestliže například objednatel potvrdí opravu reklamovaných vad, je zaplacená sleva z ceny atd.

V této souvislosti bych si však dovoлил malé odbočení týkající se smluvní pokuty.

Neustále jsem totiž svědkem diskuse v pojetí smluvní pokuty, kdy některé krajské soudy docházejí k závěru, že smluvní pokuta dohodnutá procentní částkou za každý časový úsek prodlení není platně sjednána.

Je argumentováno ustanovením § 554 odst. 1 o. z. či § 545 odst. 1 o. z.

V ustanovení § 544 odst. 1, které platí i pro obchodní vztahy je uvedeno, že v případě, kdy strany sjednají pro případ porušení smluvní povinnosti smluvní pokutu, je účastník, který tuto povinnost poruší, zavázán pokutu zaplatit.

V ustanovení § 545 odst. 1 je uvedeno, že v případě, kdy z ujednání o smluvní pokutě nevyplývá něco jiného, je dlužník zavázán plnit povinnost, jejíž plnění bylo zajištěno smluvní pokutou, i po jejím zaplacení. V ustanovení § 544 odst. 1 o. z. je použit dokonavý gramatický tvar „porušení“ a tedy nikoli porušování.

V ustanovení § 545 odst. 1 je jakoby počítáno s tím, že pokuta bude zaplacená a povinnost, která měla být před placením pokuty splněna, musí být splněna i po zaplacení.

Ze srovnání uvedených ustanovení je tedy možné skutečně dojít k závěru, že pokuta je určitou sankcí v podobě paušalizované náhrady škody, která trestá dlužníka za to, že porušil určitou smluvní povinnost a trestá jej jednorázově za toto porušení. Zákon jako by nepočítal s tím, že jde o určitý proces, který je ukončen teprve tím, že dlužník svoji povinnost splní.

Jsem si vědom určité problematičnosti tohoto výkladu, ale z hlediska praktického jsem nucen jej naprosto odmítnout.

V praxi totiž existují tisíce smluv o dílo, kdy zhotovitel je zavázán platit pokutu za prodlení, které pokračuje, a to za každý dohodnutý časový úsek (započatý den, týden, měsíc) prodlení.

Uvedený první názor soudu tedy považuji za právně zajímavý, ale pro praxi zcela demoralizující a nestabilizující. Pokud zákonodárce opravdu mínil smluvní

pokutu jako jednorázovou platbu za určité porušení povinnosti, měl by být občanský zákoník změněn.

Placení ceny díla při vadném plnění

Další závažnou problematikou v souvislosti s vadným plněním je otázka placení ceny díla. Podle § 548 odst. 1 obch. zák. je objednatel povinen zaplatit zhotoviteli cenu v době sjednané ve smlouvě. Pokud ze smlouvy nebo ze zákona nevyplývá něco jiného, vzniká nárok na cenu provedení díla.

Uvedené ustanovení není jednak kogentní a především samo poskytuje smluvním stranám možnost odchylného smluvního ujednání.

To znamená, že v případě, kdy smlouva neobsahuje o placení ceny díla vůbec nic, nemá zhotovitel nárok na zaplacení ceny díla v případě, kdy dílo není provedeno. To znamená, že zhotovitel nemá právo na zaplacení ceny díla, jestliže dílo vykazuje jedinou vadu či jediný nedodělek, a na věci nemění nic skutečnost, že dílo je převzato objednatelem.

Aby tomuto velmi nepříznivému dopadu bylo zabráněno, mohou si podle mého soudu smluvní strany dojednat ve smlouvě prakticky cokoli.

Pod pojmem „cokoli“ si představuji především možnost zaplatit celou cenu díla předem, aniž dílo je vůbec započato. Jsem si vědom teoretičnosti svojí úvahy, ale podle mého soudu obchodní zákoník takovéto ujednání umožňuje.

Pro praxi lze tedy doporučit obvyklý systém záloh, postupného placení díla a daňového dokladu, který završuje dodání díla a který v sobě obsahuje platby již poskytnuté. Do smluv pak doporučuji zakotvit náležitosti dokladů, na jejichž základě se provádějí platby.

V této souvislosti se vracím k § 439 odst. 4 obch. zák., který se vztahuje i na smluvní vztahy podle smlouvy o dílo.

Podle citovaného ustanovení do doby odstranění vad není kupující povinen platit část kupní ceny, jež by odpovídala jeho nároku na slevu, jestliže by vady nebyly odstraněny. Je otázkou, jak dané ustanovení aplikovat na případ, kdy smlouva neobsahuje odchylné ujednání od § 548 odst. 1 obch. zák. a dílo je převzato s vadami a nedoděly?

Domnívám se, že ustanovení § 439 odst. 4 obch. zák. pamatuje na případ, který je určitou výjimkou ze zásady, že kupující (objednatel) nemůže z nároků odpovědnosti za vady daných zákonem zvolit více než jeden nárok. Pro tento případ je typické, že kupující (objednatel) zvolil z titulu odpovědnosti za vady právo na bezplatné odstranění vady vůči prodávajícímu (zhotoviteli). Podmínkou není, že prodávající (zhotovitel) se k odstranění vad zavázal. Důležité je, že vady existují, byly včas reklamovány a prodávající (zhotovitel) za ně odpovídá a nebyly dosud odstraněny. V takovém případě může kupující (objednatel) z faktury, kterou mu zaslal k proplacení prodávající (zhotovitel) odečíst částku, která se podle

jeho názoru rovná slevě. Je to tedy situace, kdy kupující (objednatel) „stínově“ uplatňuje nárok na slevu, přestože před tím uplatnil nárok na odstranění vad a na svém nároku trvá.

V případě, kdy objednatel a zhotovitel se ve smlouvě nedohodnou, že bude možnost fakturovat a platit konečnou cenu díla i v případě, kdy bude dílo plněno vadně, nemůže přicházet aplikace § 439 odst. 4 obch. zák. podle mého soudu v úvahu. Aplikaci uvedeného ustanovení si však umíme představit v případě, že objednatel a zhotovitel dohodnou, že fakturaci a placení ceny nic nebrání skutečnost, že dílo bylo převzato s vadami a nedodělky, ale ve smlouvě není pamatováno na možnost objednatele nějakým způsobem na tento stav reagovat. To znamená, že ve smlouvě není například dohodnuta pozastávka z fakturované částky, kterou má objednatel právo držet až do doby, kdy budou vady a nedodělky odstraněny. Právě v tomto případě „pomocně“ nastupuje § 439 odst. 4 obch. zák., který dává určitou „pozastávku“ objednateli v případě, kdy vady při převzetí díla reklamoval, ale vady nebyly odstraněny.

K některým nárokům objednatele z vadného plnění

Nyní bych se ještě zmínil o problematice jednotlivých nároků z vad zboží, jejich uplatňování a problémů s tím spojených.

Nejprve se však pro úplnost zmíním o principech odpovědnosti za vady díla. Podle § 560 odst. 1 obch. zák. má dílo vady, jestliže provedení díla neodpovídá výsledku určenému ve smlouvě. Uvedené velice široké vymezení odpovědnosti si v praxi díla v podobě stavby představují tak, že stavba nemůže plnit účel, pro který má být budována. Tento účel je dán smlouvou, projektovou dokumentací a z hlediska veřejného práva i stavebním povolením.

Domnívám se, že toto ustanovení není jenom deklaratorním. Podle mého soudu stavba, která je provedena tak, že nemůže splnit stanovený účel, znamená, že zhotovitel podstatným způsobem porušil smlouvu a je tedy dán důvod k odstoupení od smlouvy.

Podle § 560 odst. 2 zhotovitel odpovídá za vady, jež má dílo v době jeho předání. Jestliže však nebezpečí škody na zhotovované věci přechází na objednatele později, je rozhodující doba tohoto přechodu.

Uvedené ustanovení je podobné jako je § 425 odst. 1 u kupní smlouvy. Z hlediska charakteru smlouvy o dílo však musí mít nutně tuto podobu.

Z praxe vím, že smluvní strany dost dobře nechápou pojem nebezpečí škody a většinou je zaměňuje s pojmem odpovědnost za škodu. Jednoduše řečeno, nebezpečí škody znamená, kdo je poškozený, tedy na čí straně vznikla škoda.

Ve smyslu § 542 odst. 1 obch. zák., který se vztahuje na dílo v podobě stavby platí, že pokud není dohodnuto něco jiného, přechází na objednatele spolu s vlastnickým právem budovaného díla i nebezpečí škody. To znamená, že v pří-

padě rozestavené stavby, která je poškozená, se jedná o škodu na straně objednatele. Smluvně však lze dohodnout i opačný případ, tedy přechod vlastnického práva a tedy i nebezpečí škody jiným způsobem, především předáním a převzetím díla.

Z hlediska § 560 odst. 2 obch. zák. tedy platí, že zhotovitel objektivně odpovídá za vady, které existují v momentu, kdy je dílo předáno a nikoli později. Pozdější objektivní odpovědnost by mohla být vázána ke smluvní dohodě o tom, že nebezpečí škody přejde ještě později, než je moment předání a převzetí díla. Taková dohoda by musela jít ještě dále než je dohoda o přechodu vlastnického práva a nebezpečí škody k momentu převzetí díla. V praxi se nabízí například varianta, která je používána v tom smyslu, že vlastnické právo k dílu přechází až úplným zaplacením kupní ceny díla. Jde tedy o určitou obdobu § 445 obch. zák., který se užívá u smlouvy kupní. Domnívám se, že přestože smlouva o dílo neodkazuje na uvedené ustanovení o smlouvě kupní, je možné platnost takovéto dohody připustit.

Stejně jako v § 425 odst. 1 má před touto zákonnou odpovědností přednost záruka za jakost, stanovená způsobem podle § 429 obch. zák., tedy prohlášením zhotovitele nebo dohodnutá mezi smluvními stranami.

Pokud tedy není záruka za jakost stanovena, platí podle § 560 odst. 3 obch. zák., že u vad, které existují po přechodu nebezpečí škody na zhotovené věci, odpovídá zhotovitel jen v případech, kdy byly způsobeny porušením jeho povinností.

Tady stejně jako u kupní smlouvy by smluvní strany neměly spoléhat na to, že je obchodní zákoník nějak výrazně chrání z hlediska odpovědnosti zhotovitele za vady. Jestliže tedy není dohodnuto něco jiného, platí podle § 420 odst. 2 obch. zák. povinnost zhotovitele dodat dílo v jakosti a provedení, jež se hodí pro účel stanovený ve smlouvě, nebo není-li ten účel ve smlouvě stanoven, pro účel, k němuž se takové zboží zpravidla užívá. Z praktického hlediska je třeba si uvědomit, že zejména u díla v podobě technologických dodávek je zapotřebí perfektně dohodnout jakost. Především se tato dohoda více než nabízí v případech, kdy se jedná o dosud provozně nevyzkoušené stroje a zařízení. Tím mám na mysli dva případy. Prvním případem je, že určité technologické zařízení je zkoušeno v jiných podmínkách, než bylo doposud provozováno. Druhým případem je vyvíjené technologické zařízení, které doposud nebylo v provozu.

Z hlediska stavebního zákona pak připomínám § 47. Podle § 47 odst. 1 stavebního zákona mohou být pro stavbu navrženy a použity jen takové výrobky a konstrukce, jejichž vlastnosti z hlediska způsobilosti stavby pro navržený účel zaručují, že stavba při správném provedení a běžné údržbě po dobu předpokládané existence splňuje požadavky na mechanickou pevnost a stabilitu a další požadavky stanovené tímto zákonem.

Vlastnosti výrobků pro stavbu mající rozhodující význam pro výslednou kvalitu stavby, musí být ověřeny podle zvláštních předpisů. Takovým předpisem je zejména zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů a zákon č. 244/1992 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí.

Při nedostatečném smluvním ujednání o jakosti díla se mohou objednatelé tedy dožít nepříjemného překvapení, že v případě, kdy půjde o vady vzniklé až po přechodu nebezpečí škody na zhotovené věci na objednatele, nebude zhotovitel odpovídat, protože mu nebude prokázáno porušení konkrétní smluvní povinnosti. Navíc důkazní břemeno je plně na straně objednatele, tedy na rozdíl od objektivní odpovědnosti za vady.

V souvislosti s přechodem nebezpečí bych poukázal i na problematickou aplikaci § 542 odst. 3 obch. zák. Podle tohoto ustanovení na zhotovitele nepřechází nebezpečí škody na věci, jež je předmětem údržby, opravy nebo úpravy ani vlastnické právo k ní.

Co si pod tímto ustanovením lze prakticky u staveb představit?

Právě u staveb je typické, že dochází ke změnám, opravám nebo úpravám, tedy k modernizacím, rekonstrukcím a dalším stavebním zásahům na existující stavbě. V takovém případě není možné, aby bylo smluvně dojednáno, že vlastnické právo k dílu přechází jinak, než je uvedeno v zákoně.

Přitom § 542 není ve smyslu § 263 obch. zák. kogentní.

Je však zcela nelogické, že by se u rekonstruované stavby vytvářelo jakési spoluvlastnictví, tedy z hlediska daňového spoluvlastnictví technického zhodnocení a rekonstruované stavby. V praxi jsem bohužel svědkem i takových jevů, jako je zacházení s technickým zhodnocením tak, jako kdyby to byla určitá věc. Zkrátka a dobře, myslím si, že se nelze odchýlit od § 542 odst. 3 obch. zák., přestože nejde o kogentní ustanovení. Takových ustanovení má však obchodní zákoník celou řadu a bylo by více než žádoucí alespoň z tohoto hlediska obchodní zákoník novelizovat.

Dalším důležitým ustanovením je § 564 obch. zák., podle něhož objednatel není oprávněn požadovat provedení náhradního díla, jestliže předmět díla vzhledem k jeho povaze nelze vrátit nebo předat zhotoviteli. U staveb je takováto situace naprosto typická. V praxi však nejde jenom o případ, kdy určitou budovu nelze vrátit tak, že by se zbourala a „vrátila“ zhotoviteli. Představte si například, že předmět díla tvoří omítka na budově, která již existuje. Dilem je tedy provedení stavebních prací v rozsahu nové omítky. Takovouto omítku nelze rovněž „vrátit“. Vrátit ji lze pouze v podobě otlučené omítky zpět zhotoviteli, což je sice fyzicky možné, ale ekonomicky jde o naprostý nesmysl.

Co to v praxi znamená? Znamená to například, že objednatel nemůže z titulu odpovědnosti za vady žádat otlučení staré omítky a vybudování zcela nové

omítky, ale může buď od smlouvy odstoupit nebo volit jiný nárok z odpovědnosti za vady kromě vrácení vadného plnění. Protože však § 564 není ve smyslu § 263 kogentní, lze se podle mého soudu v jednotlivém případě dohodnout. Z praktického hlediska si však neumím představit dobrovolnou dohodu o tom, že zhotovitel namísto původní budovy vybuduje po jejím zbourání budovu novou v rámci odpovědnosti za vady. Ale u děl v podobném rozsahu jako byla zmíněná omítka si takovou situaci prakticky představit umím.

LZE ZVÝŠIT DOHODNUTOU CENU DÍLA?

O ceně díla jsem se zatím zmiňoval pouze v souvislosti s jejím placením v případě, kde dílo má vady a nedodělky.

Pokládám za zbytečné se podrobněji zabývat tím, že cena díla je stejně jako u kupní smlouvy podstatnou náležitostí, bez níž nelze smlouvu platně uzavřít. Lépe řečeno, smlouvu o dílo lze uzavřít i bez dohody o ceně, ale za podmínky, že je jednoznačně prokázáno, že zde takováto vůle stran byla.

Právě v souvislosti s projektovou dokumentací existuje v praxi smluv o dílo, které mají podobu staveb, jeden obtížný problém. Tímto problémem je zvyšování ceny díla a možnost zhotovitele požadovat zvýšenou cenu po objednateli.

Své úvahy bych začal u § 547 obch. zák. Ve své advokátní praxi jsem se však doposud nesetkal s praktickou aplikací uvedeného ustanovení.

Uvedené ustanovení počítá s tím, že základem pro určení ceny díla je rozpočet. U díla, které má podobu stavby, je to pravidlem. Neexistuje však žádný právní předpis, který by rozpočet staveb upravoval. Již několikrát zmíněný stavební zákon tyto záležitosti neřeší, protože patří zásadně do práva soukromého. O cenové regulaci jsem se již zmiňoval, ale ani té nepřislouší zasahovat do rozpočtování. V minulosti byl souhrnný rozpočet stavby integrální součástí projektové dokumentace. Tento rozpočet se členil do jednotlivých hlav, které obsahovaly jednotlivé části budované stavby, včetně přírůžek, rezervy a dalších položek. Je samozřejmé, že ti, kteří pamatují tento stav, mohou s podobným nástrojem zacházet i dnes, ale pouze na bázi dobrovolnosti. Prakticky rozpočtování probíhalo tak, že se do jednotlivých položek rozpočtu dosazovaly ceny stanovené centrálně nebo i ceny, které se tvořily dohodou či jinými nástroji.

Ale i dnes se bez rozpočtování žádná stavba neobejde. Jak však vyřešit základní vztah, kterým je vztah dokumentace, tedy i rozpočtu a smluvní ceny. Obchodní zákoník tento vztah řeší zcela nekompromisně a jednoznačně. V § 547 odst. 1 obch. zák. je řečeno, že na výši ceny nemá vliv, že cena byla určena na základě rozpočtu, jenž je součástí smlouvy nebo byl objednateli sdělen zhotovitelem do uzavření smlouvy. Vzhledem k tomu, že § 547 ve smyslu § 263 obch. zák. není kogentní, je samozřejmě možné dohodnout, že rozpočet jako podklad

smlouvy a její součást bude mít při svém zvýšení rovněž vliv na možnost zvýšení ceny. Vše se ovšem musí opět odehrávat pouze na dobrovolné bázi.

Obchodní zákoník se pak v dalších odstavcích § 547 snaží reagovat na situaci, která je pro stavebnictví typická. Ti, kteří se zabývají veřejnými zakázkami či aplikací veřejné obchodní soutěže ve stavebnictví mi potvrdí, že v době uzavírání smlouvy jsou rozpočtové a cenové představy natolik mlhavé, že podepsaná smlouva o dílo ve většině případů neodráží reálnou situaci na stavbě. Situace je taková, že prováděcí projekty neexistují, projekt pro stavební povolení je z tohoto hlediska zcela nedostatečný, a přesto se zhotovitel zaváže, že na těchto parametrech sjedná smluvní cenu. Hlavním jmenovatelem jeho chování je charakter veřejné zakázky, kdy krize ve stavebnictví nutí zhotovitele podepisovat nereálné a nesmyslné ujednání o ceně. Zhotovitel se tedy na straně jedné zaváže, že bude respektovat smluvní cenu na bázi projektu pro stavební povolení a na straně druhé se zaváže, že bude dílo provádět podle dokumentace, kterou ještě nemá a která může podstatným způsobem změnit předmět díla a tedy i cenu.

Obchodní zákoník by zde sice pomohl, ale vyžaduje to dodržování jeho dikce. To znamená, že by smluvní strany měly konstatovat shodně, že rozpočet jako součást projektové dokumentace buď nezaručuje jeho úplnost nebo se považuje za nezávazný. V obou případech se lze i bez další dohody domáhat určitého přiměřeného zvýšení ceny. V praxi jsem se však s takovýmto ujednáním nesešel. Není to však proto, že by smluvní strany takovéto ustanovení zákona neznaly, ale spíše naopak, že jej znají.

Objednatel je pak postaven před rozhodnutí – buď zaplatit zvýšenou cenu, nebo od smlouvy odstoupit a nahradit zhotoviteli dosud provedené dílo.

Co tedy pro praxi zbývá? Pomíne-li dobrovolně sjednané cenové doložky, kterých je v praxi jako šafránu, zbývá ustanovení § 549 obch. zák.

Uvedené ustanovení počítá se dvěma eventualitami. Těmito eventualitami je změna díla nebo jeho rozšíření. Změna díla znamená, že v rámci předmětu plnění bude vybudováno něco jiného, než bylo smluvně. Nepůjde tedy o zvětšení objemu, ale o změnu charakteru díla. Druhá eventualita počítá s rozšířením díla, aniž dojde k jeho změně. Prakticky tedy půjde o větší množství hmot a materiálu potřebných pro výstavbu, k většímu vynaložení pracovních sil atd.

Zákon však nepamatuje na situaci nejen směrem „nahoru“, ale i směrem „dolu“. To znamená, že počítá jak s rozšířením díla či jeho změnou, tak i se zúžením díla a omezením rozsahu díla. Ve stavbařském slangu se používají výrazy jako „vícepráce“ nebo dokonce „méněpráce“. Pokud není ve smlouvě dohodnuto jinak, platí, že předpokladem pro zaplacení změny díla či jeho rozšíření je dohoda stran po uzavření smlouvy.

Co prakticky za takovou dohodu považovat? Jestliže bychom vyšli z ustálené smluvní praxe, kdy smluvní strany běžně používají dikci, že veškeré změny musí

mít formu smluvního dodatku podepsaného oprávněnými osobami, je uvedené ustanovení téměř neaplikovatelné.

Co si však počít například se situací, kdy ve stavebním deníku, v jakémkoli zápisu je uvedeno, že došlo ke změně či rozšíření díla a toto rozšíření či změna díla má podobu projektové dokumentace? V části týkající se projektové dokumentace jsem se zmínil o dokumentaci, která je nutná v případě změny stavebního povolení nebo dokonce zjednodušené dokumentace, která se rovná drobným odchylkám, jež nemají za následek nutnost změny stavebního povolení.

Kladu tedy otázku – nemá tato dokumentace, která bezesporu vznikla na základě dohody smluvních stran, právě onen právní charakter předpokládaný v § 549 obč. zák.? Celý svůj život jsem nebyl příliš formalistický, a proto si myslím, že bych z těchto úkonů vyjádřených v podobě dokumentace takovouto dohodu dovodil. Každý případ ovšem musíme posuzovat v praxi individuálně a bez znalosti dokumentace a především bez znalosti problematiky investiční výstavby se advokát v takovýchto sférách pohybuje jen s velkými obtížemi. Ve zvýšené míře to ovšem platí i o rozhodování soudců.

Těchto několik úvah o praktických zkušenostech advokáta se smlouvou o dílo v oblasti stavebnictví mě nutí k určitému závěru. V tomto případě se nejedná o můj obvyklý závěr vyzývající k diskusi ostatní kolegyně a kolegy. Domnívám se, že oblast výstavby si zaslouží speciální právní úpravu. Vždyť například ve Spolkové republice Německo existují smluvní podmínky – Všeobecné dodací podmínky pro výstavbu, které mají praktickou podobu publikace obsahující mnohaleté judikáty německých soudů. Celý svůj život se této oblasti věnuji. Věnoval jsem se jí na hospodářské arbitráži, která vytvořila po několik desítek let své činnosti naprosto pevnou a jednoznačnou judikaturu v oblasti investiční výstavby. Od účinnosti obchodního zákoníku, který obsahuje smlouvu o dílo, kterou lze použít prakticky na všechno, je situace v této oblasti dosti problematická. Podle mého soudu by zde měla existovat zvláštní smlouva o výstavbě a vedle ní by měla existovat alespoň doporučení pro tvorbu projektové dokumentace staveb a doporučení pro tvorbu rozpočtů staveb. Praxe je taková, jakou je současný život. Ti, kteří byli zvyklí v bývalých státních podnicích vytvářet určité smluvní vzory, tyto vzory převzali a poté, co se k nám dostal cizí kapitál, vznikly různé „novotvary“, které v sobě obsahují socialistické a kapitalistické prvky. Vedle těchto „novotvarů“ jsem svědkem násilné imputace zahraničních vzorů, zejména z oblasti anglosaské. Tyto vzory jako ostatně valná část zásahů cizího práva do našeho systému naprosto ignorují zvláštnosti českého trhu v oblasti stavebnictví. Jestliže autoři těchto návrhů a klienti zcela ignorují rady zkušených advokátů, mohou se dožít malých tragédií ve chvíli, kdy tyto smlouvy přestanou fungovat a dojde ke konfliktu mezi objednatelům a zhotovitelem. Ale o těchto smutných zkušenostech by měl patrně pojednávat jiný článek nebo ještě lépe, byl by to námět na román.

Mgr. Marek Pavlovský
advokát, Praha

Právní úprava smluv o šíření výkonu u výkonných umělců v oblasti dabingu

DABING

Specifickou oblastí činnosti výkonného umělce je „dabing“. Dabing vnímáme jako jednu ze složek audiovizuálního díla, kdy ze strany výkonného umělce dochází k zachycení jeho hlasového projevu na zvukový záznam, který zpravidla doplňuje záznam obrazový. Ve výsledné podobě je takto zachycený zvukový záznam nedílnou součástí celého díla. Ať je již předmětné autorské dílo dílem dramatickým či dokumentárním, je vždy výkonným umělcem vkládán do svého hlasového projevu, který je následně ve vnímatelné podobě zachycen, osobitý tvůrčí umělecký prvek. Zatímco v jiných druzích umění se projevuje uměleckost mimo jiné v jedinečnosti díla a projevu, u dabingu jde o míru přiblížení se originálu. Nejdokonalejší a tím také nejmělečtější je takový dabing, při němž si divák vlastně neuvědomuje, že herec, kterého vidí a herec, kterého slyší, nejsou jedna a tatáž osoba. Dabing je tedy víc než „paralelní souběžný překlad při současném ztlumení originálního zvuku“. Dokonce to není ani pouze schopnost našeho herce – výkonného umělce, „mluvit ve stejném rytmu, v jakém mluví herec v originálu“. Je to umění, umění hrát dabovaného herce s maximální věrností včetně jeho emocí, radosti i smutku, rozruchu i klidu, včetně jeho stáří i mládí.

Při této činnosti výkonného umělce nemusí jít pouze o zachycení hlasového projevu při nahrazení původního zvukového záznamu herců, kteří se na díle podílejí i v obrazově vnímatelné podobě, ale pod tuto činnost – dabing budou spadat všechny individuálně vnímatelné hlasové výkony zachycené ve zvukové podobě, které jsou výsledkem tvůrčí činnosti výkonného umělce.

Dabing tedy může být a je umění, navíc umění neviditelné s neviditelnými herci. Je to umění z nejskromnějších, a proto by si zasloužilo náležitě ocenění.

SMLOUVA O ŠÍŘENÍ DÍLA

V posledních letech se v oblasti tvorby dabingu setkáváme při aplikaci právních norem autorského zákona (AutZ) s existencí smíšených smluv skládajících se ze smlouvy o vytvoření díla dle § 27 AutZ a ze smlouvy o šíření díla dle § 22 AutZ uzavírané mezi výrobcem dabingu a výkonným umělcem.

Po možnosti rozboru několika desítek takových smíšených smluv uzavíraných s výkonnými umělci v rámci tvorby dabingu je možné konstatovat, že uzavírané smlouvy o šíření díla svým obsahem neodpovídají zákonným požadavkům pro platnost takové smlouvy a obsahují ustanovení, která jsou „contra legem“.

Ustanovení § 22 AutZ upravující institut smlouvy o šíření díla je ve smyslu odkazovacího ustanovení § 39 AutZ právní normou, vztahující se nejen na autory děl ve smyslu ustanovení § 2 AutZ, ale i na výkonné umělce. Právní normy autorského zákona zajišťující ochranu autorům jsou tak i ochrannými instituty pro výkonné umělce.

Tato skutečnost je ze strany výrobců dabingů podceňována, ne-li přímo opomíjena, a to ať již se jedná o výrobce dabingu jako podnikatele zabývající se pouze výrobou dabingů nebo o televizní společnost.

Práva výkonných umělců jako práva osobnostně právní povahy jsou vnímána právě z důvodu své osobní povahy jako práva příbuzná právu autorskému. Toto postavení, nebo-li zařazení má svůj základ v chápání uměleckého výkonu, které je závislé, aby mohlo být skutečně vyjádřeno, na existenci již původního literárního nebo uměleckého díla. To znamená, že existence uměleckého výkonu vnímatelně vyjádřeného je povahově odvozeným výkonem. Takové výkony herců jsou jako výsledek jejich tvůrčí činnosti nehmotné, neboli duševní povahy. Jsou vnímány a užívány nezávisle na existenci hmotného substrátu a vnímány a užívány neomezeným počtem subjektů, aniž by došlo k jakémukoliv opotřebením či snížení kvality užívané podstaty.

Ustanovení § 36 odst. 1 AutZ demonstrativně definuje, které umělecké výkony jsou předmětem práv výkonných umělců. Jsou to především umělecké výkony herců, zpěváků hudebníků, tanečníků, tedy souhrn uměleckých činností vnímaných z pozice profesní způsobilosti vyjádřit určitý druh uměleckého výkonu. Dále spadají pod výkonné umělce osoby konající určité činnosti, kterými se již existující umělecké dílo provádí.

V každém případě je existence vzniku uměleckého výkonu při tvorbě dabingu závislá již na existenci původního audiovizuálního díla.

Jak již bylo shora uvedeno, při tvorbě dabingu dochází v současné praxi k uzavírání smíšených smluv skládajících se ze dvou smluv:

a) Smlouva o vytvoření díla dle § 27 AutZ

Předmětem smlouvy je závazek výkonného umělce pro objednatele, výrobce dabingu, vytvořit za odměnu a za stanovených podmínek umělecký výkon. Zároveň výkonný umělec uděluje uzavřením této smlouvy souhlas s tím, aby objednatel provedený umělecký výkon užil k účelu smlouvy stanovenému. Uzavřením této typové smlouvy se výkonný umělec jednak zavazuje ztvárnit umělecký výkon a jednak získává objednatel oprávnění takto vytvořený hlasový umělecký projev zvukově zachytit určitým techno-

logickým postupem a zachycený výkon dohodnutým způsobem užít. Z obsahu smlouvy však pro objednatele nevyplývá povinnost vytvořený výkon výkonného umělce užít. Tato povinnost vzniká objednateli až v rámci uzavření smlouvy o šíření díla.

b) Smlouva o šíření díla dle § 22 AutZ

Touto smlouvou uděluje výkonný umělec uživateli za odměnu svolení šířit svůj výkon v rámci již existujícího díla. V uvedeném ustanovení § 22 autorského zákona je smlouva o šíření díla upravena v obecné podobě se stanovením zákonných požadavků, které každá jiná smlouva o šíření díla musí obsahovat.

Zvláštními typy smluv o šíření díla je smlouva nakladatelská dle § 24 AutZ, smlouva o veřejném provozování díla dle § 26 AutZ, smlouva o šíření díla půjčováním nebo pronájmem rozmnoženin díla dle § 26a AutZ, smlouva o šíření snímků zvukového záznamu díla a smlouva o vysílání díla rozhlasem nebo televizí.

Tyto poslední dvě jmenované smlouvy z demonstrativního výčtu smluv o šíření děl nemají na rozdíl od ostatních smluv svoji vlastní speciální úpravu a je třeba při jejich plnění vycházet z obecné úpravy smlouvy o šíření díla dle § 22 AutZ.

Smlouva nakladatelská a smlouva o veřejném provozování díla je pro oblast dabingu nepoužitelná, neboť k užití takového výkonu výkonného umělce dochází specifickými způsoby. Pouze smlouva o šíření díla půjčováním nebo pronájmem rozmnoženin díla je zvláštním typem smlouvy upravující způsob šíření díla v oblasti audiovizuálního díla – dabingu, nazývané „home video“. V rámci této smlouvy udílí výkonný umělec pronajímateli svolení přenechat za úplaty třetím osobám rozmnoženiny díla, aby je dočasně užívaly.

V praxi se jedná o jeden z nejrozšířenějších způsobů šíření výkonů v dabingu od počátku devadesátých let. V době, kdy v České republice ještě nevysílaly komerční celostátní nebo kabelové televize, byl tento způsob šíření zahraničních audiovizuálních snímků na videokazetách, jejichž součástí byly právě zaznamenané výkony herců v rámci vytvořené české verze – dabingu, hlavním způsobem šíření těchto výkonů. Jelikož tuto zvláštní smlouvu o šíření výkonu přinesla až novela autorského zákona v roce 1996 je v uzavřených smíšených smlouvách používána pouze úprava, která neodpovídá ani obecným požadavkům smlouvy o šíření díla dle § 22 odst. 3 AutZ.

Obecné náležitosti smlouvy o šíření díla dle § 22 odst. 3 AutZ

Základní obsahové náležitosti smlouvy o šíření díla jsou určeny:

- 1) způsobu a rozsahu šíření díla
- 2) času, kdy se tak stane
- 3) autorské odměny

- 4) součinnosti autora
- 5) doby, na kterou je smlouva sjednána
- 6) závazku uživatele, že šíření díla bude provedeno na jeho účet.

Uvedené náležitosti jsou taxativním výčtem podstatných obsahových náležitostí a nepřipouštějí v této rovině smluvním stranám volnost. Absence těchto obligatorních náležitostí či jejich nedostatečná úprava v praxi způsobuje jejich neplatnost, neboť dle § 39 ObčZ je neplatný takový právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přičí dobrým mrávům.

K jednotlivým obsahovým náležitostem smlouvy o šíření díla

ad 1) Jelikož je smlouva o šíření díla jedním ze způsobů užití díla, je základním zákonným požadavkem určení způsobu a rozsahu šíření díla. Smluvní strany musí jednoznačně a nezaměnitelně stanovit, za pomoci jaké technologie bude šíření díla prováděno (rozhlasem, televizí nebo pronájemem rozmnoženin díla).

Ke stanovení rozsahu šíření díla lze uvést, že z pohledu věcného rozsahu šíření díla je zákonný požadavek stanovit s přihlédnutím ke konkrétní povaze šířeného díla, jehož součástí je i zachycený předmětný výkon umělce, početní předpoklad konečných příjemců šířeného díla, který bude bezpochyby dán způsobem, jakým bude dílo šířeno. Bude-li dílo např. šířeno televizním signálem, nebude smlouva obsahovat samozřejmě konkrétní početní vymezení potenciálních příjemců.

U takto vymezeného způsobu šíření díla bude pro smluvní strany dáno, že při šíření díla touto technologií je počet potenciálních příjemců neurčitelný, ale zároveň i neomezený, a že přináší nejrozsáhlejší způsob užití díla.

Při snaze zachovat v takových ustanoveních požadavek určitosti právního úkonu bude nutné přihlédnout u určení tohoto věcného způsobu šíření díla jednak k povaze celého díla, zda se jedná o komerční způsob využití díla, ale i k osobě – uživatele, na níž je právo dílo šířit převedeno. Zde se zejména bude jednat o možnostech dotyčného uživatele, kterými je schopen při šíření díla oslovit co nejširší skupinu příjemců. Toto vymezení pak bude důležitým podkladem pro určení odměny výkonného umělce.

ad 2) Stanovení doby, kdy má k šíření díla dojít, tedy především určení počátku této doby, má zásadní význam pro vymezení počátku povinnosti uživatele dohodnutým způsobem dílo šířit. S tímto ustanovením pak koresponduje § 23 odst. 3 AutZ, které umožňuje výkonnému umělci od smlouvy o šíření díla odstoupit a žádat vrácení díla, nebude-li šíření jeho výkonu uskutečněno ve lhůtě sjednané smlouvou. Uplatněním autorova práva odstoupit od smlouvy z důvodu prodlení uživatele s šířením díla se smlouva ruší od samého počátku.

Jelikož je toto ustanovení zvláštní právní normou k občanskému zákoníku, je stanoveno, že zruší-li se odstoupením smlouva od samého počátku, není touto skutečností dotčen nárok autora na autorskou odměnu.

Zůstává však otázkou, zda lze přistoupit k výkladu, že nebyla-li lhůta pro šíření díla ve smlouvě vůbec stanovena, je možné vyjít z určitého obecného předpokladu, kdy tak k šíření díla v obdobném případě mělo dojít a nestane-li se tak, uplatnit toto právo od smlouvy odstoupit. Zároveň je možné přistoupit k tomuto nedostatku k stanovení lhůty k šíření díla tak, že jelikož se jedná o podstatnou náležitost smlouvy, nelze se dovolávat smlouvy, která pro svou absolutní neplatnost byla od počátku zrušena.

ad 3) Stanovení výše odměny za svolení dílo šířit je základním úplatným znakem smlouvy o šíření díla. V této úplatnosti je zahrnuta osobní majetková povaha autorského práva. Odměna herce je základním majetkovým prvkem při realizaci jeho autorských práv.

V oblasti dabingu však v praxi zaznamenáváme u výkonných umělců určité nižší postavení pro stanovení výše nároku pro autorskou odměnu za užití díla, než je tomu u děl vytvořených autory vymezenými v § 2 AutZ. Do této roviny se v praxi promítá skutečnost, že vznik umělcova výkonu je závislý již na existenci původního díla a jeho individuální přínos se váže pouze na část určité složky – dabing. Dále majetkově ocenitelnou hodnotu užití výkonu výkonného umělce při tvorbě dabingu snižuje jeho větší možnost zastupitelnosti.

ad 4) U požadavku stanovit, respektive zavázat k součinnosti autora je v oblasti dabingu nutno uvést, že zde nejde o typický závazek autora předat nabyvateli hmotný substrát se zachycením autorova díla, jež má být šířeno, ale o závazek umělecký výkon podat za stanovených podmínek s tím, že zachycení tohoto výkonu na hmotný substrát bude provedeno již na riziko nabyvatele.

ad 5) Stanovení doby, na kterou je smlouva sjednána, upravuje dobu trvání jak práv, tak i povinností k šíření díla – výkonu.

ad 6) Jako jedna z posledních obsahových náležitostí smlouvy o šíření díla je závazek uživatele, že šíření předmětného díla bude provedeno na jeho účet, tedy že šíření bude prováděno na nebezpečí nabyvatele.

K jednotlivým nedostatkům ve vztahu k uvedeným obligatorním náležitostem u smlouvy o šíření výkonu při tvorbě dabingu

ad 1) U stanovení způsobu šíření uměleckého výkonu se v praxi setkáváme pouze s odkazem, že částka, za níž umělec dílo vytváří, zahrnuje „*příslušná provozovací práva*“. Takovým způsobem se vypořádal jeden z výrobců s veškerými náležitostmi smlouvy o šíření díla. U dalšího z výrobců (jedná se o Českou televizi)

najdeme ustanovení, „že umělec uděluje svolení k šíření díla jakýmkoliv technologickým postupem“. Taková ustanovení nejsou dostatečně určitým projevem vůle smluvních stran k vymezení rozsahu šíření díla.

Dále zcela nedostačující a svým způsobem až absurdní, ale běžná ustanovení objevující se v převážné většině smluv uzavíraných mezi výkonnými umělci a soukromými výrobci dabingu, jsou ustanovení, v kterých umělec vytváří výkon a zároveň dává svolení k užití díla *zachycením na záznam všemi známými i dosud nevyvinutými způsoby, dává svolení k šíření díla bez časového omezení v tuzemsku a v zahraničí formou výměny nebo prodeje a zároveň souhlasí s tím, aby toto právo mohl nabyvatel převést na třetí osoby již bez umělcova souhlasu.*

Jestliže se u některé smlouvy lze setkat alespoň s minimálním výčtem konkrétních stanovených technologických postupů šíření díla, jako je například televizní vysílání, pak 95 % uzavíraných smluv o šíření díla postrádá jakoukoliv zmínku o rozsahu šíření díla.

ad 2) Ohledně požadavku časového určení, kdy dojde k šíření díla výkonu výkonného umělce lze konstatovat, že s určením času, které by stanovilo počátek povinnosti nabyvatele oprávněného dílo šířit, nejenže se nesetkáme, ale běžně se i objevuje, že výkonný umělec udílí souhlas *k šíření výkonu na všech magnetických nosičích bez místního a časového omezení komerčním i nekomerčním způsobem.*

ad 3) Autorská odměna, neboli odměna výkonného umělce za užití jeho výkonu, byla ve všech smlouvách počátkem 90. let absolutně opomíjena nebo u odměny za vytvoření díla bylo ustanovení, že tato odměna se vztahuje i na postoupení autorských práv. V každém případě však od počátku převládala praxe vykoupit práva paušální částkou bez umělcova nároku na jakékoliv další majetkové zhodnocení jeho výkonu. Této snaze koresponduje i snaha výrobců o smluvní vypořádání s výkonným umělcem pro jakýkoliv možný umělcův nárok, který by mohl v budoucnu pro umělce vzejít v souvislosti s dispozicí díla, jehož součástí je umělecký výkon – dabing. I když před novelou autorského zákona č. 86/1996 Sb. byla dána kritéria pro určení odměny, jimiž byla hodnota díla a význam díla pro společnost, nedošlo u stanovení odměn výkonného umělce k naplnění těchto kritérií a uvedený paušální způsob odměňování, který byl teoreticky možný až po uvedené novele, byl vždy uplatňován jako jeden z nejpohodlnějších způsobů vypořádání se s autorskými právy.

K ostatním náležitostem smlouvy o šíření díla, jako je součinnost autora, doba, na kterou je smlouva sjednána a závazek uživatele, že šíření provede na svůj účet, lze uvést, že s takovými ujednáními se ve smlouvách o vytvoření uměleckého výkonu v dabingu a jeho šíření nesetkáme.

Hromadné smlouvy určující podmínky smlouvy o šíření díla

V zákonném vymezení smlouvy o šíření díla je uvedeno, že podmínky šíření díla mohou obsahovat i hromadné smlouvy. Zde je nutno konstatovat, že skutečně v praxi docházelo k uzavírání hromadných smluv mezi ochrannými organizacemi a jednotlivými konečnými uživateli disponujícími s oprávněním např. šířit dílo televizním signálem. Součástí smlouvy byl závazek uživatele poskytnout výkonným umělcům odměnu za každé druhé a další užití díla, procentuální částkou určené z odměny za vytvoření díla. Takové ujednání bylo považováno ochrannými organizacemi za úspěšné prosazení adekvátní autorské odměny, neboť zajišťovalo výkonnému umělci právo na odměnu v určené výši, došlo-li by k dalšímu užití jeho výkonu tímto subjektem. Byl-li by případně zájem použít zaznamenaného výkonu v rámci šíření celého díla novým subjektem, musel by se takovýto subjekt se smluvně s výkonným umělcem vypořádat a získat tak jeho svolení k užití výkonu.

Tak jako praxe ukázala, že obligatorní náležitosti smlouvy o šíření díla nejsou ze strany smluvních partnerů výkonných umělců respektovány, tak i jednotlivá ustanovení hromadných smluv se v praxi příliš nepromítla. K tomuto důsledku došlo tím, že předmětná hromadná smlouva uzavřená mezi ochrannou organizací výkonných umělců a například jednotlivou komerční televizí zavazovala pouze tyto dva subjekty. V okamžiku, kdy tvorbu českého znění realizoval nasmouvaný výrobce, nebyl tento subjekt ničím vázán a s herci uzavíral smlouvy za svých podmínek.

Je nepochybné, že uvedené smlouvy o šíření díla, které trpí vážnými nedostatky, jsou dvoustrannými akty a vyvstává patrně otázka, proč ze strany výkonných umělců dochází k uzavírání takovýchto smluv.

Jako jeden z důvodů na vysvětlenou lze uvést, že jsou-li výkonnému umělci předkládány smlouvy o šíření výkonu obsahující shora uvedené ustanovení, nezbyvá herci nic jiného, jestliže se chce nadále pracovně v oboru uplatnit, aby smlouvu, která vykupuje jeho autorská práva tzv. jednou provždy, navždy a jakýmkoliv způsobem, podepsal.

Například televize Prima a. s., která sama byla vázána hromadnou smlouvou s ochrannými organizacemi výkonných umělců, kde sama zaručovala procentuální odměnu za každé užití díla, uzavírala s jednotlivými výrobci, kteří pro tuto společnost dabing vyráběli a kteří byli i smluvními partnery výkonných umělců, rámcové smlouvy, které obsahovaly následující ustanovení:

Zhotovitel je povinen získat práva výkonných umělců v takovém rozsahu, aby již objednatel nebyl povinen uspokojovat jakékoliv nároky uvedených nositelů práv v souvislosti s užitím děl a výkonů v dabingu, a to ani nároky vznesené individuálně, ani nároky vznesené prostřednictvím ochranných organizací...

Možný způsob ochrany

Jestliže lze tedy konstatovat, že smlouvy o šíření díla trpí takovými vadami, které způsobují neplatnost smlouvy, nabízí se výkonným umělcům – „dabérům“ dovolat se neplatnosti smlouvy soudní cestou, neboť snaha o nápravu ze strany herců mimosoudní cestou skončila jmennými seznamy neaktivnějších herců, kteří dostali od výrobců „stop stav“.

Nedošlo-li ještě k šíření výkonu, jednalo by se patrně ze strany umělce o určovací žalobu na neplatnost smlouvy o šíření díla, kde naléhavým právním zájmem v tomto případě je ochrana výkonného umělce před neoprávněným užíváním jeho výkonu.

V případech, že se jedná již o šíření díla, např. v podobě několikadílných zahraničních seriálů, objevujících se ve všech dostupných televizních stanicích, lze uplatnit svá práva majetkové povahy prostřednictvím žaloby na finanční plnění, a to úhradu odměny za veškerá užití výkonu, ke kterým došlo v rámci vysílání celkového díla na základě neplatné smlouvy o šíření díla, případně se i domáhat zaizení dalšího šíření.

Tento způsob ochrany do dnešního dne žádný z řad výkonných umělců věnujících se dabingu nevyužil, a to především z důvodu obavy ze ztráty práce. Přičemž pravomocné rozhodnutí soudu, určující, že smlouva o šíření výkonu je neplatná, je jediným možným způsobem, jak přimět uživatele, aby předkládali k podpisům smlouvu o šíření díla v souladu se shora uvedenými zákonnými požadavky, a které by přineslo výkonným umělcům nemalé finanční zhodnocení jejich majetkových práv (samozřejmě i jejich právním zástupcům).

Jak již bylo v úvodu uvedeno, je smluv o šíření díla na takové právní úrovni uzavíráno denně několik desítek a na základě takto upravených či spíše neupravených závazků dochází k šíření výkonu výkonných umělců téměř u každého audiovizuálního díla, kde se s dabingem setkáváme. Kde však není žalobce, není soudce.

Ivo Pospíšil

student Právnické fakulty MU v Brně

Několik poznámek k režimu transformací osobního užívání bytů sloužících k trvalému ubytování pracovníků na nájem služebního bytu a nájmu služebního bytu na nájem

Koncepce institutu nájmu bytu v podobě, v jaké je obsažena v platném znění občanského zákoníku, nutně koresponduje s reálnou sociálně ekonomickou situací v české společnosti. Zpomalení či úplné zastavení liberalizačních tendencí v této sféře vedlo k vytvoření institutu „chráněného nájmu“, který vychází z představy jakéhosi „dialektického střetávání“ kontradiktorních zájmů pronajímatele-vlastníka a nájemce-nevlastníka. Výsledkem je pak ne zcela jasně formulovaná relace mezi dvěma základními právními vztahy vázajícími se k bytu jako k jejich společnému objektu, tj. mezi vztahem vlastnickým (a veškerými dispozicemi s bytem v rovině vlastnického práva) na straně jedné, a samotným nájemním vztahem na straně druhé, což se ve finále projevuje především omezováním smluvní volnosti zúčastněných stran.

Nejmarkantněji se však vágnost současné legislativní úpravy (zejména úpravy obsažené ve velké novele občanského zákoníku v podobě zák. č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník, s účinností od 1. 1. 1992) projevuje v ustanoveních řešících vztah mezi osobním užíváním bytů sloužících k trvalému ubytování pracovníků organizace a nájmem služebního bytu, popřípadě též vztah mezi nájmem služebního bytu a nájmem bytu, což jsou otázky, na něž podle našeho názoru zatím nenašla jednoznačnou odpověď ani rozhodovací praxe soudů.

TRANSFORMACE OSOBNÍHO UŽÍVÁNÍ BYTŮ SLOUŽÍCÍCH K TRVALÉMU UBYTOVÁNÍ PRACOVNÍKŮ ORGANIZACE NA NÁJEM SLUŽEBNÍHO BYTU

Velká novela občanského zákoníku přinesla zvláštní ustanovení v § 871 odst. 4, podle něhož osobní užívání bytů sloužících k trvalému ubytování pracovníků organizace se mění na nájem služebního bytu za předpokladu, že tyto byty splňují kritéria stanovená zákonem pro služební byty; samotná novela však tato kritéria neupravila (stalo se tak až zák. č. 102/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související s vydáním zákona č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník).

Podle ust. § 7 vyhl. č. 45/1964 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení občanského zákoníku, byly byty trvale určené pro ubytování pracovníka vymezeny jakožto byty podnikové, byty vystavěné v podnikové bytové výstavbě z vlastních volných prostředků podniků a byty služební. Charakter podnikových a služebních bytů byl do 31. 12. 1991 vymezen v ustanoveních § 66 a § 67 zák. č. 41/1964 Sb., o hospodaření s byty. Z dikce těchto ustanovení vyplývá, že zatímco služební byty byly obligatorně vázány na výkon pracovní činnosti, u bytů podnikových tomu tak nebylo. Přitom však charakteristika služebních bytů upravená zák. č. 102/1992 Sb. vychází z toho, že pracovní činnost vykonávaná nájemcem pro pronajímatele je základním pojmovým znakem nájmu služebního bytu. Vnímáme-li toto ustanovení ve spojení s výše citovaným ust. § 871 odst. 4 občanského zákoníku, musíme nutně dospět k závěru, že ty podnikové byty, které nebyly vázány na výkon pracovní činnosti, nesplňovaly ke dni nabytí účinnosti zák. č. 102/1992 Sb. kritéria stanovená pro služební byty, a tudíž v jejich případě muselo dojít *ex lege* k transformaci jejich osobního užívání na nájem se všemi dalšími právními konsekvencemi, např. i v rovině institutu společného nájmu bytu manželů.

Domníváme se proto, že z tohoto úhlu pohledu je zcela irelevantní názor zastávaný soudy, podle něhož ust. § 7 odst. 2 zák. č. 102/1992 Sb. nemá zpětnou účinnost, a může se tudíž vztahovat pouze na smlouvy o nájmu služebních bytů uzavírané po nabytí účinnosti tohoto zákona (tj. po 5. 3. 1992), neboť, jak již bylo uvedeno výše, podnikové byty nevázané na výkon pracovní činnosti nemohly být vzhledem k ustanovení § 871 odst. 4 občanského zákoníku po 5. 3. 1992 považovány za byty služební, a byty služební, které do 31. 12. 1991 podléhaly režimu zák. č. 41/1964 Sb., o hospodaření s byty, tato kritéria bez dalšího splňovaly. Vágnost úpravy zavedené zák. č. 509/1991 Sb. účinným ke dni 1. 1. 1992 spatřujeme především v derogaci zák. č. 41/1964 Sb. (jenž definoval pojmy podnikového a služebního bytu), čímž bylo v této sféře vytvořeno terminologické, ale též faktické vakuum, až do nabytí účinnosti zák. č. 102/1992 Sb.

Současná rozhodovací praxe soudů k tomuto problému přistupuje tak, že de facto vytváří dvě kategorie služebních bytů: jednak kategorii služebních bytů, které splňují všechna kritéria stanovená zák. č. 102/1992 Sb., jednak kategorií služebních bytů podle ust. § 7 odst. 1 písm. a) či b), které však nejsou vázány na výkon konkrétní práce. Jak bude ještě podrobněji naznačeno níže, je tato interpretace evidentně v rozporu jak se samotnými ustanoveními obsaženými v § 7 odst. 1 písm. a) a b), tak s ust. § 7 odst. 2 zák. č. 102/1992 Sb.

TRANSFORMACE NÁJMU SLUŽEBNÍHO BYTU NA NÁJEM

Koncepce institutu služebních bytů upravená v ust. § 7 odst. 1 písm. a) a b) ve spojení s odst. 2 vychází z existence dvou vzájemně závislých právních

vztahů, z nichž trvání či změna jednoho determinuje podobu druhého. Smlouva o nájmu služebního bytu charakterizovaného v § 7 odst. 1 písm. a) a b) (tj. bytu v domě či jiném objektu určeném pro ubytování osob, které mají v tomto bytu bydlet ze služebních důvodů proto, že by jinak byl ohrožen provoz objektů nebo znemožněn výkon jejich zaměstnání či bytu ve vlastnictví nebo v nájmu nebo bytu v domech ve vlastnictví či nájmu právnických a fyzických osob, který slouží k ubytování jejich pracovníků) je totiž podmíněna existencí smlouvy, v níž se nájemce zavázal zajišťovat práce (nejčastěji se bude jednat o smlouvy v režimu pracovněprávním – pracovní smlouvu nebo dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr – je však možné si představit i innominátní kontrakty v režimu § 51 občanského zákoníku). To znamená, že nájemní vztah je vázán na existenci právního vztahu, v jehož rámci nájemce vykonává pro pronajímatele jakoukoli pracovní činnost. Tyto dva vzájemně propojené právní vztahy následně determinují charakter bytu jako bytu služebního. Eo ipso se definice „služebního bytu“ neváže k bytu samotnému, ale je bezprostředně spjata s nájemním vztahem k němu, který je zase podmíněn výkonem pracovní činnosti – tzn. „služební byt“ může existovat vždy pouze ve formě „nájmu služebního bytu“. Jakákoliv změna v těchto právních vztazích znamená potenciální změnu charakteru bytu. Takto konstruovaná závislost tedy vylučuje existenci „služebního bytu bez vázanosti na výkon práce“. Z tohoto závěru je následně možné dovodit další konsekvence postihující právní režim bytu: v případě, že nájemce přestane pro pronajímatele vykonávat práci (což je mj. výpovědní důvod podle § 711 odst. 1 písm. b), jenž umožňuje pronajímateli „udržet“ nadále byt v režimu „bytu služebního“), či v případě, že dojde ke změně subjektu v osobě pronajímatele s tím, že nájemce pro tento subjekt práce nevykonává, domníváme se, že musí nutně dojít k transformaci nájmu služebního bytu na nájem, a tedy i ke změně charakteru bytu *ex lege*, neboť tento nájemní vztah již dále nesplňuje kritéria pro nájem služebního bytu podle § 7 odst. 1 písm. a) a b) ve spojení s § 7 odst. 2 zák. č. 102/1992 Sb.

Za současného stavu právní úpravy nájmu bytů to však znamená, že touto objektivní právní skutečností, tedy zákonnou transformací nájmu služebního bytu na nájem, může též vzniknout za splnění podmínek obsažených v ustanoveních § 703 občanského zákoníku společný nájem bytu manžely, který je u bytů služebních vyloučen na zákl. § 709 obč. zák.

Nedostatečná a nejednoznačná legislativní úprava těchto otázek (zejména „rozdrobení“ této úpravy do několika právních předpisů) vede především k absenci právní jistoty zainteresovaných subjektů, a právě proto jsou promptní a jednoznačná stanoviska (mající však opory v platném zákoně) ze strany soudů v tomto případě více než žádoucí.

PŘEČETLI JSME ZA VÁS

Chalupa, Luboš: K právní povaze nároku na vydání věci a vlastnictví České republiky k věcem, které nebyly vydány podle restitučních předpisů. Právní rozhledy č. 5/99.

Obsáhlý článek, ve kterém se autor zabývá nikterak jednoduchou problematikou, uvedenou v názvu a která se týká nejvýznamnějších restitučních právních předpisů, zák. č. 403/90 Sb., č. 87/91 Sb. a č. 229/91 Sb.

V části II. autor uvádí vybranou základní právní úpravu, v části III. pak vybranou právní literaturu a judikaturu. Část IV. nazvaná „Právní povaha nároku na vydání věci“ se zabývá zejména problematikou uplatnění nároku zvláštní (restituční) vlastnickou žalobou, střetu nároku na vydání věci dle v úvodu uvedených zákonů s ustanoveními obč. zákoníků z r. 1811, č. 141/1950 Sb. a č. 40/1964 Sb., dále skupinami oprávněných osob a osobou povinnou, námitkou vydržení vlastnického práva povinnými osobami. V části V. se autor věnuje problému vlastnictví České republiky a povinných osob k věcem, které nebyly vydány podle restitučních právních předpisů a v části VI. „Uplatnění vlastnických žalob mimo restituční předpisy“ uvažuje o tom, kdy je úspěšné uplatnění vlastnického práva vlastníků vlastnickými žalobami podle nerestitučních předpisů vyloučeno. ■

Sovová, Olga: Několik úvah o ochraně osobních údajů pacienta ve stávajícím systému zdravotní péče; mlčenlivost ve zdravotnictví. Zdravotnictví a právo č. 5/99.

Autorka se zabývá velmi důležitou otázkou ochrany medicínských dat, osobních údajů pacienta, vztahem mezi zachováním lékařského tajemství – povinností mlčenlivosti a zároveň právem pacienta být zevrubně informován o svém zdravotním stavu. Zdůrazňuje, že základní povinností, která je stanovena při sběru osobních, tedy i medicínských dat, je jejich získávání v souladu s právním řádem a dle možností se souhlasem dotčené osoby. Dle názoru autorky nelze obejít podmínku souhlasu pacienta, jehož medicínské údaje se dostanou mimo ordinaci lékaře, tedy do počítačové sítě nemocnice, kde se s nimi mohou seznámit nejen lékaři, ale i nelékaři (ekonomové, auditoři).

V článku se rovněž poukazuje na nutnost aplikovat a respektovat právní normy Evropských společenství, především základní předpis, kterým je Konvence č. 108 z 28. 1. 1981, upravující právo na ochranu osobních dat a na ni navazující řadu doporučení (Recommendations), speciálně pak doporučení R/97/5, ve kterém je zcela jednoznačně zakotven požadavek detailní informace dotčené

osoby, resp. jejího zákonného zástupce nebo zmocněnce. K těmto předpisům ES dosud ČR platně nepřistoupila.

Pozornost je věnována též povinnosti lékaře zachovávat mlčenlivost o osobních a medicínských údajích a zdůrazňuje se právo pacienta, v souladu s § 17 písm. 1/ zák. č. 256/1992 Sb., nejméně 1× ročně nahlížet do své zdravotnické dokumentace a záznamů. Autorka se zabývá otázkou souhlasu pacienta a porušení povinné mlčenlivosti ve vztahu k rodinným příslušníkům, při použití medicínských údajů o pacientovi při výuce, pro posouzení jeho zdravotního stavu lékařským konziliem, poukazuje na samostatný právně etický problém seznamování veřejnosti (zejména prostřednictvím sdělovacích prostředků) nejen s výsledky lékařských výzkumů a léčebných programů, ale i s konkrétními osobními údaji o konkrétních pacientech. Shrnuje, že povinnost mlčenlivosti pracovníků ve zdravotnictví a ochrana medicínských dat úzce souvisí s institutem informovaného souhlasu pacienta. ■

Šešina, Martin: Informace o přípravě programu centrální evidence závětí. AD NOTAM č. 1/1999, s. 19–20.

Autor podává informaci o chystaných změnách v práci notářů, které se jeví jako nevyhnutelné v souvislosti s rozvojem počítačů a počítačových sítí.

Notáři v řadě států světa využívají při své práci počítače nejen ke psaní, ale i k jiným účelům. Jedná se např. o využití systémů centrální evidence závětí, zástav věcí movitých, poskytování autorizovaných výpisů z katastru nemovitostí nebo obchodního rejstříku ve formě veřejných listin.

Notářská komora ČR jmenovala komisi pro zavedení centrální evidence závětí, která bude připravovat podmínky pro zavedení tohoto systému i u nás. Tato centrální evidence poskytne občanům záruku, že jejich závěť bude v pravý čas předložena k projednání dědictví a dále přispěje k odlehčení práce pracovníkům dědických oddělení okresních soudů, kteří budou moci takto získaný pracovní čas věnovat jiným úkolům. ■

Šnědar, L.: Sexuální obtěžování na pracovišti. Právo a zaměstnání 5–6/99, s. 20–26.

V naší literatuře ojedinělé instruktivní pojednání o dané problematice. Sexuální obtěžování lze považovat za porušení osobnostních práv v duchu generální klauzule § 11 obč. zák. Vzhledem k tomu, že k němu dochází na pracovišti, jde o delikt, patřící do oblasti pracovního práva. Odpovědnost vedle obtěžující osoby nese též zaměstnavatel. Metodický postup řešení tohoto problému navrhuje Komise evropských společenství v „Praktikách k ochraně důstojnosti žen a mužů

v práci – jak bojovat proti sexuálnímu obtěžování v práci“ z r. 1991. Evropský soudní dvůr vyslovil názor, že národní soudy jsou povinovány brát doporučení do úvahy. Samotný pojem sexuálního obtěžování je velmi vágní a může mít řadu nejrozmanitějších forem. Jde o záležitost z oboustranného pohledu vysoce subjektivní. Pojem by měl být co možná nejpřesněji definován v normativních právních aktech. Domáhat se svých práv u soudu je pro obtěžovaného nepraktické a zdouhavé. Úprava by měla být obsažena v pracovněprávních předpisech a v jejich rámci též především řešena. Autor pak uvádí jednotlivé části zmíněného kodexu, který poskytuje praktický návod pro zaměstnavatele, odbory a zaměstnance. Obsahuje definici sexuálního obtěžování, práva a povinnosti zaměstnavatele a úlohu kolektivního vyjednávání. Především je potřebná prevence. Prvním krokem by mělo být vyhlášení příslušné politiky, objasňující, že všichni zaměstnanci mají právo, aby s nimi bylo důstojně zacházeno a že sexuální obtěžování nebude dovoleno nebo přehlíženo. Všichni pracovníci, řešící takové případy, by měli být vázáni přísnou důvěrností a mlčenlivostí. Kodex uvádí základní procedurální problematiku (práva a povinnosti obtěžovaného a obtěžovatele, jejich zastoupení, definování disciplinárního přestupku v oblasti sexuálního obtěžování a sankce). Zmínka je též o trestněprávních aspektech.

V našich podmínkách, kdy sexuální obtěžování není zcela ojedinělé a na advokáty se též počínají obracet jednotliví občané, může být článek instruktivním textem pro poradenské i zástupčí služby v této oblasti. ■

Vantuch, Pavel: Mlčenlivost advokáta, praní peněz a ohlašování neobvyklých obchodů. Právní rozhledy č. 5/99, str. 249–255.

Pojednání obsahuje komplexní rozbor problematiky z hlediska mezinárodních úmluv, stanoviska Rady Evropy, mezinárodních advokátních organizací a České advokátní komory. Po úvodu následují tyto oddíly: Úmluva proti praní peněz, Cíl novely zákona č. 61/96 Sb., Ohlašování neobvyklých obchodů, Česká úprava mlčenlivosti advokáta, dokument Rady Evropy, O právnících a praní peněz, Směrnice Rady evropských společenství, Stanovisko Rady advokátů Evropské unie, Mlčenlivost advokáta o informacích, sdělených klientem, připomínky k návrhu novely zákona č. 61/96 Sb., Stanovisko ČAK, Stanovisko prezidentů advokátních komor, Závěr.

Článek byl vyvolán návrhem novely zpracované Ministerstvem financí ČR, podle něhož mezi vyjmenovanými finančními institucemi měl být uveden též institut notáře a advokáta, kteří by měli oznamovací povinnost. V oddíle, obsahujícím stanovisko ČAK, autor cituje vyjádření Komory, které je zásadně odmítavé. V závěru se autor ztotožňuje se stanoviskem Komory – považuje za nepřijatelné, aby advokáti byli povinni nahlašovat neobvyklé obchody svých klientů, mezi ni-

miž by byly i obchody zcela legální, u nichž není podezření z páchání trestné činnosti. Za nepřijatelné považuje i to, aby advokát byl povinen zachovávat před svým klientem mlčenlivost o takovém oznámení neobvyklého obchodu.

Pozn. redakce:

V mezidobí do připomínkového řízení v návrhu novely Ministerstvo financí ČR upustilo od zařazení advokátů a notářů mezi tzv. finanční instituce ve smyslu cit. zákona. Vyhovělo tak zásadním námitkám ČAK i Notářské komory ČR. ■

Nett, Alexandr: Ochrana svědků v trestním řízení. Trestní právo č. 5/99, s. 2–10.

Obsáhlé pojednání je věnováno všem aspektům institutu ochrany svědků v trestním řízení. Začíná vývojem právní úpravy v ČR a následují tyto oddíly: Ochrana svědka v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva, Platná zákonná úprava ochrany svědka, Současné problémy praxe (ochrana svědka v přípravném řízení a v soudní fázi řízení), Ochrana svědka v tr. řádech některých evropských zemí (Rakousko, Itálie, Polsko), Úvahy de lege lata, Rozhodování policejních orgánů o žádosti svědka o poskytnutí ochrany dle § 55/2 tr. ř., Utajení totožnosti osoby, která podává vysvětlení dle § 158/3 tr. ř., Relativizace ochrany svědka (zkoumání, zda důvody ochrany trvají, navrhané řešení), Předvolání svědka v souvislosti s ochranou dle § 44 odst. 2, Ochrana svědka jiným způsobem. Závěr obsahuje náměty de lege ferenda. Autor konstatuje absenci ochrany svědka při výslechu policejním orgánem, při podávání vysvětlení dle § 158/3 tr. ř., dále absenci speciální úpravy předvolání „utajovaného svědka“, absenci přesnější úpravy „odtajnění“ utajovaného svědka a absenci právní úpravy „ochrany svědka jiným způsobem“. Ke všem těmto situacím předkládá vlastní náměty na budoucí legislativní řešení. ■

Králík, Michal: Úprava styku s nezletilým dítětem. Právní rádce č. 5/99, s. 10–12.

Podrobný rozbor problematiky s přihlédnutím k novele zákona o rodině. Detailně je pojednáno o výkonu rozhodnutí o výchově nezletilých dětí. V části o trestněprávním postihu je zmíněn zejména § 171 odst. 3 tr. zák. s autorovým komentářem. Pokud jde o náhradu škody vzniklé zbytečnou cestou rodiče k uskutečnění styku, odkazuje autor na svoji předchozí práci v tomtéž časopise, k níž připojuje několik dalších poznámek. Podrobně je rozebráno nové ust. § 27 odst. 2 z. o. r., podle něhož bránění oprávněnému rodiči ve styku s dítětem, pokud je opakované a bezdůvodné, je považováno za změnu poměrů, vyžadujících nové rozhodnutí o výchovném prostředku. Očekávání, vkládaná do tohoto

ustanovení, jsou poněkud nadhodnocena. Řízení o novém výchovném prostředí podle cit. ust. neznamená, že dítě bude automaticky svěřeno jinému subjektu. Autor rozebírá různé varianty této situace. ■

Zárubová, Jana: Epilepsie a právo. Zdravotnictví a právo č. 5/99.

Článek se zabývá širokou a rozmanitou problematikou epilepsií. Jedna pasáž článku se věnuje možnosti řízení motorových vozidel u pacientů s epilepsií a možnosti získat řidičská oprávnění. Další část se zabývá problémy pacientů, trpících epilepsií, získat lázeňskou léčbu po jiných onemocněních a rovněž velmi důležitou pracovní-sociální problematikou, spojenou s nezaměstnaností, která je jednoznačně vyšší nejen u běžné populace, ale i u jiných zdravotně postižených osob. ■

Do rubriky přispěli Dr. Jan Luhan a Dr. V. Mandák

Z JUDIKATURY

K zásadě volného hodnocení důkazů podle § 132 o. s. ř.

1. Z ústavního principu nezávislosti podle čl. 82 Ústavy ČR vyplývá i zásada volného hodnocení důkazů, která je *expressis verbis* vyjádřena v § 132 o. s. ř. a odůvodňuje postup soudu předvídaný v § 120 odst. 1 věta druhá o. s. ř. Proto obecný soud je povinen a současně také oprávněn zvažovat, v jaké fázi řízení které důkazy je třeba provést, zda a nakolik je potřeba dosavadní stav dokazování doplnit.

2. Zásada volného hodnocení důkazů v občanském soudním řízení znamená, že závěr, který si soudce učiní o pravdivosti či nepravdivosti tvrzených skutečností vzhledem ke zprávám získaným z provedených důkazů, je věcí vnitřního soudcova přesvědčení a jeho logického myšlenkového postupu. Výsledkem hodnocení důkazů je závěr o pravdivosti tvrzených skutečností, který je ve sporném řízení podkladem pro závěr o tom, zda a do jaké míry účastník řízení splnil svou povinnost prokázat skutková tvrzení. Takové hodnocení důkazů, které ve sporném řízení vyzní v závěr, že pravdivost skutkových tvrzení nelze potvrdit, ani vyloučit, povede k tomu,

že rozhodnutí soudu vyzní nepříznivě pro účastníka, pravdivost jehož tvrzení měla být prokázána.

Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 22. 4. 1999 sp. zn. I. ÚS 17/98

Z odůvodnění:

Stěžovatel svou včas podanou ústavní stížností napadl rozsudky soudu I. a II. stupně. V ústavní stížnosti stěžovatel uvedl, že pro něj zprostředkoval vedlejší účastník koupi zahraničního osobního vozidla zn. Peugeot 205 v Belgii. Poté stěžovatel s vedlejším účastníkem dne 21. 10. 1993 uzavřel smlouvu o uzavření budoucí smlouvy, podle níž se vedlejší účastník zavázal, že do 31. 12. 1993 od stěžovatele koupí předmětný automobil, a to za kupní cenu 91 971,- Kč. Dne 1. 12. 1993 po dohodě s vedleším účastníkem mu stěžovatel předal vozidlo s tím, že budou odstraněny vady na vozidle a zajištěno zaevidování vozidla na jméno stěžovatele. V tu dobu také stěžovatel jednal s vedleším účastníkem o možnosti uzavřít kupní smlouvu se zájemcem, kterého zajistí vedlejší účastník. Stěžovatel poté vyzval vedlejšího účastníka k uzavření kupní smlouvy, kterou mu zaslal ve dvou vyhotoveních k podpisu. Vedlejší účastník však kupní smlouvu uzavřít odmítl. Proto se stěžovatel obrátil se žalobou na soud. V žalobě se domáhal toho, aby soud uložil žalovanému povinnost uzavřít s ním kupní smlouvu o koupi osobního automobilu. Současně se stěžovatel domáhal vydání předmětného automobilu a podal na vedlejšího účastníka trestní oznámení pro neoprávněné užívání cizí věci. V tomto období vedlejší účastník zaplatil stěžovateli částku 30 000,- Kč a následně částku 50 000,- Kč. Uvedené částky považoval stěžovatel za zálohu na zamýšlené uzavření kupní smlouvy. V květnu 1994 uzavřel prý stěžovatel s vedleším účastníkem při telefonickém jednání kupní smlouvu, podle níž stěžovatel prodává vedlejšímu účastníkovi osobní automobil s tím, že zálohově mu byla vyplacena kupní cena ve výši 80 000,- Kč a zbytek kupní ceny až do celkové výše 91 971,- Kč vedlejší účastník zaplatí neprodleně.

Vzhledem ke skutečnosti, že vedlejší účastník zbývající částku z kupní ceny vozidla nezaplatil, obrátil se stěžovatel s žalobou na soud, v níž požadoval, aby žalovanému byla stanovena povinnost zaplatit žalobci částku 11 971,- Kč s příslušenstvím. Soud I. stupně tuto žalobu zamítl a žalobci stanovil povinnost nahradit náklady řízení. Prvoinstanční soud dospěl k závěru, že v řízení nebylo prokázáno, že by mezi účastníky byla řádně uzavřena kupní smlouva, podle které by žalovaný koupil od žalobce osobní motorové vozidlo. Soud vzal za prokázané, že žalovaný nedostal svému závazku z uzavřené smlouvy o uzavření budoucí kupní smlouvy, neboť návrh smlouvy předložený žalobcem neakceptoval. Dále vzal soud za prokázané, že žalobce přijal od žalovaného částku 80 000,- Kč,

přičemž nebylo prokázáno, že vozidlo bylo prodáno za původně smluvní cenu 91 971,- Kč. V odůvodnění rozsudku soud I. stupně dále uvedl, že bylo prokázáno, že vozidlo nabyl J. E., a to za kupní cenu 85 000,- Kč, neboť žalobce akceptoval uzavření kupní smlouvy s J. E. Soud tedy dovedl, že v daném případě se žalobce nemohl domáhat po žalovaném z titulu nezaplacení kupní ceny automobilu částky 11 971,- Kč, neboť mezi účastníky soudního řízení žádný takový závazkový právní vztah nevznikl.

Proti rozhodnutí soudu I. stupně podal žalobce v zákonné lhůtě odvolání, v němž namítal, že skutková zjištění učiněná soudem I. stupně jsou v zásadním nesouladu s provedeným dokazováním a že tedy soud zjistil nesprávně skutkový stav věci a v důsledku toho věc po právní stránce nesprávně zhodnotil. V odvolání dále namítal, že soud I. stupně důsledně nehodnotil obsah plné moci, kterou zmocnil žalovaného k zaevidování vozidla u dopravního inspektorátu.

Odvolací soud svým rozsudkem rozhodnutí soudu I. stupně potvrdil a navazujícím výrokem uložil žalobci povinnost nahradit žalovanému náklady odvolacího řízení. Svě rozhodnutí odvolací soud odůvodnil tím, že k uzavření kupní smlouvy mezi žalobcem a žalovaným nedošlo, neboť chybí souhlasný projev vůle obou stran. K uzavření kupní smlouvy nemohlo podle názoru odvolacího soudu dojít ani na základě blíže neurčeného telefonátu, na který žalobce v odvolání poukazoval. Odvolací soud se též zabýval otázkou, zda se žalovaný prodejem předmětného vozidla, které bylo vlastnictvím žalobce, bezdůvodně neobohatil ve smyslu § 451 odst. 1 a 2 ObčZ. K tomu soud v odůvodnění svého rozsudku uvedl, že svědek J. E., slyšený soudem prvního stupně, výslovně prohlásil, že žalovanému zaplatil za předmětné vozidlo částku 85 000,- Kč. Tomuto svědkovu prohlášení neměl odvolací soud důvodu nevěřit, i když z vyšetřovacího spisu je zřejmé, že žalovaný původně požadoval vyšší částku. V průběhu důkazního řízení bylo prokázáno, že žalovaný poukázal žalobci na dvakrát celkovou částku 80 000,- Kč a kromě toho svědčí žalobci pravomocný a vykonatelný platební rozkaz vydaný okresním soudem, podle kterého je žalovaný povinen zaplatit z důvodů výše uvedených transakcí s vozidlem částku 7 500,- Kč, takže žalobce dostává celkovou částku 87 500,- Kč a jeho nárok je tím uspokojen.

Rozhodnutí obecných soudů považuje stěžovatel za nezákonná a kolidující s čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a dále s čl. 90 a čl. 95 odst. 1 Ústavy ČR.

Stěžovatel v obsáhlé ústavní stížnosti dále uvedl, že z poměrně jednoduché právní věci obecné soudy vytvořily věc zbytečně komplikovanou, přičemž skutková zjištění soudů jsou podle jeho názoru v extrémním nesouladu s obsahem spisu. Ačkoliv soud I. stupně měl k dispozici celý spis policejního orgánu, z něhož vyplývaly relevantní skutečnosti, jimiž bylo možno podepřít stěžovatelem uči-

něná skutková tvrzení, zejména pak, že vedlejší účastník prodejem auta J. E. získal částku 92 000,- Kč, soud odmítl tyto skutečnosti verifikovat. Stěžovatel poznamenal, že nebyl soudem I. stupně poučen ve smyslu § 5 o. s. ř. v tom smyslu, aby svá skutková tvrzení v návrhu podepřel důkazními návrhy. Další procesní pochybení soudu I. stupně spatřuje stěžovatel v tom, že ač svým podáním doplnil skutková tvrzení a navrhoval přípuštění změny žalobního petitu tak, aby žalovaný byl povinen zaplatit požadovanou částku z důvodu bezdůvodného obohacení, soud změnu petitu usnesením nepřipustil, aniž by se v odůvodnění svého rozsudku s tímto postupem jakkoli vypořádal a odůvodnil, proč nebylo možno tomuto návrhu vyhovět.

Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost není důvodná.

Především je nutno předeslat, že podstata stěžovatelovy ústavní stížnosti spočívá v polemice s právními závěry rozsudků obecných soudů. Takto pojatá ústavní stížnost staví Ústavní soud do pozice třetí instance v systému všeobecného soudnictví, která mu však s odvoláním na čl. 83 Ústavy ČR nepřísluší. Stejně tak skutečnost, že soudy vyslovily právní názor, s nímž se stěžovatel neztotožňuje, nezakládá sama o sobě důvod k ústavní stížnosti. Ústavní soud již v řadě rozhodnutí judikoval, že mu obvykle nepřísluší zásadní přehodnocování dokazování provedeného obecnými soudy. Úkolem Ústavního soudu je především zkoumat, zda napadenými rozhodnutími orgánů veřejné moci nebyla porušena základní práva nebo svobody stěžovatele, zakotvená v ústavních zákonech nebo v mezinárodních smlouvách podle čl. 10 Ústavy ČR. Odůvodnění ústavní stížnosti je ve své podstatě pouhou polemikou se stanoviskem obecných soudů. Tvrzené porušení ústavně zaručených práv vidí stěžovatel v nesprávném hodnocení důkazů obecnými soudy s tím, že skutková zjištění obecných soudů jsou podle jeho názoru v extrémním nesouladu s obsahem spisu a že se obecné soudy dopustily některých procesních pochybení.

Z ústavního principu nezávislosti soudů podle čl. 82 Ústavy ČR vyplývá i zásada volného hodnocení důkazů, která je expressis verbis vyjádřena v § 132 o. s. ř. a odůvodňuje postup soudu předvidaný v § 120 odst. 1 věta druhá o. s. ř. Proto obecný soud je povinen a současně také oprávněn zvažovat, v jaké fázi řízení které důkazy je potřeba provést, zda a nakolik je potřeba dosavadní stav dokazování doplnit; provedené důkazy potom soud hodnotí podle své úvahy, a to jak jednotlivě, tak i v jejich vzájemné souvislosti.

Při hodnocení důkazů v občanském soudním řízení platí, že soud hodnotí důkazy podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti. Přitom má pečlivě přihlížet ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci (§ 132 o. s. ř.). Uvedená zásada hodnocení důkazů znamená, že závěr, který si soudce učiní o pravdivosti či nepravdivosti tvrzených skutečností vzhledem ke zprávám získaným z provedených důkazů, je

věci vnitřního soudcova přesvědčení a jeho logického myšlenkového postupu. Výsledkem hodnocení důkazů je závěr o pravdivosti tvrzených skutečností, který je ve sporném řízení podkladem pro závěr o tom, zda a do jaké míry účastník řízení splnil svou povinnost prokázat skutková tvrzení. Takové hodnocení důkazů, které ve sporném řízení vyzní v závěr, že pravdivost skutkových tvrzení nelze potvrdit, ani vyloučit, povede k tomu, že rozhodnutí soudu vyzní nepříznivě pro účastníka, pravdivost jehož tvrzení měla být prokázána. Stěžovatel v ústavní stížnosti považuje za pochybení soudu také tu skutečnost, že při zjišťování skutkového stavu věci nepřihlédl k obsahu svědecké výpovědi J. E. před policejním orgánem, který prošetřoval trestní oznámení stěžovatele na vedlejšího účastníka. Je pravdou, že ve výpovědi před policejním orgánem uvedl J. E., že za předmětný automobil zaplatil vedlejšímu účastníkovi celkovou částku 92 000,- Kč a v řízení před soudem uvedl částku 85 000,- Kč. V rámci zásady volného hodnocení důkazů však bylo zcela na úvaze soudu, aby posoudil tento rozpor ve výpovědích svědka J. E. Je však třeba poznamenat, že soud I. stupně rozhodoval o žalobním návrhu stěžovatele, v němž požadoval na žalovaném zaplatit částku 11 971,- Kč včetně úroků z prodlení z titulu uzavřené kupní smlouvy na předmětný automobil za kupní cenu 91 971,- Kč. Protože soud I. stupně nepřipustil další změnu žalobního návrhu, ve kterém žalobce požadoval zaplatit částku 12 000,- Kč včetně úroků z prodlení také z titulu bezdůvodného obohacení žalovaného, dokazování výše uvedeným trestním spisem nemělo pro zjištění skutkového stavu věci zásadního významu.

Podle zjištění Ústavního soudu se oba soudy po provedeném dokazování a zhodnocení důkazů shodly na tom, že stěžovatel neprokázal svá tvrzení, ačkoliv důkazní břemeno nesl on jako žalobce. Obecné soudy věc řádně v souladu se zákonem projednaly za účasti navrhovatele, provedly dokazování a vyvodily právní názor, který konkrétně a velmi obsáhle zdůvodnily. Ve věci bylo soudem I. stupně nařízeno celkem 5 jednání, při nichž se mohli oba účastníci řízení vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Oba účastníci využili svého práva navrhovat na podporu svých tvrzení důkazy, které byly soudem také provedeny. Právo na soudní ochranu není porušeno tím, že soud vysloví svůj právní názor, na základě něho rozhodne a toto rozhodnutí řádně zdůvodní. Provedené důkazy byly podle názoru obou soudů, o němž nemá Ústavní soud pochybovat, dostatečným podkladem pro vydání zamítavého rozhodnutí a vedly k závěru, že zjištěný skutkový stav věci vylučuje možnost domáhat se sporné částky z titulu uzavřené kupní smlouvy.

Na základě všech uvedených skutečností Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost je zjevně neopodstatněná dle ustanovení § 43 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, a proto mimo ústní jednání usnesením ústavní stížnost odmítl.

Poznámka:

Citované usnesení Ústavního soudu ČR je instruktivní (a tedy v praxi informačně využitelné) hned z několika důvodů. Především se v tomto rozhodnutí rozebírá problematika hodnocení důkazů coby výsostný produkt nezávislé soudní moci. Pouhý nesouhlas účastníka s vyhodnocením důkazů obecnými soudy, resp. polemika s nimi, pochopitelně nemůže ústavní stížností dotčená rozhodnutí – v tomto směru – jakkoli narušit. Stejně nepřichází v úvahu, aby Ústavní soud „hodnotil“ hodnocení důkazů, byly-li v konkrétní věci dodrženy ústavněprávní limity. Ty mohou být narušeny např. tehdy, pokud by Ústavní soud (ve zkoumaném případě) zaznamenal extrémní nesoulad skutkových zjištění a úvah při hodnocení důkazů na straně jedné s právními závěry na straně druhé. Budeme-li v tomto směru sledovat vyloženou kauzu, pozastavíme se u svědka, jehož výpověď – lze to alespoň odvodit z odůvodnění usnesení Ústavního soudu – měla pro rozsouzení případu stěžejní relevanci. Svědek před policejním orgánem uvedl, že předmětný automobil koupil za částku 92 000,- Kč, zatímco v řízení před soudem uvedl částku 85 000,- Kč. Soud I. stupně stejně jako odvolací soud se příklonil k věrohodnosti té výpovědi svědka, která vyplývala ze soudního spisu. Tedy že svědek koupil vozidlo za částku 85 000,- Kč a nikoliv za částku 92 000,- Kč. Protože tento rozpor naposledy odvolací soud náležitě a přesvědčivě posoudil a vypořádal se s ním v odůvodnění svého rozhodnutí, nemohly výtky stěžovatele na tomto zhodnocení důkazů ničeho změnit, když ve své podstatě inklinovaly k „hodnocení“ již zhodnocených důkazů obecnými soudy.

Závěry z tohoto usnesení Ústavního soudu ČR lze však využít i pro jiné případy. Zůstaneme-li u hodnocení důkazů dle § 132 o. s. ř. a vyložení jejich výsledků v odůvodnění dle § 157 odst. 2 o. s. ř., pak je třeba zdůraznit, že v soudní praxi se s určitou frekvencí objevují případy, které kladou – pro právní složitost případu – do jisté míry náročnější požadavky na perfekci odůvodnění (rozuměno výhradně stran rozsahu a hloubky složitosti problému) meritorních výroků. Adekvátně musí být v písemných vyhotoveních rozhodnutí upřena pozornost také na přesvědčivé vyložení vyhodnocení důkazů, které byly převzaty – coby prameny přímých či zprostředkovaných informací – pod zjištěný skutkový stav, též včetně vyložení těch okolností, které naopak vedly soud k závěru o nevěrohodnosti ostatních důkazů a toho, co bylo z nich zjištěno, avšak nepřevzato pod skutková zjištění. Je potom pochopitelné, že případná kusost odůvodnění v naznačené části či dokonce absence vyložení této hodnotící složky nemohou vést k přesvědčivosti rozhodnutí, tedy ke splnění limitů daných ust. § 157 odst. 2 o. s. ř. Tak Nejvyšší soud ČR velmi precizně poznamenal, že: *„Přisuzování hodnoty pravdivosti jednotlivým důkazům se děje jejich zhodnocením jednotlivě i v jejich vzájemné souvislosti. Myšlenkové závěry o pravdivosti či nepravdivosti důkazů, k nimž soud*

dospěl, proto nepředstavují akt libovůle soudu a nejsou ani věcí pouhého osobního dojmu či obecné úvahy. Vnitřní přesvědčení o nepravdivosti (nevěrohodnosti) svědecké výpovědi je výsledkem logického myšlenkového postupu, vycházejícího z posouzení objektivních skutečností vnějšího světa (skutkových okolností), zjištěných v konkrétní projednávané věci, jako kupříkladu z rozporů ve výpovědi svědka, jakož i z rozporů mezi výpovědí svědka (jejím obsahem) a jinými provedenými důkazy, ze způsobu jeho výpovědi, z jeho osobního (nikoli z obecně postulovaného) vztahu k věci nebo k osobám zúčastněným na řízení apod.“ (rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 12. 1998 sp. zn. 2 Cdon 1751/97).

Konečně ze sledovaného usnesení lze dovést ještě jednu dílčí problematiku. Ta pramení z toho, že žalobce podanou žalobou vymezuje, resp. měl by tak činit, relevantní skutkový děj (není však povinen provádět právní kvalifikaci). Žalobní návrh (petit) by pak měl být adekvátním odrazem takto vyloženého skutkového děje. K verifikaci vylíčení skutkových tvrzení v kontradiktorním sporu pochopitelně stíhá žalobce kromě již naznačeného břemene tvrzení také důkazní břemeno. Důkazní břemeno by tedy v tomto smyslu mělo být odrazem břemene tvrzení relevantních skutečností (popis skutku, jenž tvoří předmět řízení) z hlediska sledované hmotněprávní normy. Jestliže však soud nepřipustí změnu žalobního návrhu – zde se opět vracíme k sledovanému případu – není pochopitelně ani povinen zvažovat, zda – z důvodu změny vylíčeného skutkového děje – jeví se žádoucí (nezbytné) provést další důkazy, které jdou nad rozsah v žalobě (původně) vymezeného skutku. I tento závěr lze do jisté míry z usnesení Ústavního soudu odvodit.

Věc však není v praxi až tak jednoduchá. Vyskytují se názory, že příp. právní překvalifikaci (protože z každé žaloby – minimálně díky vylíčení skutkového děje – musí být seznatelný hmotněprávní základ, i když není třeba jej výslovně uvádět s perfekcí citace konkrétního hmotněprávního předpisu) učiní teprve soud, když po provedeném dokazování dospěje k závěru, že sice žádná smlouva vůbec nebyla uzavřena (žalobce naopak tvrdil, že byla uzavřena kupř. per facta concludentia), případně že uzavřena byla (je však absolutně neplatná), avšak že pro stejný žalobní návrh (předmětná částka je v petitu nezměněna) není třeba navrhnout změnu žaloby. Referovaný případ je jedním z nich potud, že žalobce patrně v průběhu dokazování v řízení před obecnými soudy zvažoval, zda ve světle jím navržených důkazů je s to unést důkazní břemeno stran uzavření kupní smlouvy či zda – z „procesní opatrnosti“ – v důsledku objektivní kumulace se nedomáhat téhož plnění (také) z titulu bezdůvodného obohacení.

Tak tedy pro pořádek uvedeno – *prvně vyložený názor* na věc preferuje, že žalobce nemusí nijak měnit tyto skutkové okolnosti, i když soud v procesu dokazování dospěje k závěru, že žalobě lze vyhovět z titulu bezdůvodného obohacení namísto z titulu závazkového právního vztahu (např. uzavřené kupní smlouvy – a naopak).

Druhý názor na věc spočívá v argumentaci, že nejprve je zapotřebí, aby žalobce změnil svá tvrzení, resp. učinil přísl. změnu návrhu. Může však také „*nastat stav, kdy tvrzení žalobce jsou tak široká, že umožňují souběžnou aplikaci dvou právních norem*“ – přičemž každá z těchto norem je dostatečným podkladem pro vyhovění žalobě. V tomto případě jde o kumulaci tvrzených subjektivních práv, jejichž ochrana je v řízení požadovaná“ (in Spáčil, J.: Ještě k identifikaci práva provedené žalobcem a ke změně žaloby na plnění ze smlouvy na žalobu z bezdůvodného obohacení, Právní rozhledy, číslo 5, 1996, str. 205–210; k tomu srov. také další články, na které Dr. Spáčil činí odkaz). Je třeba si současně uvědomit, že žalobce je pochopitelně téměř vždy vystaven procesnímu riziku, jak budou předmětné důkazy soudem vyhodnoceny (důkazy však také pro nadbytečnost či neúčelnost soud vůbec nemusí provést) a že tedy v každé fázi řízení musí pečlivě zvažovat (fakticky tato tíha leží povětšinou na právním zástupci), zda se bude domáhat – v režii našeho záměru řečeno – plnění z bezdůvodného obohacení či naopak plnění ze smlouvy (ať již typové, smíšené či nepopsané). Je také jisté, že soud jej totiž nemůže poučovat o tom, že by bylo kupř. na místě změnit žalobu (stran vymezení jiných – nových – skutkových tvrzení), a to s ohledem na dosavadní výsledky dokazování. Bude-li tedy žalobce v pochybnostech, bude patrně na místě zmíněná objektivní (žalobní) kumulace. Je třeba také vzít v úvahu, že tento procesní záměr žalobce však soudem nemusí být zohledněn (nepřipuštění návrhu). Pokud však zohledněn bude (změna návrhu bude připuštěna), přinese sebou mj. též poplatkové důsledky, jakož i odraz v rozhodnutí soudu, které musí technicky ve výrokové znělce reagovat na takto existentní objektivní kumulaci.

Jak nás praxe každodenně přesvědčuje, tyto shora nastíněné souvislosti a dílčí problémy nejsou v žádném případě pouze právně teoretickou (procesualistickou) záležitostí. Je proto nezbytné s těmito v úvahu přicházejícími (nejen) procesními souvislostmi před aktivizací sporu dopředu počítat. Ostatně publikované rozhodnutí tento dílčí závěr jen potvrzuje. Netřeba se ani blíže rozepisovat, že názor autora této poznámky představuje pouze jeden z mnoha názorů, a že tedy způsob řešení vytčeného problému může podle jiných právníků spočívat ve zcela jiné právní argumentaci.

Usnesení zaslal, právní větou a poznámkou opatřil Mgr. Pavel Vrcha, Okresní soud v Děčíně. ■

¹⁾ Dr. Spáčil v poznámce pod čarou pak uvádí: „*Například žalobce žádá vrácení věci, kterou žalovanému půjčil a současně tvrdí, že žalovaný získal věc do držby protiprávně a domáhá se ochrany vlastnického práva (pro případ, že by smlouva o výpůjčce nebyla prokázána)*“.

Soudní poplatek v incidenčních sporech v rámci konkurzního řízení (žaloba v těchto věcech je žalobou určovací, hodnotu věci nelze vyjádřit v penězích)

V tzv. incidenčních sporech, vyvolaných konkurzem, včetně sporů o určení sporných pohledávek, ať jde o jejich pravost, výši nebo pořadí, jde o typický spor určovací, jehož předmětem je určení konkrétního práva jako kritéria pro posouzení otázky, v jakém poměru bude věřitel z konkurzní podstaty uspokojen. Hodnotu této věci přitom nelze vyjádřit v penězích, lze ji zjistit až po nabytí právní moci rozhodnutí, tedy s nepoměrnými obtížemi.

Usnesení Vrchního soudu z 1. 4. 1999 sp. zn. 13 Com 56/99.

Uvedeným usnesením bylo zrušeno usnesení Krajského soudu v Hradci Králové z 8. 2. 1999 čj. 43 Cm 205/98–13 a věc vrácena tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Navrhovatel domáhal se svým návrhem vydání rozsudku, kterým by soud určil dle § 23 a § 24 zákona o konkurzu a vyrovnání existenci pohledávky za úpadcem ve výši 306 620,60 Kč. Soud I. stupně napadeným usnesením řízení zastavil s odůvodněním, že navrhovatel přes výzvu a poučení soudu nezaplátil soudní poplatek. Ten dle soudu činí v tomto případě 12 268,– Kč z návrhu na zahájení řízení.

Proti tomuto rozhodnutí podal odvolání navrhovatel a namítal, že v daném případě je předmětem řízení určení pohledávky za úpadcem. Soudní poplatek byl proto vyměřen v nesprávné výši. Navrhoval, aby odvolací soud napadené usnesení zrušil a věc vrátil soudu I. stupně k dalšímu řízení.

Odvolací soud přezkoumal napadené usnesení i řízení jeho vydání předcházející dle § 212 odst. 1 o. s. ř. a shledal, že odvolání je důvodné.

Podle § 1 odst. 1 zákona č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání ve znění pozdějších novel a doplňků (dále též ZKV) je účelem zákona uspořádat majetkové poměry dlužníka, který je v úpadku. Dle § 2 odst. 3 ZKV je cílem konkurzu nebo vyrovnání dosáhnout poměrného uspokojení věřitelů z dlužníkovy majetku. S přihlédnutím k účelům zákona a cílům řízení je pak třeba chápat i ta řízení, která jsou konkurzem vyvolána, která lze zařadit pod pojem řízení v incidenčních sporech. Do této kategorie nepochybně spadají i spory dle § 23 a § 24 ZKV, tedy spory o určení sporných pohledávek, ať jde o jejich pravost, výši nebo pořadí.

Výsledek těchto řízení přitom slouží jen k dalšímu postupu v konkurzu (vyrovnaní), k tomu, aby bylo zřejmé v jakém poměru, popř. v jakém pořadí bude kon-

krétní věřitel uspokojován z konkurzní podstaty. Jinými slovy, spor o určení pravosti a výše pohledávky je typickým sporem určovacím, jehož předmětem je určení konkrétního práva jako kritéria pro posouzení otázky, v jakém poměru bude věřitel z konkurzní podstaty uspokojen. Hodnotu této věci přitom nelze vyjádřit v penězích, resp. lze ji zjistit až po nabytí právní moci rozvrhového usnesení (§ 30 ZKV), tedy s nepoměrnými obtížemi.

Z uvedených důvodů lze proto shledat odvolací námitku navrhovatele důvodnou, neboť soud I. stupně nepostupoval správně, když v rozporu s položkou 12b sazebníku, jenž tvoří přílohu zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, požadoval zaplacení soudního poplatku ve výši 12 268,- Kč. Rovněž tak soud I. stupně pochybil, když řízení pro absenci takovéto platby zastavil.

Rozhodnutí zaslal JUDr. Zbyněk Pražák, advokát v Jaroměři. Z rozhodnutí vyplývá, že v incidenčních sporech, kdy věřitel pohledávky, která byla správcem konkurzní podstaty popřena, požaduje po soudu určení, že pohledávka existuje, se vyměňuje soudní poplatek za podání takové žaloby podle položky 12b sazebníku (příloha k zák. č. 549/91 Sb. v platném znění), tedy ve výši 5 000,- Kč. ■

K otázce řádného doručení rozhodnutí soudem, uvede-li účastník adresu pro doručování odlišnou od adresy bydliště

Uvede-li účastník soudu adresu pro doručování písemností odlišnou od adresy bydliště, je třeba mít za to, že mu na adrese bydliště nelze z nějakého důvodu doručit (např. účastník se zde nezdržuje). Doručí-li nalézací soud přesto účastníkovi rozsudek na adresu bydliště a adresát ho zde osobně nepřevzme a zásilka je vrácena soudu s poznámkou, že byla uložena a adresát si ji nevyzvedl, nemohou nastat účinky doručení podle ust. § 47 odst. 2/ o. s. ř.

Usnesení Městského soudu v Praze z 25. 2. 1999, čj. 35 Co 64/99–38

Z odůvodnění:

Napadeným usnesením zamítl soud I. stupně návrh povinného na zastavení výkonu rozhodnutí prodejem nemovitosti, který byl odůvodněn tím, že povinnému nebyl řádně doručen v nalézacím řízení exekuční titul, který tak dosud nenabyl právní moci.

Soud I. stupně vycházel ze zjištění, že v nalézacím řízení byl povinnému doručen platební rozkaz na adresu Praha 8, Křížíkova 11, když z adresy bydliště

v Praze 10, Ruská 18, se zásilka vrátila s poznámkou, že adresát se odstěhoval. Povinný podal proti platebnímu rozkazu odpor a uvedl adresu pro doručování písemností v Praze 8, Křížíkova 11. Zásilky s předvoláními k jednání soudu byly doručovány uložením. Rozsudek pro zmeškání, kterým bylo ve věci rozhodnuto, byl povinnému doručen na adresu Praha 10, Ruská 18, a to uložením na poště. Právní moci nabyt dne 28. 5. 1997. Usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí bylo povinnému doručeno na adresu v Praze 8, Křížíkova 11, opět uložením na poště. Teprve z návrhu na zastavení výkonu rozhodnutí a následné zprávy Policie ČR vyplývá, že povinný má bydliště na adrese v Praze 9, gen. Janouška 900/15. Soud I. stupně přesto návrh na zastavení výkonu rozhodnutí zamítl, neboť „se domnívá, že žalovaný v nalézacím řízení úmyslně uvedl soud v omyl, pokud jde o jeho pobyt. Nikdy soudu nesdělil adresu trvalého pobytu na Praze 9, a proto soud vycházel z adres, které byly uvedeny v návrhu a nakonec i v odporu, který podal sám žalovaný“. Pošta nevrátila soudu zásilku s rozsudkem s tím, že adresát se na uvedené adrese nezdržuje, a proto byl rozsudek doručen ve smyslu ust. § 47 o. s. ř. Soud I. stupně se „domnívá“, že exekuční titul nabyt právní moci a je tudíž vykonatelný. Výrok o nákladech řízení odůvodnil ust. § 270 o. s. ř. s tím, že oprávněnému žádné náklady tohoto řízení nevznikly.

Proti usnesení podal povinný odvolání, ve kterém namítal, že ač zaslal soudu kopii občanského průkazu, kde je uvedena adresa bydliště v Praze 9, soud I. stupně v napadeném usnesení přesto uvedl adresu v Praze 10. Je proto otázkou, jak by s touto informací nakládal, kdyby mu ji povinný oznámil. Poukázal na to, že v odporu proti platebnímu rozkazu, podanému v nalézacím řízení, výslovně uvedl svoji adresu pro doručování písemností, a to Praha 8, Křížíkova 11. Namísto toho byl rozsudek doručován na adresu v Praze 10, Ruská 18, tedy na adresu, na které se povinný nezdržoval. Nebylo tudíž možné mu na tuto adresu doručit náhradně.

Odvolací soud přezkoumal podle ust. § 212 odst. 1, 2 o. s. ř. napadené usnesení, aniž nařizoval jednání (§ 214 odst. 2 písm. c/ o. s. ř.), a dospěl k závěru, že odvolání je důvodné.

Jak vyplývá z ust. § 251 o. s. ř., nařízení výkonu rozhodnutí předpokládá, že rozhodnutí, o jehož výkon jde, je vykonatelné. Podle ust. § 275 odst. 2 o. s. ř. je soud vždy oprávněn před nařízením výkonu rozhodnutí přezkoumávat správnost potvrzení o vykonatelnosti všech titulů pro výkon rozhodnutí. Soud I. stupně tuto správnost nezkoumal a v důsledku toho exekuci nařídil na základě titulu, který není vykonatelný. Nelze totiž přehlédnout, že povinný uvedl v nalézacím řízení adresu pro doručování písemností, a to Praha 8, Křížíkova 11, i když adresu bydliště uváděl v Praze 10, Ruská 10 (viz č. l. 11 nalézacího spisu). Zmíněná adresa pro doručování byla uvedena i žalobcem v samotné žalobě. Uvede-li účastník soudu adresu pro doručování písemností, odlišnou od adresy bydliště, je třeba mít za to, že mu na adrese bydliště nelze z nějakého důvodu doručit (např. účast-

ník se zde nezdržuje). Doručí-li nalézací soud přesto účastníkovi rozsudek na adresu bydliště a adresát ho zde osobně nepřevzme a zásilka je vrácena soudu s poznámkou, že byla uložena a adresát si ji nevyzvedl, nemůžou nastat účinky doručení podle ust. § 47 odst. 2 o. s. ř. V daném případě byl rozsudek nalézacího soudu žalovanému (nyní povinnému) doručován na adresu bydliště v Praze 10, Ruská 18, tedy na jinou adresu, než která byla oběma účastníky řízení uvedena jako adresa pro doručování. Za situace, že žalovaný zásilku s rozsudkem osobně nepřevzal, nemohla mu být z důvodů výše uvedených řádně doručena. Rozsudek, na základě kterého byla exekuce nařízena, tak dosud nenabyl právní moci a nestal se ani vykonatelným.

Odvolací soud proto podle ust. § 220 odst. 2 o. s. ř. změnil napadené usnesení a podle ust. § 268 odst. 1 písm. a) o. s. ř. nařízený výkon rozhodnutí zastavil.

Rozhodnutí zaslal JUDr. PhDr. Oldřich Choděra, advokát v Praze. Právní věta redakce. ■

Zvýšení základního jmění akciové společnosti z vlastních zdrojů

Při zvyšování základního jmění ve smyslu § 208 obch. zák. není nutné, aby výrok auditora ověřujícího účetní závěrku, na jejímž základě valná hromada rozhoduje o zvýšení základního jmění z vlastních zdrojů společnosti, výslovně obsahoval formulaci „bez výhrad“, nýbrž postačuje, když je absence výhrad k účetní závěrce ve zprávě auditora jednoznačně vyjádřena jinak, případně, když zpráva auditora žádné výhrady neobsahuje.

Usnesení Vrchního soudu v Praze z 30. 3. 1999 sp. zn. 7 Cmo 966/98

Z odůvodnění:

Návrhem soudu došlým dne 25. června 1998 se obchodní společnost A, a. s. domáhala zápisu změny výše základního jmění, počtu akcií a obchodního jména jediného akcionáře společnosti. Návrh učinila s odkazem na rozhodnutí jediného akcionáře o zvýšení základního jmění z majetku společnosti učiněné formou notářského zápisu sepsaného dne 16. června 1998, č. N 229/98, NZ 183/98 notářkou v Praze JUDr. J. B., který předložila. Dále navrhovatel spolu s návrhem soudu předložil auditorskou zprávu ze dne 4. června 1998 vypracovanou auditory KPMG, s. r. o. (licence č. 71) a F. D. (dekret číslo 176). K výzvě soudu prvního stupně navrhovatel dne 1. září 1998 předložil vyjádření uvedených auditorů ze dne 24. srpna 1998.

Krajský obchodní soud v Praze usnesením ze dne 29. října 1998, č. j. Firm 43540/98, Firm 49821/98, Firm 58798/98 do obchodního rejstříku zapsal změnu obchodního jména jediného akcionáře. Návrh na „zápis změny v obchodním rejstříku v části změny zápisu základního jmění a počtu akcií“ zamítl. Jako důvod zamítnutí uvedl, že auditorův výrok na účetní závěrce není, že „účetní závěrka se schvaluje bez výhrad“, nýbrž pouze že ve všech významných ohledech věrně zobrazuje majetek, závazky a vlastní jmění společnosti. Tím pádem účetní závěrka podle soudu prvního stupně nespĺňuje požadavky dané zákonem (§ 208 obch. zák.) tak, aby sloužila jako podklad pro rozhodnutí o zvýšení základního jmění ze zisku. Navrhovatelé bylo usnesení doručeno dne 2. listopadu 1998.

Proti usnesení soudu prvního stupně, jeho zamítavé části, podal navrhovatel v zákonně lhůtě (dne 6. listopadu 1998) odvolání. Podle odvolatele zákon nelze vykládat tak, že účetní závěrka musí obsahovat výslovné znění textu uvedeného v zákoně. Podle potvrzení auditora předloženého soudu dle auditorské směrnice č. 3 představoval předmětný výrok výrok bez výhrad, když tuto skutečnost není třeba výslovně uvádět. Dále poukázal na výklad JUDr. J. Dědiče k ust. § 208 obch. zák., podle nějž nemusí být výslovně uvedeno, že se ověřuje účetní závěrka bez výhrad, neboť je důležité, že zpráva o ověření účetní závěrky žádné výhrady fakticky neobsahuje. Odvolatel navrhl usnesení soudu prvního stupně v napadené zamítavé části změnit a návrh na zápis změny výše základního jmění a jeho rozdělení na akcie vyhovět. K odvolání připojil fotokopii auditorské směrnice č. 3 a znovu fotokopii vyjádření uvedených auditorů ze dne 24. srpna 1998.

Ohledně odvolání Vrchní soud v Praze jako soud odvolací dospěl k závěru, že je důvodné.

Podle § 208 odst. 1 obch. zák. po schválení roční nebo mimořádné účetní závěrky může valná hromada rozhodnout, že použije zisku po provedení přidělu do rezervního fondu podle § 217 obch. zák. nebo jeho části anebo jiného vlastního zdroje vykázaného v účetní závěrce v pasivech společnosti ke zvýšení základního jmění. Podle § 208 odst. 5 obch. zák. předpokladem zvýšení základního jmění z vlastních zdrojů společnosti je, že účetní závěrka podle § 208 odst. 1 obch. zák. byla ověřena auditorem bez výhrad a byla sestavena z údajů zjištěných nejpozději ke dni, od něhož v den rozhodnutí valné hromady o zvýšení základního jmění neuplynulo více než osm měsíců.

Jedním ze základních předpokladů úspěšného zvýšení základního jmění akciové společnosti podle § 208 obch. zák. z vlastních zdrojů společnosti je, že účetní závěrka, na jejímž základě valná hromada o zvýšení základního jmění rozhoduje, musí být auditorem ověřena bez výhrad. Z auditorské směrnice č. 3 ve znění vydaném Komorou auditorů České republiky v roce 1998, bodů 27 a 28 jakož i příkladu tam uvedeného plyne, že jako příklad výroku bez výhrad je udáváno vyjádření, podle nějž dle názoru auditorů „účetní závěrka ve všech vý-

znamných ohledech věrně zobrazuje majetek, závazky a vlastní jmění společnosti“ k určitému datu a že výsledek hospodaření za určitý rok je „v souladu s platnými zákony a účetními předpisy“. Ze směrnice je tedy zřejmé, že výrok bez výhrad v té které konkrétní zprávě auditora nemusí znít „bez výhrad“, nýbrž může být vymezen i jinak. Shodný závěr plyne i z vyjádření prezidenta Komory auditorů ČR ze dne 21. ledna 1999, když podle něj dle § 14 odst. 6 zák. č. 524/1992 Sb. o auditorech a Komoře auditorů České republiky auditor ve výroku vyjádří názor, zda údaje účetní závěrky a výroční zprávy za ověřované období odpovídají požadavkům uvedeným v odstavci 1 a 2 řečeného zákonného ustanovení. Není tedy stanovena povinnost auditora používat formulaci „bez výhrad“, neboť tuto skutečnost vyjadřuje výrokem o souladu s aspekty vedení účetnictví a účetní závěrky (§ 14 odst. 1, 2 zák. č. 524/1992 Sb.). Podle odvolacího soudu při zvyšování základního jmění ve smyslu § 208 obch. zák. není nutné, aby výrok auditora ověřujícího účetní závěrku, na jejímž základě valná hromada rozhoduje o zvýšení základního jmění z vlastních zdrojů společnosti, výslovně obsahoval formulaci „bez výhrad“, nýbrž postačuje, když je absence výhrad k účetní závěrce ve zprávě auditora jednoznačně vyjádřena jinak, případně když zpráva auditora žádné výhrady neobsahuje.

V daném případě odvolací soud zjistil, že podle auditorské zprávy ze dne 4. června 1998 vypracované auditory KPMG, s. r. o. (licence č. 71) a F. D. (dekrety čísla 176) účetní závěrka předmětné společnosti vypracovaná k 31. prosinci 1997 „ve všech významných ohledech věrně zobrazuje majetek, závazky a vlastní jmění společnosti A, a. s. k 31. prosinci 1997 a výsledek hospodaření za rok 1997 je v souladu se zákonem o účetnictví a příslušnými předpisy České republiky“. Uvedené vyjádření auditorů lze tedy považovat za výrok „bez výhrad“ ve smyslu § 208 odst. 5 obch. zák., jakož i dle čl. 17–28 auditorské směrnice č. 3 ve znění z roku 1998.

Dodržení ust. § 208 odst. 5 obch. zák. v druhé podmínce, tedy že účetní závěrka byla sestavena z údajů zjištěných nejpozději ke dni, od něhož v den rozhodnutí valné hromady o zvýšení základního jmění neuplynulo více než osm měsíců, navrhopatel doložil jednak výše uvedenou účetní závěrku včetně jejího ověření auditorem (zpracována byla ke dni 31. prosince 1997) a notářským zápisem sepsaným dne 16. června 1998, č. N 229/98, NZ 183/98 notářkou v Praze JUDr. J. B. osvědčujícím rozhodnutí jediného akcionáře společnosti učiněného téhož dne o zvýšení základního jmění podle § 208 obch. zák. o 60 000 000,- Kč. Osmiměsíční lhůta tedy byla v daném případě dodržena.

Mezi další podmínky zvýšení základního jmění podle § 208 odst. 1 až 4 obch. zák. patří především přijetí rozhodnutí valné hromady o použití zisku ke zvýšení základního jmění až po schválení roční nebo mimořádné účetní závěrky. Zisk pro zvýšení základního jmění lze použít až po provedení přídelů do rezervního fondu podle

§ 217 obch. zák., nebo části tohoto přídělu či jiného vlastního zdroje vykázaného v účetní závěrce v pasivech společnosti. Dále mezi podmínky patří výše čistého obchodního jmění společnosti dosahující hodnoty základního jmění zvýšeného o rezervní fond v povinně vytvářené výši podle § 161d obch. zák. a zvýšeného o rezervní fond vytvořený podle § 216a a § 217 obch. zák. v rozsahu, v němž může být použit podle § 208 odst. 2 obch. zák. jen k úhradě ztráty. Dále platí podmínka, že zvýšení základního jmění nemůže být vyšší než kolik činí rozdíl mezi hodnotou čistého obchodního jmění a součtem hodnoty základního jmění v rozsahu, v němž je vytvářen povinně tento fond podle § 161 obch. zák. a v rozsahu, v němž se rezervní fond vytváří povinně podle § 216a a § 217 obch. zák. k úhradě ztrát společnosti. Splnění těchto podmínek dokládá kromě výše uvedených dokladů (především účetní závěrky) také zpráva shora uvedených auditorů ze dne 15. února 1997, podle níž „čisté obchodní jmění přesahuje hodnotu základního jmění zvýšenou o rezervní fond ve výši, v níž se vytváří povinně podle § 161d a o rezervní fond vytvořený podle § 216 a § 217 v rozsahu, v němž může být použit jen k úhradě ztráty, ke zvýšení základního jmění schválené valnou hromadou společnosti konanou dne 16. června 1998 v hodnotě 60 000 000,- Kč nepřesahuje rozdíl mezi hodnotou čistého obchodního jmění a součtem hodnoty základního jmění a rezervního fondu v rozsahu, v němž je povinně vytvářen podle § 161d obch. zák. a v němž se povinně vytváří podle § 216 a § 217 obch. zák. k úhradě ztrát společnosti“.

Z výše uvedeného notářského zápisu osvědčujícího rozhodnutí jediného akcionáře podle § 208 obch. zák. v působnosti valné hromady ve smyslu § 190 obch. zák. odvolací soud dále zjistil splnění předpokladů zvýšení podle § 208 odst. 6 obch. zák., neboť řečené rozhodnutí obsahuje částku, o níž se základní jmění zvyšuje (60 000 000,- Kč), označení vlastního zdroje, z něž se základní jmění zvyšuje (ze zisku společnosti po provedení přídělu do rezervního fondu), určení, zda budou vydány nové akcie s uvedením počtu a jmenovité hodnoty (vydání 60 kusů nových kmenových listinných akcií na jméno, každé o jmenovité hodnotě 1 000 000,- Kč).

Podle odvolacího soudu tedy v daném případě bylo dostatečně prokázáno, že ke zvýšení základního jmění z vlastních zdrojů společnosti došlo za splnění všech zákonných předpokladů a tyto předpoklady jsou splněny také pro zápis zvýšení základního jmění a změny počtu akcií do obchodního rejstříku (§ 200b odst. 1 o. s. ř.). Z výše uvedených důvodů odvolací soud podle § 220 odst. 1, 2 o. s. ř. změnil usnesení soudu prvního stupně v odvoláním napadeném zamítavém výroku týkajícím se zápisu změny výše základního jmění a jeho rozdělení na akcie a navržené změny do obchodního rejstříku zapsal.

Rozhodnutí zaslali a právní větou opatřili Doc. JUDr. Miroslava Bartošíková, CSc. a JUDr. Josef Holejšovský, Policejní akademie Praha. ■

Náležitosti notářského zápisu s doložkou přímé vykonatelnosti, je-li jeho předmětem uznání dluhu (účastníkem musí být i oprávněný)

Notářský zápis, který obsahuje doložku o přímé vykonatelnosti musí být sepsán povinným i oprávněným jako účastníky notářského zápisu. Je dostatečné, pokud je notářský zápis sepsán pouze povinným jako jednostranný právní úkon (uznání dluhu), byť je v něm oprávněný řádně označen. Tuto vadu lze napravit samostatným notářským zápisem, v němž oprávněný přistoupí k původnímu notářskému zápisu.

Usnesení Nejvyššího soudu z 14. 4. 1999, čj. 21 Cdo 2020/98–19

Tímto usnesením dovolacího Nejvyššího soudu byla zrušena usnesení Městského soudu v Brně a odvolacího Krajského soudu v Brně, která shodně nařizovala výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu povinného ve prospěch oprávněného. Vykonatelným titulem byl notářský zápis s doložkou přímé vykonatelnosti sepsaný jako jednostranný právní úkon uznání dluhu povinným, který byl řádně označen, a rovněž tak byl řádně označen oprávněný. Na základě notářského zápisu vydal na návrh oprávněného Městský soud Brno usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí. Proti tomu se povinný odvolal z důvodu, že notářský zápis není způsobilý titul pro výkon rozhodnutí, protože neobsahuje vlastní závazek (smlouva o půjčce), ale jen jednostranně dodatečně jej uznává formou uznání dluhu, byť je v něm uvedeno, že dluh vznikl na základě smlouvy o půjčce. Odvolací Krajský soud v Brně odvolání povinného zamítl, ale ve svém výroku připustil možnost dovolání, neboť otázka, zda jednostranné prohlášení může mít charakter exekučního titulu nebo zda takovým titulem může být pouze notářským zápisem zpracovaná dvoustranná smlouva, má po právní stránce zásadní význam. Nejvyšší soud jako soud dovolací sice neuznal argumentaci povinného, že řádným exekučním titulem může být jen notářský zápis s doložkou přímé vykonatelnosti, který obsahuje přímo vlastní závazek a konstatoval, že i notářský zápis o uznání dluhu, jenž odkazuje na vlastní závazek, je řádným exekučním titulem. Nicméně konstatoval, že nejen povinný, ale i oprávněný musí být účastníky takového notářského zápisu a nestačí, aby jen povinný byl sám účastníkem, byť bude oprávněný řádně označen. I když to není výslovně stanoveno § 274 písm. c) o. s. ř., lze argumentem a contrario dospět k názoru, že vyznačení náležitostí notářského zápisu může být jen na základě shodných údajů oprávněného a povinného. V této souvislosti též Nejvyšší soud považuje notářský zápis se svolením k vykonatelnosti podle jeho smyslu a významu za vyjádření smíru mezi věřitelem a dlužníkem před notářem. Z těchto důvodů zrušil usnesení Krajského i Městského soudu v Brně a věc vrátil Městskému soudu k dalšímu řízení.

Z judikatury

V odůvodnění svého usnesení však výslovně uvedl, že nezkoumal, zda k projevu vůle povinného nepřistoupila formou samostatného notářského zápisu oprávněná osoba, což by napravilo nedostatek původního notářského zápisu v absenci účastnictví oprávněného.

Usnesení zaslal a právní větou opatřil JUDr. Zdeněk Koudelka, Ph.D., advokát v Brně. ■

K výkladu pojmu „obchodní spory z právních vztahů mezi podnikateli při jejich podnikatelské činnosti“ z hlediska věcné příslušnosti krajského soudu ve smyslu § 9 odst. 3 písm. a) o. s. ř.

Kdy nejde o obchodní spory z právních vztahů mezi podnikateli pouze „v souvislosti s podnikatelskou činností“, nýbrž „při jejich podnikatelské činnosti“, z hlediska věcné příslušnosti krajského soudu ve smyslu § 9 odst. 3 písm. a) o. s. ř.

Usnesení Vrchního soudu v Praze z 30. 11. 1998 č. j. 1 Cmo 16/98–29.

Tímto usnesením vrchní soud zrušil usnesení Krajského soudu v Plzni čj. 23 Cm 708/96–22 z 16. 12. 1997 a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

V žalobě z 28. 6. 1996 bylo (mimo jiné) uplatňováno právo na zaplacení shora identifikované částky, jež nyní tvoří žalobcem vyčíslené příslušenství původně vymáhané jistiny. Žalobce přitom tvrdil, že původně vymáhaná jistina představuje zbytek ceny díla, které pro žalovaného prováděl podle smlouvy. Z listin, připojených k žalobě, nutno dovést, že předmět díla spočíval v rekonstrukci a dostavbě nemovitosti, situované v sídle žalované společnosti. Věcně pak do předmětu díla patřila např. klempířská dílna, mechanická dílna nebo myčka automobilů.

Krajský soud v Plzni napadeným usnesením vyslovil svou věcnou nepřislusnost a rozhodl, že po právní moci tohoto usnesení bude věc postoupena příslušnému okresnímu soudu. Rozhodnutí odůvodnil tím, že nejde o spor z právních vztahů mezi podnikateli při jejich podnikatelské činnosti, ale jen v souvislosti s podnikatelskou činností, a ani nejde o některý ze sporů uvedených v § 9 odst. 3 písm. b) a c) a odst. 4 o. s. ř.

Žalobce podal včas odvolání, v němž vyslovil názor o tom, že k projednání a rozhodnutí této věci je věcně příslušný Krajský soud v Plzni. Odvolatel (s od-

kazem na odpovídající ustanovení o. s. ř.) uvedl, že se jedná o právní vztah vzniklý z podnikatelské činnosti. Zdůraznil, že předmět díla potřebuje žalovaná společnost právě pro své podnikání.

Odvolání žalobce je zcela důvodné.

Který ze soudů České republiky bude projednávat a rozhodovat předloženou věc určuje občanský soudní řád v ustanoveních upravujících příslušnost soudů, resp. v projednávaném případě věcnou příslušnost. Dle § 9 odst. 3 písm. a/ o. s. ř. rozhodují krajské soudy jako soudy prvního stupně ve věcech obchodních spory z právních vztahů mezi podnikateli při jejich podnikatelské činnosti za podmínky, že aa) oba účastníci jsou zapsáni v obchodním rejstříku, bb) je-li navrhovatel podnikatelem, který není zapsán v rejstříku, přičemž částka požadovaná navrhovatelem přesahuje 50 000 Kč.

Ust. § 11 odst. 1 o. s. ř. pak – mimo jiné – vyjadřuje zásadu perpetuatio fori tak, že místní a věcná příslušnost se posuzují podle okolností, které tu jsou v době zahájení řízení.

Odvolační soud dospěl k závěru, že projednávaný případ se co do otázky věcné příslušnosti soudu prvního stupně řídí ust. § 9 odst. 3 písm. a/ sublit. aa/ o. s. ř. Pokud se jedná o účastníky řízení, jsou to osoby zapsané do obchodního rejstříku. Zároveň jde o spor z právních vztahů při jejich podnikatelské činnosti, a to u obou účastníků řízení. Smlouvou o dílo se žalobce zavázal splnit věcný dluh a žalovaný se zavázal splnit peněžní dluh (zaplatit cenu díla). V této souvislosti je vhodné zdůraznit, že při určení věcné příslušnosti nutno vycházet také z tvrzení, obsažených v žalobě či ze skutečností, obsahem spisového materiálu osvědčených. (V tomto kontextu lze např. podotknout, že i kdyby v průběhu dalšího řízení nebyla event. prokázána existence kupř. odpovídající smlouvy o dílo, stejně by takový případný fakt na posouzení otázky věcné příslušnosti nic změnit nemohl.)

Žalobce tedy v oblasti provádění staveb podniká. Jde proto nepochybně o spor vyplývající z právního vztahu při jeho podnikatelské činnosti. V případě žalovaného platí totéž: plnění žalobce žalovaný při své podnikatelské činnosti (v jejím nedílném rámci) prostě potřeboval. I v případě druhého účastníka jde tudíž o spor z právního vztahu při jeho podnikatelské činnosti.

Zde řešená jistá forma kompetenčního konfliktu má ovšem i další dimenze. Pokud by bylo důsledně vycházeno z právního názoru, vysloveného Krajským soudem v Plzni, znamenalo by to zároveň, že o obchodní věc, kterou v prvním stupni rozhodují v dotčené kategorii krajské soudy (abstrahujeme-li od tzv. absolutních obchodů atd.) se může jednat pouze tehdy, když druhy činností, jež mají účastníci řízení zapsány v obchodním rejstříku, se „setkají“, jsou totožné. Jde o závěr absurdní (i když stejné závěry jsou ohledně věcné příslušnosti zastávány velmi často), nemající oporu ani v předpisech hmotného práva, ani v procesních předpisech. V ust. § 2 odst. 1 obchodního zákoníku je definován pojem

„podnikání“ či „podnikatelská činnost“. Z žádného ustanovení obchodního zákoníku však již nevyplývá, že každý podnikatel musí mít všechny aspekty takové činnosti zaznamenány v obchodním rejstříku a že v případě, kdy tomu tak není, se o podnikání nejedná. Sotva by bylo možné nalézt vhodnou formulaci na zápis do obchodního rejstříku, týkající se předmětu podnikání žalované společnosti, kterou by bylo možné výslovně vyjádřit, že dotčená právnická osoba je také objednatelům veškerých děl, jež směřují k udržení či rozvinutí jejího základního (zapsaného) předmětu podnikání.

K tomu, co bylo uvedeno shora, je dlužno ještě doplnit, že v podstatě obdobnou problematikou se zabývalo již rozhodnutí, publikované pod č. 19 Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1994, sešit č. 1–2. I v tomto případě (druhově sice poněkud odchylném od projednávané věci – z hlediska předmětu řízení se tu však dokonce jednalo též o akcesorické nároky, vztahující se k skutečným dodávkám elektrické energie) však byla dovozena věcná příslušnost krajského soudu jako soudu prvního stupně.

Rozhodnutí zaslala Mgr. Marcela Franková, advokátka v Praze. Právní věta redakce. ■

K podmínkám vzetí do vazby osoby, propouštěné z výkonu trestu odnětí svobody

Má-li být osoba, která je propuštěna z výkonu trestu odnětí svobody v situaci, kdy je proti ní vedeno trestní řízení pro další trestný čin, vzata do vazby, může se tak stát jedině při splnění podmínek uvedených v ustanovení § 75 a § 77 trestního řádu, neboť jiný postup by představoval nejen její diskriminaci, ale současně i porušení jejích ústavně zaručených práv, zaktovených v čl. 8 odst. 2, 3 Listiny, jakož i čl. 5 odst. 1, 3 Úmluvy.

Nález Ústavního soudu ČR z 31. 3. 1999 sp. zn. IV. ÚS 57/99

Tímto nálezem bylo zrušeno usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem, pob. v Liberci, z 18. 12. 1998 čj. 28 To 297/98–17.

Z odůvodnění:

Ve včas podané ústavní stížnosti proti shora uvedenému usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem, pobočka v Liberci, stěžovatel poukazuje na skutečnost, že Okresní soud v Liberci rozhodl o jeho vzetí do vazby, aniž by byl vyslechnut

soudcem a aniž by se jeho obhájce mohl zúčastnit tohoto úkonu. Krajský soud v Ústí nad Labem, pobočka v Liberci, v napadeném usnesení stěžovatelovy námítky odmítl s tím, že lhůty a instituty, týkající se výsledku obviněné osoby, platí vzhledem k ustanovení § 77 trestního řádu jen ve vztahu k zadržené osobě. Tento výklad zákona však odporuje nejen Ústavě ČR, ale také Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), neboť tím, že stěžovatel dne 29. 11. 1998 nebyl z výkonu trestu odnětí svobody řádně propuštěn, stal se tak nepochybně osobou zbavenou osobní svobody. Protože tedy podle stěžovatelova názoru napadeným rozhodnutím došlo k porušení čl. 5 odst. 3 Úmluvy, domáhá se stěžovatel jeho zrušení.

Krajský soud v Ústí nad Labem, pobočka v Liberci, ve svém vyjádření ze dne 17. 3. 1999 poukázal na obsah napadeného usnesení, nicméně současně vyjádřil určitou pochybnost o jeho správnosti, a to v tom směru, že stěžovatel měl být skutečně vyslechnut. V této souvislosti poukázal na odlišný názor, zastávaný v nepublikovaném usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 5. 5. 1998, sp. zn. 4 To 412/98, jakož i na to, že z tohoto důvodu se obrátil na Nejvyšší soud ČR k zaujetí stanoviska k této problematice.

Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem, pobočka v Liberci, se k podané ústavní stížnosti nevyjádřilo.

Z obsahu spisu 12 Nt 1471/98 Okresního soudu v Liberci Ústavní soud zjistil, že návrhem ze dne 26. 11. 1998, došlým okresnímu soudu v tentýž den, navrholo Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem, pobočka v Liberci, vzetí stěžovatele do vazby podle ustanovení § 68 trestního řádu. Za podpisem navrhujícího státního zástupce je poznámka z téhož data, v níž se konstatuje, že stěžovatel má být dne 29. 11. 1998 propuštěn z výkonu trestu, a proto je třeba zajistit jeho předvedení na určitou hodinu a určité místo. Okresní soud v Liberci usnesením ze dne 27. 11. 1998, čj. 12 Nt 1471/98–6 vzal stěžovatele do vazby podle ustanovení § 68 trestního řádu z důvodů uvedených v § 67 písm. a), b) trestního řádu s tím, jak je uvedeno ve výroku tohoto usnesení, že vazba počíná okamžikem stěžovatelova propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Z úředního záznamu ze dne 27. 11. 1998 je patrné, že ve věci ČVS KVV–1002/30–ST–97, v níž je proti stěžovateli vedeno vyšetřování pro obvinění z dalšího trestného činu, byl nařízen stěžovatelův výslech na den 29. 11. 1998, tedy na den, kdy stěžovatel měl být propuštěn z výkonu trestu a bylo také požádáno o jeho předvedení, nicméně posléze byl nařízený výslech zrušen a o vazbě bylo rozhodnuto již v uvedený den, a to dne 27. 11. 1998. Ze spisu je dále patrné, že dne 27. 11. 1998 dal Okresní soud v Liberci příkaz k přijetí stěžovatele do vazby počínající dnem 29. 11. 1998. Ze záznamu Vězeňské služby ČR, Věznice Stráž pod Ralskem, ze dne 30. 11. 1998 konečně plyne, že dne 29. 11. 1998 v 8.00 hodin byl stěžovatel „převeden z výkonu trestu do výkonu vazby“. O stížnosti stěžovatele proti již citovanému usnesení

Okresního soudu v Liberci rozhodl posléze Krajský soud v Ústí nad Labem, pobočka v Liberci, napadeným usnesením tak, že tuto stížnost podle ustanovení § 148 odst. 1 písm. c) trestního řádu zamítl. V důvodech svého rozhodnutí uvedl krajský soud, že lhůty a instituty týkající se výslechu obviněné osoby platí pouze ohledně osoby zadržené, o kteréžto osobě je rovněž řeč i v článku 8 odst. 3 a 4 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Jestliže tedy v odst. 5 uvedeného článku se uvádí, že nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu, potom i aplikace ustanovení § 68 trestního řádu soudem prvého stupně je zcela na místě.

Z uvedených zjištění tedy plyne, že stěžovatel byl napadeným rozhodnutím vzat do vazby ještě v době, kdy byl ve výkonu trestu, a kdy tedy z hlediska odpovídání trestu byl v pozici odsouzeného, zatímco z hlediska sdělení obvinění pro další trestný čin, v pozici obviněného, a to ve stadiu přípravného řízení. Ve své podstatě není tedy napadené rozhodnutí ničím jiným, než jakýmsi, zákonný podklad postrádajícím, „pojistným opatřením“, jehož problematičnosti si byl zřejmě dobře vědom již okresní soud, jenž, jak již bylo konstatováno, nejdříve nařídil stěžovatelův výslech, nicméně jej následně zrušil. Takovéto rozhodnutí o vazbě, k níž má dojít teprve v budoucnu, je však evidentně protiústavní, neboť ve své podstatě představuje zneužití faktu, že obviněný, jenž při propouštění z výkonu trestu by jinak musel být zadržen a na bázi tohoto zadržení by se mohl dovolávat práv příslušejících obviněnému ve smyslu ustanovení § 75, § 77 trestního řádu, tedy mimo jiné i práva být vyslechnut, je bez dalšího již konstatovaným rozhodnutím „o budoucí vazbě“, však těchto práv zbaven. Jinými slovy, má-li být osoba, která je propouštěna z výkonu trestu v situaci, kdy je proti ní vedeno trestní řízení pro další trestný čin, vzata do vazby, může se tak stát jedině při splnění podmínek uvedených v citovaných ustanoveních trestního řádu, neboť jiný postup by představoval nejen její diskriminaci, ale současně i porušení jejích ústavně zaručených práv zakotvených v čl. 8 odst. 2, 3 Listiny, jakož i čl. 5 odst. 1, 3 Úmluvy.

Ústavní soud proto z uvedených důvodů pro porušení již konstatovaných ústavně zaručených práv ústavní stížnosti podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, vyhověl a napadené rozhodnutí podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) citovaného zákona zrušil.

V návaznosti na vydaný nález pak Krajský soud v Ústí nad Labem, pob. v Liberci usnesením z 28. 4. 1999 čj. 28 To 116/99–27 rozhodl tak, že podle § 149 odst. 1 tr. ř. zrušil napadené usnesení Okresního soudu v Liberci a propustil tím obviněného z vazby na svobodu.

Rozhodnutí zaslala a právní větou opatřila JUDr. Hana Riedlová, advokátka v České Lípě. ■

Z ČESKÉ ADVOKÁTNÍ KOMORY

1) Informace o schůzích představenstva ČAK konaných ve dnech 7. – 8. 6. 1999 a 28. – 29. 6. 1999

V pořadí 28. a 29. schůze představenstva ČAK byly konány ve dnech 7. až 8. 6. 1999 a 28. až 29. 6. 1999 v Praze.

Na programu 28. schůze byla na pořadu zprvu odvolací řízení v kárných věcech. Následovala kontrola zápisu z minulé schůze představenstva a zpráva o činnosti předsedy a členů představenstva ČAK. Poté následovaly tyto body programu:

Příprava sněmu v roce 1999. Byly projednávány teze zpráv představenstva, kontrolní rady, kárné komise a zkušební komise, otázky složení kandidátek a problematika organizace sněmu. Představenstvo poté vzalo na vědomí informace o stavu prací a uložila Dr. Čermákovi projednat s navrženými kandidáty jejich kandidaturu do orgánů Komory a Dr. Klouzovi sdělit kontrolní radě důvody představenstva k pověření organizace sněmu firmou Guarant. V rámci tohoto bodu programu byl projednán návrh organizačního řádu a Dr. Račokovi bylo uloženo dopracovat návrh do příští schůze představenstva podle případných připomínek členů představenstva.

Představenstvo poté vzalo na vědomí informaci o přípravě **novely zákona o advokacii** a diskutovalo se o **reformě justice** a aktivitách Komory v této oblasti. Byla projednána zpráva o vývoji v tarifální oblasti, Dr. Račok zpracoval koncepci návrhu zákona pro bezplatnou právní pomoc. V oblasti tarifu bylo Dr. Čermákovi, Dr. Nykodýmovi, Dr. Račokovi, Dr. Papežovi, Dr. Krymovi uloženo zpracovat věcné a odůvodněné stanovisko pro Ministerstvo spravedlnosti do 15. 6. 1999. V rámci řešení problematiky **bezplatné právní pomoci** bylo po diskuzi Dr. Račokovi uloženo dopracovat předložené zásady podle připomínek a předložit je na příští schůzi představenstva.

Představenstvo poté vzalo na vědomí informace o **zavádění IIS** a o **mezinárodních akcích Komory** v červnu 1999 a projednalo návrhy členů představenstva a běžné věci Komory (mj. zprávu o advokátních zkouškách, zápisy do seznamu advokátů, ustavení odvolacích senátů atd.).

• • •

29. schůze představenstva pak v mnohém přímo navázala na závěry z 28. schůze. Po tradičních bodech programu (rozhodování ve věcech pozastavení výkonu advokacie a vyškrtnutí ze seznamu advokátů, kontrole zápisu z minulé

schůze a zprávách o činnosti předsedy a členů představenstva) byla na programu opět **příprava sněmu v roce 1999**. V tomto bodu byla diskutována především otázka kandidátky představenstva, kandidátek do orgánů sněmu a pozvánky na sněm advokátů, výše ročního příspěvku advokátů na činnost Komory, usnesení o tvorbě a používání sociálního fondu ČAK a o organizačním řádu. Představenstvo vesměs vzalo informace o stavu prací na vědomí, uložilo odpovědným členům v těchto přípravných pracích pokračovat a předložit další informace na příští schůzi představenstva.

Dalšími body programu byly **připomínky k návrhu nových tarifních opatření Ministerstva spravedlnosti ČR, informace o stavu legislativních prací na novele zákona o advokacii, návrh zákona o zajištění právní pomoci a justiční reforma**. I v těchto bodech programu reagovalo představenstvo na stávající situaci, vzalo na vědomí informace o průběhu dosavadních jednání a uložilo odpovědným členům představenstva sledovat další vývoj a předkládat návrhy a stanoviska. Závěr schůze tvořily běžné věci Komory a byly připomenuty prázdninové úkoly členů představenstva.

JUDr. PhDr. Stanislav Balík

2) Informace o výsledku advokátních zkoušek v I. pololetí 1999 – II. termín

Advokátní zkoušky v druhém termínu stanoveném pro I. pololetí 1999 se konaly ve dnech 17. až 19. 5. (písemná část) a ve dnech 31. 5. až 2. 6. 1999 (ústní část) před šesti zkušebními senáty. Zkoušce se podrobilo 77 žadatelů.

Z uvedeného počtu u zkoušky prospělo 62 uchazečů, z nich 18 s prospěchovým stupněm výtečně. Neprospělo zčásti či zcela 15 uchazečů.

S výtečným prospěchem u zkoušky uspěli:

Mgr. Jana BÖHMOVÁ, Mgr. Karel ČERMÁK, Dr., Mgr. Alena DOKTOROVÁ, JUDr. Petra BUZKOVÁ, Mgr. Jiří DVOŘÁČEK, Mgr. Ing. Vlastimil DVOŘÁK, Mgr. Daniel HORN, Mgr. Lenka CHARUZOVÁ, Mgr. Lenka KOZÁKOVÁ, Mgr. Martin KREJZA, Mgr. Šárka PILEČKOVÁ, Mgr. Jana MRÁZOVÁ, Mgr. Barbora ROVENSKÁ, Mgr. Martina SADÍLKOVÁ, JUDr. Marcel SMÉKAL, Mgr. Ondřej ŠOLC, Mgr. Jan VESELÝ, Mgr. Lenka VOLFOVÁ.

JUDr. Milan Skalník,
předseda zkušební komise ČAK

Mají obhájci velkoryse dělat zadarmo?

Deník **PRÁVO** otiskl 26. 6. t. r. rozhovor s l. náměstkem ministra spravedlnosti JUDr. Josefem **Baxou**, který redaktorce Janě Kalinové odpověděl mimo jiné také na otázku vztahující se k *obhajobám ex officio*. Přetiskujeme doslovný text otázky a odpovědi.

Podle představitelů advokátní komory některé kroky reformy ohrozí právo na spravedlivý proces zkrácením práva na obhajobu. V občanskoprávních sporech i některých trestních věcech odpadne povinnost zastoupení odborníkem, což podle nich povede ke ztrátě práv účastníků řízení. Souhlasíte s tím?

Rozhodně nedojde ke ztrátě práv. Obhájce má místo tam, kde jde o nějaký úkon, který má důkazní hodnotu i před soudem. Nikdo obhájci neupře možnost, aby byl u výslechu obviněného a u rozhodujících úkonů, které nelze opakovat. Těžiště řízení se přesune před soud, kde jejich účast nebude ničím omezena. Co bude ohroženo, budou příjmy advokátů, kteří je velice dobře získávají v rámci přípravného řízení tím, že vysedávají v výslechu desítek pro obhajobu nevýznamných svědků.

Jednáme s advokátní komorou, jak finančně zabezpečit institut ustanovených obhájců. Kdyby advokáti byli velkorysejší, mohli by to dělat v podstatě zadarmo, když sami říkají, že to, co dostávají ze státního rozpočtu – loni zhruba 250 milionů Kč – činí asi jedno procento z celkových příjmů.

V tomtéž listě byla otištěna 1. 7. t. r. polemická reakce Václava **Mandáka** pod shora uvedeným názvem. Přetiskujeme plný text (proti zaslanému rukopisu redakci částečně zkrácený).

Sobotní Právo otisklo obsáhlý rozhovor s prvním náměstkem ministra spravedlnosti JUDr. Josefem Baxou. Část se týkala též advokacie. V odpovědi na otázku, zda připravované reformní kroky nezkrátí právo na obhajobu, čteme: „*Těžiště řízení se přesune před soud, kde jejich účast (tj. obhájců) nebude ničím omezena. Co bude ohroženo, budou příjmy advokátů, kteří je velice dobře získávají v rámci přípravného řízení tím, že vysedávají v výslechu desítek pro obhajobu nevýznamných svědků (...). Kdyby advokáti byli velkorysejší, mohli by to dělat v podstatě zadarmo...*“

V očích čtenáře se takto advokáti ve funkci obhájců mohou jevit pouze jako nenasytové, kteří vysedávají bezdůvodně u výslechů v přípravném řízení a získávají tak horentní honoráře.

Řeč je o tzv. *ex officio* obhajobách, tj. o případech, kdy obviněný musí mít obhájce, sám si jej nezvolil, a byl mu proto ustanoven soudem. V takových pří-

padech po skončení věci advokát vyúčtuje právní služby soudu, který přezkoumá správnost vyúčtování a usnesením o něm rozhodne. Odměna je účtována podle sazeb advokátního tarifu, který nevydává advokátní komora, ale Ministerstvo spravedlnosti. Tarifní sazby v trestních věcech jsou relativně nízké. To je mj. důvod, proč většina advokátů se trestním obhajobám vyhýbá a dává přednost honorářově atraktivnějším agendám, zejména obchodnímu právu.

Bylo by neupřímné tvrdit, že účast advokátů na vyšetřovacích úkonech (zejména u výsledku svědků) je vždy motivována jen věcnou stránkou obhajoby – někteří skutečně této služby někdy nadužívají z důvodů honorářových. Při ex offo obhajobách však proti usnesení soudu, jímž je odměna přiznána, má odsouzený právo stížnosti, a může tedy žádat o její snížení s odůvodněním, že k účasti na některých úkonech nedal pokyn (proti vůli obviněného – s výjimkou obviněných nesvéprávných – se obhájce takových úkonů účastnit nemůže).

Dále by měl čtenář vědět, že pokud nemá odsouzený nárok na obhajobu bezplatnou ze sociálních důvodů (což je zlomek případů), je jeho povinností odměnu, která byla obhájci vyplacena, státu nahradit. Tato pohledávka státu je pohledávkou přednostní a většinou – i když s větším časovým odstupem – je vymáhána již v průběhu výkonu trestu, i když ne vždy úspěšně.

Z ex offo obhajoby nemůže žádný advokát zbohatnout. Nejen proto, že tarif zde není nikterak štědrý (a připravuje se další omezení), ale i proto, že často advokáti čekají na rozhodnutí o odměně a na její proplacení řadu měsíců nebo i let. Lze jen trpělivosti advokátů přičíst, že dosud nedochází k hromadnému vymáhání honorářů.

Dnes pracuje v České republice kolem 7 000 advokátů a nabídka právních služeb mnohdy již převyšuje poptávku. Zejména mezi těmi advokáty, kteří se převážně nebo soustavně zabývají trestní obhajobou, se někteří dostávají do finanční tísně. Dokonce důvodně žádají o snížení nebo prominutí ročního příspěvku pro Komoru nebo jsou z hospodářských důvodů nuceni propouštět koncipienty.

Přitom nutno zdůraznit – jak to nedávno v tisku uvedl předseda Komory Karel Čermák – že již od roku 1990 nese tíhu bezplatné právní pomoci na svých bedrech advokacie, donedávna bez jakéhokoliv zájmu státních orgánů. Jde nejen o bezplatné právní porady, poskytované pravidelně v sídlech všech krajských soudů a v Praze, ale i o bezplatné právní zastoupení na základě určení samotnou Komorou. V takových případech nejen „v podstatě“, ale zcela pracují advokáti v některých případech jako příslušníci jediné právní profese zadarmo.

Jestliže vysoký pracovník ministerstva uvádí, že by advokáti měli být velkorysejší a „mohli by to dělat v podstatě zadarmo“, pak si dovoluji kousavou po-

známku: Co by asi řekli svému ministerstvu soudci či státní zástupci, kdyby je s ohledem na špatný stav státní pokladny vyzvalo, aby na menší či větší části odměny čekali měsíce či roky nebo aby se části této své odměny v podstatě vzdali?

K tomu uvádíme tento redakční dovětek: Advokátní komora učinila legislativní podnět Ministerstvu spravedlnosti k vydání zákona o zajištění právní pomoci a její placení státem, požadující, aby tato problematika, dosud řešená krajně neuspokojivě, byla upravena komplexně jedním předpisem. Ten by měl zaručovat nejen, že každý bude mít přístup k právu, ale že i advokát – pokud bude ustanoven k poskytnutí právní služby příslušným orgánem – v případech sociální potřeby klienta obdrží odměnu od státu. Oficiální stanovisko Ministerstva spravedlnosti k této iniciativě dosud sděleno nebylo.

V současné době je ve stadiu legislativního projednání novela trestního řádu, která nepočítá se změnou ustanovení o odměňování advokátů ustanovených soudem při nutné obhajobě.

V tomto ohledu učinila Komora tuto připomínku:

Neuspokojivě je upraveno rozhodování o odměně ustanoveného obhájce. I když se v tomto ohledu v součinnosti s ČAK připravuje námět na komplexní řešení této problematiky (i mimo rámec trestního řízení), je žádoucí do doby, než dojde k definitivnímu řešení, doplnit § 151 odst. 3 tr. ř. Ten zatím stanoví pouze povinnost příslušného orgánu o výši odměny rozhodnout na návrh obhájce, chybí však lhůta, v níž je třeba rozhodnout, i pariční lhůta. To vede ke zcela neuspokojivé praxi – soudy rozhodují a k plnění dochází až se značným časovým odstupem. Upozorňujeme v této souvislosti na stať J. Vyklického, otištěnou v č. 9/98 Právní praxe, v níž autor poukazuje na neudržitelnost současného stavu.

Václav Mandák

Problémy s ustanovováním obhájců a s výplatou jejich odměn

Reaguji na článek uveřejněný v Bulletinu advokacie č. 4/99 na straně 88 a 89, kde je mj. uveřejněn článek z novin Blesk, že i advokáti ex offio ždímají stát.

- 1) Mimo jiné je tam citovaná zpráva o tom, že stát prostřednictvím soudů k loňskému roku advokátům dokonce dlužil. Blesk objevil velblouda na poušti. Téměř každé noviny píší o tom, že stát prostřednictvím soudů dluží

advokátům miliony Kč za obhajoby ex offa. Za to mohou advokáti? Tvrdím, že ne. Většinou za to nemohou ani soudní úředníci. Především za to může prázdná státní kasa. Dále se domnívám, že za to může státní správa, konkrétně Ministerstvo spravedlnosti.

Když totiž dělá takovou práci, tj. vydání usnesení vyšší soudní úředník, a má to udělat poctivě, tj. počítat každou přestávku trvající několik minut, pak je to práce více než obtížná. Když k tomu má další přidělenou práci, pak se na něj nemůžeme zlobit, že mu to trvá delší dobu. Toto usnesení musí nabýt právní moci, což někdy není tak jednoduché, neboť klient není k zastižení. Pak advokát čeká třeba dalšího nejméně půl roku a někdy i za rok dostane peníze, neboť tato vyšší soudní úřednice vydá pokyn soudní účtárně, aby zaplatila. Účtárna sdělí, že peníze nemá, neboť již vyčerpala peníze, které jí stát přidělil. Když to pak sečtete, tak zjistíte, že jste investovali do něčeho, co se Vám může vrátit zhruba za dva roky.

Těmi investicemi mám na mysli cestovné (nemám AK v sídle soudu) a promeškaný čas, který by se dal zužitkovat lépe. Zejména když přijdete na hlavní líčení a soud Vám sdělí, že se nekoná. Důvody, proč se hlavní líčení nekoná, neodhlámá vypisovat, neboť je jich mnoho, jak je známo každému z nás.

- 2) Souhlasím však s posledním odstavcem zmíněného článku na str. 89, který sděluje názory renomovaných právníků, kteří konstatují, že advokáti ex offa se vybírají namátkou. Jeden z nich je advokát, druhý z nich je soudkyně. Žádný z nich nevyklučuje možnost, že někdy se při výběru obhájce vyhoví klientovi či přání vyšetřovatele. Já bych k tomu dodal, že i přání soudce, neboť zejména vyšetřovatel a soudce si vybere takového obhájce, který byt za cenu špatné obhajoby nedělá ani vyšetřovateli, ani soudci žádné problémy. Mám silný dojem, že když vyšetřovateli či soudci z důvodu řádné obhajoby problémy děláte, nejste ustanovováni.

Za daného stavu doporučuji, aby byli obhájci ustanovováni jen ti advokáti, kteří o trestní právo mají zájem a jako takoví se přihlásí u ustanovujícího soudu. Tito advokáti by pak měli právo nahlížet do tak zvaného kolečka, které má zajistit pravidelné ustanovování obhájců ex offa.

Ostatní advokáti, kteří se nepřihlásí, nechtě jsou ustanovováni jen tam, kde by byl v daném okresu (obvodu) nedostatek advokátů-obhájců, kteří by obhajovat v trestním řízení nechtěli.

Mám za to, že vyřešení této problematiky by mělo být provedeno na úrovni orgánů ČAK a Ministerstva spravedlnosti. To by nemuselo být velkým problémem.

JUDr. Jiří Švec
advokát v Milevsku

Kéž by na soudech byly studovny!

V rámci svého působení v advokacii se stále více setkávám s tím, že účastník řízení (jeho právní zástupce) nemá při studiu spisu vytvořeny náležité podmínky pro studium spisu.

Protože k zastupování klienta přistupuji zodpovědně a v jednací síni nechci pouze slepě improvizovat, chodím na soudy studovat spisy v rámci přípravy na jednání, načerpání informací pro podání odporu nebo odvolání.

Dovolím si nyní v bodech shrnout, čeho všeho musí být advokát při této pro klienta důležité činnosti přítomen:

- hraje hlasitě rádio
- nepracovní telefonáty
- pracovní telefonáty s tématy, která by třetí osoba určitě slyšet neměla
- nepracovní rozhovory pracovníc kanceláře (témata: oběd, svačinka, víkendy, manželé, co kde lze koupit atd. – témat je mnoho)
- pracovní rozhovory, do jejichž obsahu třetí osobě vůbec nic není, z nichž některé by měly býti v zájmu ochrany jiného účastníka utajeny
- aktivní pobyt v zakouřeném prostředí, kdy mnohdy jedna pracovnice předhání druhou v počtu vykouřených cigaret
- pracovnice vede rozhovor s účastníkem a v ruce má rohlík a na stole šunkový závitky v rosolu (někdy má i plnou pusou)
- žvýkání při komunikaci s účastníkem
- na místě, kde by měl být účastník důstojně posazen, se nacházejí spisy (rychle se posouvají o 30 cm jinam) nebo je místo pro studium spisu abnormálně malé. Spisy jsou na stolečcích, na křeslech, ... válí se po zemi a pak je bereme do rukou. Spisy jsou prostě všude.
- na různých soudech jsou různé úřední hodiny
- přijde-li účastník 10 minut před koncem úřední hodiny nebo před polední přestávkou, je mu odmítáno právo na nahlédnutí do spisu se slovy, že „musí přijít zítra“ nebo „přijďte si po obědě“, „... to za 10 minut nemůžete stačit“ atp.

Jistě uznáte, že přístup soudů účastníka řízení a potažmo advokáta velmi často staví do pozice osoby non grata a svědčí o tom, že v našem soudnictví je vedle jiných problémů i toto v nepořádku. Protože tyto problémy nejsou o „penězích ze státního rozpočtu“, ani o „kapacitě“, jsem přesvědčen, že hlavní vinu na tomto stavu nese to každé konkrétní vedení soudu, které nedokáže zájemci

o studium spisu vytvořit důstojné podmínky. Je asi dalekou utopíí, až na soudech budeme navštěvovat místnost nazvanou „STUDOVNA“, kde by platil přiměřeně stejný režim jako ve vědeckých studovnách, kde prvořadou podmínkou je **zachování klidu a zákaz kouření**. Jsem však přesvědčen o tom, že každý soud může sáhnout do rezerv svých organizačních schopností a zařídit, aby osoba, která chce studovat spis, měla k tomuto studiu vytvořeny důstojné podmínky a nesetkávala se s popsanými nešvary.

Pokud by snad tento článek nepadl na úrodnou půdu a soudy by ve shora popsaném negativním přístupu k účastníkovi pokračovaly, stává se jistým řešením přenosný osobní scanner. Vyvinul ho Hewlett Packard, pojme najednou až 50 stran textu, které si účastník bude moci nahrát do svého počítače. Pak už bude lhostejno, že nyní se téměř ve 100 % případů účastník řízení na studium spisu nemůže vinou soudu soustředit.

JUDr. Daniel Šulc
advokát, Praha

PERSONÁLIA

K 65. narozeninám JUDr. Karla Čermáka

Letošního 13. září oslaví předseda České advokátní komory JUDr. Karel Čermák 65. narozeniny.

Přiznám se, že toto jubileum našeho předsedy, váženého kolegy a pro mnohé z nás milého přítele, moudrého rádce a trpělivého učitele, nemohu nespojit s okolností, že o necelý rok později uplyne deset let od 1. července 1990, kdy vstoupil v účinnost první polistopadový zákon o advokacii.

Přiznám se rovněž, že nejen při příležitosti narozenin Dr. Čermáka se mi vybavuje pověstná věta z Liviových Dějin, na níž profesoři latiny při výkladu o kombinaci konjunktivu plusquamperfecta s indikativem perfecta v podmínkové větě

dokládají, jak nepatrně málo by bývalo scházelo k tomu, aby nepřátelé přešli přes most a zničili římské vojsko. Pons sublicus hostibus iter trans flumen dedit nisi unus fuisset vir Horatius Cocles...

Nemohu se ubránit dojmu, že tak, jako byl Horatius Cocles zahráncem Říma, je právě Karel Čermák mužem, bez něhož by naše advokacie nebývala v posledním desetiletí takovou, jaká je...

Převažuje u jubilanta vynikající znalost advokátního práva a souvisejících disciplin, mistrovství diplomata, erudice polyhistora či obdivuhodné schopnosti improvizace? Uplatňuje při výkonu povolání raději svoji specializaci v oboru práv k nehmotným statkům nebo by mu v nitru duše vyhovovalo být „generálním praktikem“ vyčnívajícím nad obecný průměr?

Příznám se, že na tyto otázky si dodnes neumím odpovědět a vím, že skromnému Karlu Čermákovi je nemohu položit...

JUDr. Karel Čermák – jak ukazují základní biografické údaje – svoji profesionální dráhu spojuje od samého počátku s advokací. Po promocích v r. 1959 působil zprvu v Pelhřimově, posléze v Praze. V letech 1968 – 1970 byl předsedou Městského sdružení advokátů v Praze. V sedmdesátých a osmdesátých letech se v rámci Advokátní poradny č. 1 orientoval na mezinárodní agendu. Po listopadu 1989 byl zvolen předsedou Ústředí české advokacie, stal se hlavním autorem textu zákona o advokacii č. 128/1990 Sb. Po vzniku České advokátní komory byl zvolen jejím prvním předsedou. Předsedou je s výjimkou let 1994 – 1996 stále, nicméně i v tomto období jako první místopředseda Komory byl hybnou silou jejího chodu. Dr. Čermák se výrazně podílel na přípravách planého zákona o advokacii, účastnil se aktivně diskuse o charakteru profesních komor, vedl hlavní jednání o sloučení České advokátní komory a Komory komerčních právníků ČR, je autorem textu a komentáře etického kodexu, přestítelem mezinárodních styků a kontaktů České advokátní komory, nositelem rakouského státního vyznamenání Za zásluhy o Republiku Rakousko.

Jubilant kromě jiného působí jako člen Mezinárodního rozhodčího soudu Spolkové hospodářské komory ve Vídni, je členem Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR, je soudním tlumočnickem z anglického a německého jazyka, přednáší na Právnické fakultě Západočeské univerzity, na školeních advokátních koncipientů, píše a publikuje...

Je jistě zajímavé zabývat se dějinami advokacie, více vzrušující však je být přítom, když se tvoří. V Karlově přítomnosti jsou to neopakovatelné a nezapomenutelné zážitky.

Dovolu mi, abych za nás všechny popřál Dr. Karlu Čermákovi k narozeninám vše nejlepší a do dalších let hodně zdraví a štěstí.

JUDr. PhDr. Stanislav Balík

Odešel JUDr. Jozef Földes

Z Bulletinu slovenskej advokacie (č. 2/99) se dovídáme, že počátkem tohoto roku (9. 1.) ve věku 81 let zemřel vynikající slovenský advokát JUDr. Jozef **Földes**. Připomenout jeho odchod se sluší i v našem časopise. Působil mj. dlouhá léta jako člen občanskoprávní sekce studijního kolegia nejprve Ústředí advokátních poraden, později Ústředí slovenské advokacie. Byl všeobecně uznávaným odborníkem zejména v široké oblasti civilistiky. Přednášel na celostátních školeních koncipientů v Čechách i na Slovensku, pilně publikoval v Bulletinu advokacie a byl věrným stoupencem české a slovenské vzájemnosti v oblasti občanské i v advokátní profesi. Mezi českými advokáty měl řadu přátel, několik generací na Slovensku i v Čechách jej znalo nejen jakožto vynikajícího právníka, ale i vždy spolehlivého a ochotného konzultanta, jako člověka s hlubokým smyslem pro spravedlnost.

JUDr. Václav Mandák

Z ODBORNÉHO TISKU

Výběr z obsahu připravuje JUDr. Jaroslava Vanderková
řazeno abecedně

AD NOTAM

Číslo 2/99

Baudyš Petr: Nedokončená scelovací řízení a pozemkové úpravy
Eliáš Karel: Několik poznámek k právní úpravě sídla akciových společností
Baudyš Petr: Dělení pozemků a věcná práva k věci cizí
Soudní rozhodnutí:
Materiální publicita zápisů v obch. rejstříku
Počátek odvolací lhůty
Smrt dědice po uzavření dohody o vypořádání dědictví
Smrt dědice, který dědictví neodmítl, v průběhu řízení o dědictví
Vady návrhu podaného podle § 175 odst. 2 o.s.ř.

Číslo 3/1999

Ryšánek Zdeněk: Obecná cena nemovitostí v dědickém řízení
Baudyš Petr: Provádění knihovního pořádku a poznámka zamýšleného převzetí
Soudní rozhodnutí:
NS ČR: Vydržení věci ve státním vlastnictví na základě držby, započaté před 1. 1. 1992
MS v Praze: K náležitostem dohody o přenechání předluženého dědictví věřitelům

DANĚ

Číslo 5/99

Autorský kolektiv FŘ v Brně: Spotřební daně, vývoj legislativy a její aplikace
Příloha:
Uklein Jiří: Bankovní záruka v celním režimu
Chovanec David: Necelní ochrana trhu
Matoušek Pavel: Celní jednání jako podnikatelská aktivita

Číslo 6/99

Autorský kolektiv FŘ v Brně: Spotřební daně, vývoj legislativy a její aplikace. Vývoj znění jednotlivých paragrafů zákona s komentářem
Galočik Svatopluk: K dani z přidané hodnoty uplatňované při dovozu, vývozu zboží, službách do zahraničí a mezinárodní přepravě zboží

DAŇOVÁ A HOSPODÁŘSKÁ KARTOTÉKA

Číslo 10/99

Běhounek Pavel: Daňové dopady sjednání kupní ceny při prodeji nemovitostí
Široký Jan: Jak dál u daně z nemovitostí?
Jurčík Radek: Kontrola zákonnosti rozhodnutí správce daně (2. část)
Kořínek Miloš: Dary a možnosti jejich odpočtu od základu daně
Dobešová Katarína: Studium při zaměstnání a nezdanitelné částky ze základu daně (2. část)
Mates Pavel: Ochrana osobních údajů v českém právu
Obnovení smlouvy o nájmu bytu uzavřené na dobu určitou (příklad z judikatury)

Číslo 11/99

Houžvička Josef: Paušální zdanění v členských zemích OECD a Evropské unie
Běhounek Pavel: Zprostředkování z daňového hlediska
Šrámek Stanislav: Usnesení o dědictví při vyměření daně z dědictví
Škoda Eduard: Vznik přeplatku u daně z nemovitosti
Svátek Luboš: Počítání času a lhůty v českém právu

Odvolání proti dražební vyhlášce (z judikatury)

Krupová Lenka: Mezinárodní harmonizace účetnictví

Látalová Vladislava: Částečné úhrady pohledávek a závazků v jednoduchém účetnictví

Číslo 12/99

Chmelík Milan: Daňový nedoplatek a ručitel

Jurčík Radek: Daňový proces jako zvláštní druh samostatného správního řízení

Kořínek Miloš: Zajištění daně ze zdanitelných příjmů fyzických osob

Černá Stanislava: „Německý model“ akciové společnosti

Děrgel Martin: Výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy (1. část)

Z judikatury: Nárok na náhradu mzdy

Krupová Lenka: Harmonizace účetnictví v rámci Evropské unie – direktivy EU

OBCHODNÍ PRÁVO

Číslo 5/99

Marek Karel: Smlouva o dílo (dokončení)

Havlín Miloslav: Právní prostředky ochrany proti nekalé soutěži

Z rozhodovací praxe:

Odměna advokáta v určovacích sporech

Z judikatury Evropské unie

Číslo 6/99

Eliáš Karel: Některé otázky spojené s právní úpravou obchodního jména akciových společností

Hušek Jan: K některým otázkám smluvní pokuty

Kepáková Jana, Koldovský Ludvík: Stručný pohled do historie patentů

Z rozhodovací praxe

Z judikatury Evropské unie

PRÁVNÝ OBZOR

Číslo 1/99

Kerecman Peter: Základní práva a samovražda

PRÁVNÍ PRAXE

Číslo 4/99

Zásady reformy soudnictví

Vztah exekutivy a soudní moci (Úvodní slovo ministra spravedlnosti ČR)

Sotolář Alexander, Šámal Pavel, Rizman Stanislav, Sovák Zdeněk, Válková Helena, Voňková Jiřina, Fenyk Jaroslav: K návrhu zákona o justiční mediační a probační službě ve světle připravované rekodifikace trestního práva hmotného a procesního (I. část)

Šedivý Antonín: Znalci a znalecké posudky v oboru zdravotnictví

Z judikatury Ústavního soudu

PRÁVNÍK

Číslo 6/99

Weinberger Ota: Užitečnost nebo teleologie? Úvahy o základním problému teorie jednání, právnictví a ekonomiky

Čermák Karel: Kvalifikace v mezinárodním právu soukromém

Tomášek Michal: Kontinuita a diskontinuita závazků v souvislosti se zavedením nové měny euro

Pípek Jiří: Proces sjednocování spolupráce v trestním řízení a trestního práva procesního v Evropě

Ondřej Jan: Několik úvah nad otázkou kontroly v mezinárodním právu

PRÁVO A PODNIKÁNÍ

Číslo 5/99

Vantuch Pavel: K návrhu, aby advokát oznamoval neobvyklé obchody svého klienta – podnikatele

Kavan Petr: Započtení pohledávek

Plíva Stanislav: Postavení veřejné vysoké školy v soukromoprávních vztazích

Zásady etického chování právníků

Číslo 6/99

Salvová Zuzana: Zánik zástavního práva složením ceny zastavené věci

Mates Pavel: Nad některými problémy smíšených právních deliktů v soudní judikatuře

Dlabalová Eva: Obnova daňového řízení

Fleischmanová Irena: Rozhodování o vzniku živnostenského oprávnění k provozování živností koncesovaných

Morawski Michal: Další novela zákona o loteriích a jiných podobných hrách

Marek Karel: Smlouva o kontrolní činnosti

Líbal Přemysl: Problém roku 2000 z právního hlediska

Kasík Petr: Oznamovací povinnost podle § 183d obchodního zákoníku

PŘÁVNÍ RÁDCE

Číslo 6/99

Nováček Roman: Fúze a antimonopolní úřad

Chalupa Radim: Dílčí placení směnečného dluhu

Sato Alexej: Způsoby porušování celního zákona

Marchal Stanislav: Majetkové nároky z transformace družstva

Hein Oldřich: Některé problémy související s vazebním řízením

Foltýn Leo: Právní zajištění a ochrana dítěte

Vondrášek Václav: Povolování staveb a památková péče v Praze

Křístek Lukáš: Pohledávky za upsané vlastní jmění

Chalupa Luboš: Vázanost soudu výší náhrady škody

Vrcha Pavel: Placení nájemného sociálně potřebnými

Nesnídál Jiří: Bytová družstva: Promlčení? Podle obchodního zákoníku

Peší Ivan: Dojde k obnovení „knihovného tělesa“?

Nesnídál Jiří: Návrh novely zákona: Změny daně z nemovitosti

Judikatura: Zástavní právo k spoluvlastnickému podílu

Příloha: Smlouvy obstaravatelského typu (právní úprava, vzory)

Číslo 7/99

Liška Petr: Vzájemný vztah věřitele a dlužníka

Nesnídál Jiří: Základem je dobrá smlouva

Pohl Tomáš: Soudní ochrana věřitele

Chalupa Radim: Protiplnění při dílčím placení směnečného dluhu

Zrutzký Jaromír: Vznik pracovního poměru jmenováním

Krecht Jaroslav: Poplatky za vypouštění odpadních vod

Mates Pavel, Smejkal Vladimír: Počítačová kriminalita

Metrovič Pavel, Chrobák Tomáš: Úmluva o apostilaci dokumentů

Maštalka Jiří: Ochrana osobních údajů

Vích Jan: Uzavírání kontraktů na vybudování průmyslových celků

Novák Iļa: Uspokojování úroků z prodlení v konkurzu

Opltová Radka: Kdo má přednější pořadí?

Loudová Milada, Siegllová Zuzana: Dokazování v paternitních sporech

Kadečka Stanislav ml.: Tržní řády

Nesnídál Jiří: Zpřesněná pravidla hospodářské soutěže

Judikatura: Manažerské odměny při odvolání z funkce (Zrutzký Jaromír)

Příloha: Vládní program boje proti korupci v ČR

PRÁVNÍ ROZHLEDY

Číslo 5/99

- Štenglová Ivana, Dědič Jan: Je usnesení valné hromady právním úkonem?
Hajn Petr: Zápis ochranné známky a mezinárodní smlouvy (Ke kvalifikaci ochranné známky jako všeobecně známé)
Chalupa Luboš: K právní povaze nároku na vydání věci a vlastnictví České republiky k věcem, které nebyly vydány podle restitučních předpisů
Veselý Jan: Odpovědnost výrobců za škodu způsobenou vadou výrobku v právním řádu ČR
Vantuch Pavel: Mlčenlivost advokáta, praní peněz a ohlašování neobvyklých obchodů
Železná Jitka: Essential Facilities Doctrine
Diskuse:
Švejda M., Žabenská S.: Problematika nájmu podniku
Vaigert D.: Právní následky porušení „předkupního práva“ při prodeji akcií na jméno
Koláček M.: K výroku soudního rozhodnutí o nahrazení projevu vůle podle obchodního zákoníku
Soudní rozhodnutí

PRÁVNÍ ROZHLEDY

Číslo 6/99

- Stuna Stanislav, Švestka Jiří: Několik úvah nad státem jako právní osobou, zejména nad právní subjektivitou státních orgánů
Zuklínová Michaela: Otázky nad jinými (totiž – než manželskými) soužitími z pohledu rodinného práva
Kozel Roman: Zákon o konkurzu a vyrovnání v praxi
Křetínský Daniel: Věcný a osobní rozsah zákazu konkurence v obchodních společnostech
Palkovský Aleš: K některým aspektům rozhodování soudů v řízení o nárocích dle § 95 zákona o rodině
Kouřil Ivo: Obhájce ano či ne? (nad jedním rozhodnutím)
Hrachovec Petr: Dodatečné splnění vyživovací povinnosti jako podmínka účinnosti lítěti
Strnad Pavel: Ustanovení § 196a odst. 2 ve spojení s ustanovením odst. 1 obch. zákoníku a obtíže při jeho výkladu
Weigl Bernard, Nocarová Zdeňka: Odpovědnost členů dozorčí rady akciové společnosti
Hrdina Pavel, Hartmanová Hedvika: Diskriminace cizinců v České republice – problematika dvojích cen

Soudní rozhodnutí

Přílohy: Vládní návrh na změnu Ústavy České republiky

Evropské právo 6/99

PRÁVO A ZAMĚSTNÁNÍ

Číslo 5–6/99

David Ludvík: Pracovní spory očima soudce

Bognárová Věra: Překážka na straně zaměstnavatele podle ustanovení § 130
zákoníku práce

Tröster Petr: Evropská strategie zaměstnanosti – zamyšlení nad jednou meziná-
rodní konferencí

Šnědar Libor: Sexuální obtěžování na pracovišti

Loucká Kristina: Sociální péče – současná právní úprava a její úskalí

RODINNÉ PRÁVO

Číslo 1/99

Dvořáková-Závodská Jana: Společné jmění manželů

Hrušáková Milana: Rozvod manželství

Králičková Zdeňka: Vztahy mezi manželi

Nová Hana: Určení otcovství muže, který o sobě tvrdí, že je otcem

Kurimaiová Alena: Rozvod manželství podle ustanovení § 24a zák. o rodině

Mašek Daniel: Výživné po rozvodu

Číslo 2/99

Hrušáková Milana: Rodičovská zodpovědnost

Dvořáková-Závodská Jana: Majetek nezletilce

Novotná Věra: Ještě jednou k Evropské úmluvě o osvojení

Holub Ondřej: Vidimace

Číslo 3/99

Novotná Věra: O osvojení

Rais David: K otázce návrhu na přiznání rodičovské způsobilosti nezletilému
rodiči

Jeřábková Lenka: Odpovědnost rodičů za škodu způsobenou jejich nezletilými
dětmi

Jurčík Radek: K institutu rozvodu manželství dohodou podle novely zákona
o rodině

Dvořáková-Závodská Jana: Život a právo

Bičák Vít: Odpovědnost za závazky druhého manžela po novele rodinného práva

Antalová Tatiana: Darování v rodině

TRESTNÍ PRÁVO

Číslo 5/99

Nett Alexandr: Ochrana svědků v trestním řízení

Kühn Zdeněk: O určitosti a neurčitosti práva (úvaha nad ústavností § 187a trestního zákona)

Pecha Svatopluk: Trestní odpovědnost členů kolektivního orgánu za nezákonné rozhodnutí z jiného pohledu

Musil Jan: Použití operativní techniky k důkazním účelům v trestním řízení (zahraniční srovnání)

Draštík Antonín: Hasch Karel: Ještě k výkonu obecně prospěšných prací

Číslo 6/99

Kučera Pavel, Rizman Stanislav: Na opětovné odepření vojenské (civilní) služby je nutno aplikovat zásadu „Ne bis in idem“ – a jak dál

Vykopalová Hana: Gamblerství jako nová forma sociálně patologického chování ve vztahu k trestné činnosti

Růžička Miroslav: K problematice trestního činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek nebo jedů podle ustanovení § 187a tr. z.

Hasch Karel: K judikatuře soudů České republiky o zajištění hledané osoby omezením její osobní svobody pro extradiční řízení

Pelikánová Irena: Trestní sankce ve francouzském právu obchodních společností

SODNÍ INŽENÝRSTVÍ

Číslo 2/99

Zádrapa Radek: K problematice obvyklé ceny lesa

Rak Roman, Porada Viktor: Technické a informační možnosti odhalení změněné identity vozidla

Rak Roman, Porada Viktor: Mezinárodní spolupráce v oblasti správních evidencí systém Eucaris

Bradáč Albert: Ještě k problematice oceňování pro účely daně z převodu nemovitostí

ZDRAVOTNICTVÍ A PRÁVO

Číslo 5/99

- Sovová Olga: Několik úvah o ochraně osobních údajů pacienta ve stávajícím systému zdravotní péče, mlčenlivost ve zdravotnictví
Bičáková Olga: Pracovní smlouva
Lochmanová Ludmila: Obecná ustanovení v obchodních společnostech
Zárubová Jana: Epilepsie a právo
Hanzlíčková Olga: Jak postupovat při zřizování nestátního zdravotnického zařízení – lékárny

Číslo 6/99

- Císařová Dagmar, Čížková Johana: Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny
Zeman Zdeněk: Poznámky k vývoji občanskoprávní odpovědnosti za poškození zdraví ve zdravotnictví
Lochmanová Ludmila: Veřejná obchodní společnost

TISK O ADVOKACII

Připravuje JUDr. Květa Slavíková

PROSTĚJOVSKÝ TÝDEN uveřejnil 5. 5. zajímavý rozhovor s názvem **Tentokrát s předsedou okresního soudu JUDr. V. Váňou**, který se týkal i prostějovských advokátů. Na otázku, zda soud zajistí občanovi spravedlnost, odpověděl:

„Ne. To je kategorie filozofická. Soud mi může zajistit jen průchod práva, i když máme ministerstvo spravedlnosti. Vždy však s rozhodnutím soudu nebude spokojen ten, který prohrál.“

Podle předsedy okresního soudu bychom v případě, že máme co do činění s právem, neměli šetřit na advokátovi. V Prostějově je jich 36, je třeba se na ně obrátit dříve, než něco pokazíme. Při rozsahu právního řádu nemůže každý znát vše, je tedy třeba se i na advokáta informovat. „Jen solidní advokát pošle klienta za kolegou, o němž ví, že je v dané problematice kvalifikovanější,“ tvrdí JUDr. Vladimír Váňa. ■

Svůj pohled na advokáty vyjádřil v TOP VÍKEND magazínu (15. 5.) také známý královéhradecký státní zástupce JUDr. Miroslav Antl v příspěvku **Jaký je český McCabe?**

Jsou naši advokáti vaši velmi dobří soupeři?

Častokrát ano. A když řeknu dobrý soupeř, tak beru ohled i na to, že hraje fér. Kdo fér nehraje, tak už je soupeř zákeřný.

Kdy advokát už nehraje fér?

Když začne vynášet dopisy od obviněného, když se rozhodne organizovat obhajobu. Hájit obviněného je třeba, ale ne tak, aby utrpělo právo. To je nefér.

Dovedete si sám sebe představit v roli obhájce? Ti nejžádanější jsou honorováni určitě lépe než vy...

Rozhodl jsem se, že budu potírat zlo. A dělám to. Chtěl bych, aby poškozený měl stejná práva jako obviněný. A přál bych si, aby obhájce poškozeného mohl přinášet důkazy, svědčící o vině obžalovaného. Pokud by taková situace u nás nastala a já musel ze státního zastupitelství odejít, šel bych dělat právě tohle. Hájit poškozeného by se v takové chvíli nejspíše rozhodlo více našich advokátů. A sedělo by jim to daleko lépe než obhajoba darebáka. ■

Kvůli srovnání, jak se dívá na roli advokáta pro změnu laik, jsme pro vás vybrali článek **Každý má právo na obhájce** ze SLOVA, které vyšlo 17. května.

Česká televize uvedla velmi zajímavou inscenaci nazvanou Ex offa. Líčila příběh advokáta JUDr. Reslera, který obhajoval K. H. Franka. V době Frankova procesu mně bylo 25 let, proto dobře vím, že nebylo jediného Čecha, který by si tehdy nepřál jeho popravu. Nebylo dobře možné, aby byl vyřčen jiný trest než trest smrti. I on ale musel mít svého obhájce. V Norimberku probíhal mezinárodní soud s nacistickými pohlaváry, kteří také museli mít své obhájce. Každý věděl, že většina z nich dostane trest smrti, nicméně bylo třeba hledět na problematiku a tolikrát diskutované dodržování lidských práv. My jsme nesměli být zemí, kde jsou upírána lidská práva i těm nejhorším zločincům. Bylo tomu tedy tak i ve Frankově případu.

Dnes máme také případy, kdy je souzen nelítostný vrah, jelikož vina je stoprocentně prokázána. I on má právo na obhájce. Jak se asi právník dívá na takový kriminální případ? Vždycky, když slyším v televizi výroky obhájce, který si stěžuje na nějaké závady v průběhu procesu, a říká, že bude podávat odvolání, napadají mě nepěkné myšlenky o jeho poslání a profesi. Víím, že nepochodím, ale přesto si kladu otázku: Je nutno, aby několikanásobný vrah, jehož vina je naprosto bezpečně prokázána, který své činy mnohdy spáchal i před očima svědků, měl nějakého obhájce? Mně role právníka připadá v takovém případě tak trochu nedůstojná. Náš právní řád ovšem obhájce vyžaduje, a tak se s tím nedá nic dělat. ■

Neobvyklou argumentaci použil advokát, o němž psal PLZEŇSKÝ DENÍK 19. května v článku **Erosenky obsloužily i mladistvé** s podtitulkem *Obhájce byl spokojen, že se chlapani svěřili profesionálkám*. O co šlo?

Dva sedmnáctiletí hoši utratili za jedinou květnovou noc devatenáct tisíc korun. Kapitál na hýření získal jeden z hochů tím, že okradl nevlastního otce o téměř půl milionu korun. Část noci měsíce lásky se jako správní frajeři rozhodli hoši prožít s dívkami lehkých mravů.

Obhájce obžalovaného měl na celou záležitost osobitý názor. Dokonce vyžadoval, aby bylo provedeno šetření sexuologa, zda poskytnuté erotické služby mohly poškodit vývoj mladíků. V přestávce jednání nám řekl: „K údajnému ohrožení mravní výchovy a nebezpečí zpusnutí, jak praví zákon, lze pouze říci, že je spíše chvályhodné, když se mladý muž rozhodne získat první sexuální zkušenosti ve zdravotně nezávadném prostředí, při dodržení všech zásad hygieny a bezpečného sexu, na vysoké technické úrovni, namísto toho, aby ‘klátil’ děvčata na diskotéce.“

„V každém státě je mládež chráněna, sex za úplatu může mít vliv na vývoj mladistvého,“ odporovala mu státní zástupkyně. Soudce nakonec návrh obhajoby zamítl. ■

HRADECKÉ NOVINY uskutečnily a 22. 5. otiskly interview **Motejl byl na Slovensku pán velkomožný**. Ministr spravedlnosti tu mj. prozradil, kterak se stal právníkem a jak se cítil jako advokát. Některé jeho názory předáváme dál.

Bylo vám lépe v kůži soudce, nebo advokáta?

„Pozice advokáta je velmi odlišná od soudcovské. Musíte klienta poslouchat, musíte s ním komunikovat, musíte mu dávat navenek, ale někdy i vnitřně, zapravdu a jste vtahován do jeho hry. Advokát může spoléhat na opravné prostředky, pro něho to první instancí nutně nekončí. To soudce vyřkne rozsudek a je ze zákona nucen nemít ani stín pochybnosti. Ale ve skutečnosti je ve vás stále červíček pochybnosti, který vám nedá jen tak lehce na případ zapomenout. To není věc zákona, ale nahlížení na příběhy.“

Myslíte si, že o sobě pochybují i špatní soudci?

„Každý je jiný. I špatný soudce si je vědom toho, že soudí špatně, není to stroj. Myslím, že nejsou všeobecně špatní soudci, ale jsou soudci, kteří občas selžou. To, že se některá řízení vlečou, není jen proto, že by soudci neuměli soudit, ale oni se jen nemohou ihned rozhodnout. Pokud je to chronické, měli by jít od toho, ale v některých případech odklad spravedlnosti jasnému rozhodnutí pomůže. Soudci nepracují rukama, ale hlavou a do hlavy nevidíte. Soudcování, dělali se poctivě, je dřina a psychicky vás vyčerpává.“

Jaké jste zažíval pocity jako advokát, kterému přidělil klienta, kterého si „nevybral“ a třeba se hrozil nad tím, co spáchal?

„Mně byli vždy bližší klienti přidělení. Když si vás někdo najme, musíte se kromě případu soustředit i na jeho osobu, utěšovat ho, chtít od něho peníze. U přidělených klientů šly ekonomické vazby mimo, ale měl jsem větší manévrovací prostor. Obhajoval-li jsem klienta, který provedl něco hrůzného, čili věc se jevila černobíle, otevřel se pro mě velký prostor. Je všeobecná tendence vnímat hrůzné skutky ještě hrůzněji, než jak byly spáchány, a to je pole pro obhajobu. Vysvětlovat okolnosti a nepaušalizovat.“

Přesto, hájil jste obžalovaného, kterému byste jako soudce „napařil“ mnoho let. Jak se s tím vyrovnával ne advokát, ale člověk Otakar Motejl? Jak jste si zachoval odstup?

„Dá se to. Měl jsem štěstí, že jsem svou kariéru začínal na Slovensku. A to Slovensko padesátých let bylo na hony vzdáleno Praze i co do postavení advokáta. Advokát na Slovensku byl tehdy pán velkomožný, klientela měla velký respekt k úřadům, a tak jsem si tam vybudoval jistý odstup nějak samozřejmě. Za všechna léta advokátské praxe jsem se s žádným klientem nespřátelil. Ono je to podobné lékařství. Při zastupování poznáte mnohé ze života obžalovaného nebo žalujícího, dostanete se až do zákoutí jeho vztahů k okolí a na čas, ten zlý čas, se stanete jeho soupeřem. Proto se nikdy s bývalými klienty nebudu bavit o tom, co tenkrát... A je poměrně nepříjemné, když se s nimi dnes stýkám, například jde-li o nějaké funkcionáře. Protože jsou vzpomínkou na chvíle, které každý chce vymazat z paměti.“ ■

Dřív posílala zločince do vězení, teď je obhajuje jedna advokátka ve stejnojmenném článku MF DNES z 1. 6. S názory na to, zda předchází soudní praxe advokátovi prospívá, se novinám svěřili i jiní advokáti.

Několik let oblékala černý talár, seděla na vyvýšeném pódiu a vynášela rozsudky nad pachatelí. Pak se rozhodla, že přejde na stranu obžalovaných. Jako obhájkyně nyní hledá na každém klientovi nitku dobrého a dělá vše pro to, aby rozhodnutí soudu bylo pro její „svěřence“ co nejpříznivější.

„Práce u soudu mě úplně pohltila, ale nedokázala jsem vstřebat špatnou atmosféru, která tam před lety panovala,“ zdůvodňuje svůj odchod ze soudnictví šumperská advokátka Naděžda Káňová.

Mladá právnička v té době netušila, jak jí soudní praxe přijde vhod. „Taková zkušenost je k nezaplacení. Doporučovala bych to i opačně, aby každý soudce nejdřív začínal jako obhájce. V souzeném pak uvidí víc člověka, který z nějakého důvodu selhal než už dopředu zločince,“ míní Káňová.

Tajemník advokátní komory Jiří Klouza je přesvědčen, že přínos soudní praxe pro advokacii je pouze subjektivní: „Někomu může pomoci, jinému nic nedá. Neleze to zobecňovat.“

Advokát Josef Hasala zažil obdobný přerod jako Káňová. „Určitě je taková zkušenost prospěšná, člověk poznal ducha soudu, což je v praxi obhájce neocenitelná zkušenost, která se dá velice dobře využít,“ míní.

Káňová po zkušenostech tvrdí, že práce obhájce je mnohem náročnější než práce soudce – šíří znalostí a především psychicky. „Obhájce je pořád s někým ve sporu, mnohdy i se svým klientem, často musí vycházet pouze z jednostranných informací klienta,“ konstatuje.

Jako mladá soudkyně se k závažným případům nedostala, zato v nové roli už má za sebou i obhajobu pachatelů vražd, loupeží, vydírání.

Polehčující okolnosti hledá i v případech, které vypadají už dopředu téměř ztracené. „Pro souzeného musím vždy udělat maximum, to je teď moje práce,“ zdůrazňuje Káňová.

„Pod ruku“ jí přišli někteří delikventi hned dvakrát. Jednou je soudila, podruhé obhajovala. Když k tomu došlo poprvé, ani to nezaznamenala. „Klient mě upozornil sám. Jé, paní doktorko, vzpomínáte, jak jste mě dostala za mříže? řekl mi,“ vzpomíná právnička. Přidělenou obhajobu mohla odříct, stejně tak její klient. „Nikdy jsem to neudělala, ani mí klienti,“ říká.

Když působila jako soudce, doznání obžalovaného hodnotila vždy jako polehčující okolnost. Se zapíráním se rovněž setkala, a to i v jasných případech. Zákon však soudcům neumožňuje lež obžalovaného přičíst jako přitěžující. Pravdu se někdy od svého klienta nedozví ani jako obhájce. „Upozorním klienty, že by mi měli říct vše. Nikdy je ale nenutím. Někdo si chce pravdu nechat z různých důvodů pro sebe, potom musím vycházet z toho, co se od nich dozvím,“ konstatuje.

Přerod ze soudkyně v obhájkyňu zvládla, i když justici opouštěla, jak říká, s těžkým srdcem. Přestože práci obhájce považuje za zajímavější, návratu do černého taláru se nezříká. „Možná to zní pateticky, ale práce u soudu mi přinášela větší uspokojení,“ přiznává Naděžda Káňová. ■

Co kdyby byl advokát špion? Tázal se redaktor MF DNES 2. 6. v textu rozhovoru s názvem **Šéf NBÚ: Prověrky advokátů si rozhodně umím představit.**

Aby si stát podobná tajemství chránil, parlament loni schválil zákon o ochraně utajovaných skutečností. Národní bezpečnostní úřad podle něj prověřuje všechny, kdo s citlivými údaji pracují. Advokáti však podle zákona žádné prověřky nepotřebují. „Já jsem ten zákon nepsal ani neschvaloval. V paragrafu 42 se to tak píše a my nejsme od toho, abychom to nějak komplikovaně vykládali. Proč jsou advokáti výjimečnou skupinou v zemi, to je dotaz, který by bylo dobré položit poslancům,“ říká šéf NBÚ Tomáš Kadlec.

Proč by advokáti, kteří by pracovali na citlivých případech, neměli mít tak jako každý jiný bezpečnostní prověrku?

Jde o to, že každý člověk má nárok vybrat si obhájce. Pravda je, že v okamžiku, kdy by se advokát seznamoval s utajovanými skutečnostmi, měl by dodržovat pravidla a měl by k tomu být určen.

Můžete potvrdit, že v řadě trestních případů, kterých se účastní i advokáti, jsou utajované skutečnosti?

Já to potvrdit nemůžu, protože u těch kauz nesedím, ale takové případy nepochybně mohou nastat a nastávají. NBÚ se o tom ale nedoví. Na druhé straně zpravodajské služby ne vždycky přidělují písemnostem správné stupně utajení.

Může to, že advokáti nejsou prověřováni, ohrozit bezpečnost země? Co kdyby byl advokát špion?

Bezpečnost země asi ne. A špion? Pokud se s utajovanými skutečnostmi seznamuje příslušník rizikového státu, měly by to v první řadě zjistit zpravodajské služby.

Co když advokát jen spolupracuje. Pronikne do spisů, kde je řeč o postavení příslušníků, mechanismech komunikace.

To se nikdy nedá vyloučit.

Jaký je váš osobní názor na to, že advokáti prověrky nepotřebují?

Jestliže by se riziko mělo v podstatě vyloučit – ale zákon nemůže vystihnout každou situaci –, dokáží si představit, že i advokáti budou prověřováni. Ale bylo rozhodnuto a nám nezbyvá než to respektovat. ■

Též problematice je věnován článek téhož listu z téhož dne – **Advokáti se podle zákona neprověřují** (autor Michal Šverdík). Text dosvědčuje, že autor článku ví o zákonné povinnosti mlčenlivosti advokáta, nebere ji však příliš vážně. Posuďte sami:

Zákon o ochraně utajovaných informací citlivých pro bezpečnost státu, který loni schválil parlament, má díru. Ke státnímu tajemství totiž automaticky otevírá dveře všem advokátům v zemi, kteří na rozdíl od ostatních lidí nemusí být prověřováni. Bezpečnostní služby přitom přiznávají, že řada trestních spisů, které mají obhájci na stolech, obsahuje citlivé údaje. Třeba o operativě zpravodajců, struktuře tajných služeb či totožnosti agentů.

Zákon hovoří o téměř třicetce oblastí, které stát hodlá pečlivě střežit. Je to například obrana země, vývoj zbraní, ochrana jaderných zařízení, státní hmotné rezervy či informace spojené se zpravodajskými službami. Kromě advokátů k nim mají neomezený přístup jen ústavní činitelé a soudci. Všichni ostatní musí projít přísnými prověrkami.

Civilní kontrarozvědka, která má za úkol odhalovat bezpečnostní rizika země a využívá přitom odposlechů, sledování či tajných operací, odmítla sporné místo v zákoně hodnotit. „Nám nepřísluší zákon komentovat. My ho respektujeme,“ řekl mluvčí BIS Jan Šubert.

Někteří zpravodajští důstojníci přiznávají, že neomezený přístup advokátů k choulostivým údajům je velkým rizikem. Pokud je totiž někdo z BIS či jiné tajné služby podezřelý z trestného činu, advokát se v jeho spise může bez problémů dostat například ke klientovu pracovnímu zařazení, náplni a metodám práce, ke jménům kolegů a struktuře expozitury, kde pracoval. „Samozřejmě, že to je problém a nikomu se to nelíbí,“ přiznal jeden ze zpravodajských důstojníků.

Advokáti ovšem tvrdí, že zákon o ochraně utajovaných skutečností je v pořádku, a rizika z úniku citlivých údajů odmítají. „Každý advokát má ze zákona povinnost mlčenlivosti. Kdyby se prováděly prověrky, nepochybně by došlo k prodloužení v trestních věcech. A pokud by byl zvláštní seznam prověřených advokátů, byla by zase omezena svoboda volby obhájce. Kdo by navíc advokáty na seznam vybíral, Komora to dělat nemůže,“ prohlásil tajemník advokátní komory Jiří Klouza.

Ačkoliv pro zákon loni v květnu hlasovali téměř všichni poslanci kromě komunistů a republikánů, řadě z nich se předpis nelíbí. „Osobně si myslím, že by mohl existovat seznam advokátů, kteří by byli prověřeni. Tím se jen mírně omezí právo volby vybrat si obhájce. Ve sněmovně ale převládl názor, že se to musí vztahovat na všechny advokáty, že nikdo nemůže být omezen ve svém právu zvolit si obhájce. A proto se u advokátů nevyžaduje pro konkrétní věc bezpečnostní prověrka,“ řekl bývalý ministr vnitra Cyril Svoboda (KDU-ČSL).

Šéf sněmovního výboru pro obranu a bezpečnost Petr Nečas (ODS) připustil, že sporné místo v zákoně může ohrozit státní tajemství. „Mohlo by. My jsme také velmi dlouho a podrobně diskutovali. Proti sobě stála ochrana státu a státních zájmů a ústavní právo na svobodnou volbu obhájce. Já jsem se přikláněl k tomu, aby i obhájci procházeli prověrkami, aby existoval zvláštní dobrovolný seznam, ale nakonec převážilo stanovisko, že svobodná volba obhájce je princip, který je nadřazen státnímu zájmu v případě utajovaných skutečností. Ochrana občanských práv je nadřazena ochraně státu a státního tajemství. Tento princip má logiku, ale já z toho, vědom si rizik, nejsem nadšený,“ přiznal Nečas.

Poslanec doufal, že zákon bezpochyby dozná novelizace: „Praxe ukázala celou řadu věcí, které nevyhovují. Zákon je možná až příliš přísný. Navrhoval bych posečkat rok, vyhodnotit klady a zápory a připravit komplexní novelu.“ ■

Vietnamce podezřelého z vraždy prý předal policistům jeho advokát, uvádí se 4. 6. v PLZEŇSKÉM DENÍKU.

Dvaadvacetiletý Duong, který údajně usmrtil svého spoluobčana ranou nožem přímo do srdce, byl předán karlovarských kriminalistům a případem se dále zabývá Krajský úřad vyšetřování v Plzni (KÚV). Muž byl obviněn z vraždy, za níž mu hrozí až 15 let vězení.

„Obviněný vypověděl, že přišel za svým advokátem a řekl mu, jaké má problémy. Advokát mu údajně odvětil, že se nedá nic dělat a v jeho přítomnosti zavolal na policii (?!),“ sdělil vyšetřovatel KÚV.

Podle obyvatel Perninku našli osudného dne zraněného muže s nožem v hrudi u obchodu na chodníku další z místních příslušníků vietnamské komunity. Ti ho také měli svým autem převézt do ostrovské nemocnice. Snaha lékařů udržet pacienta při životě resuscitací nevyšla. ■

Již trojnásobné vítězství Bulletinu advokacie v soutěži právnických časopisů zaznamenal mj. příspěvek HOSPODÁŘSKÝCH NOVIN z 9. 6. – **IX. karlovarské právníké dny.**

Právníci také vybírali nejzajímavější odborný časopis, tím se stal již potřetí Bulletin advokacie, který vydává Česká advokátní komora. ■

Jak se u soudu zatoulávají důkazy popsal 15. 6. KLADENSKÝ DENÍK.

Na pražskou soudkyni byla podána stížnost pro „zabraňování účastníkům řízení v přístupu ke spisu“.

Podle paragrafu 44 Občanského soudního řádu je to nezákonné. Stížnost předsedovi pražského Městského soudu Janu Sváčkovi zaslal právní zástupce Václava Antropia Zdeněk Tihelka.

Soudkyně a její aparát se měli tohoto jednání dopustit ve sporu Antropia na ochranu osobnosti proti Vladimíru Strejčkovi. Tihelka uvedl, že v kauze došlo i ke „ztrátě důkazu v podobě rozsudku vrchního soudu“. Dále řekl: „Mému mandantu po vynesení rozsudku neumožnili nahlédnout do spisu na Městském soudě v kanceláři č. 308 traktu B ve Spálené ulici v Praze. S odůvodněním, že tak lze učinit až po sepsání rozsudku. Nemohl si ověřit obsah výzvy soudu a vyjádření třetí osoby, které bylo rozhodné pro rozsudek a jeho úspěch ve věci“.

Soudní úředníci s výhradou, že nebudou jejich jména zveřejněna, potvrdili, že ke ztrátám občas dochází: „Soudci jsou přetížení. Jsou nuceni si brát spisy domů, nebo je půjčovat osobním poradcům. Pomáhají jim v případě rozsudků. Tak se někdy něco zatoulá.“ Připustili, že se na ztrátách někdy rovněž podílejí v „důsledku administrativního přetížení“.

Předseda Ústavního soudu Zdeněk Kessler k případu řekl: „Soudní spisy podléhají zákonem vymezenému režimu. Nesmějí být vynášeny ani k domácímu studiu, ani zpřístupňovány jiným než zákonem určeným osobám. Institut poradců, jakýchsi stínových soudců, naše právo nezná. Soudce je pouze oprávněn vyžadovat stanoviska institucí a soudních znalců. Ani Ústavní soud nesmí účastníkům řízení bránit v přístupu do spisu v kterékoliv fázi řízení.“ ■

Na řadu přichází oblíbené a frekventované téma, odměny advokátů. V článku **Při obavách z opakování násilí může jít pachatel do vazby** se k tomu dne 26. 6. v deníku PRÁVO postavil náměstek ministra spravedlnosti dr. Baxa čelem a doslova pravil: „*Jednáme s advokátní komorou, jak finančně zabezpečit institut ustanovených obhájců. Kdyby advokáti byli velkorysejší, mohli by to dělat v podstatě zadarmo, když sami říkají, že to, co dostávají ze státního rozpočtu – loni zhruba 250 milionů Kč – činí asi jedno procento z celkových příjmů*“. Touto větou a věcmi souvisejícími se zabýval podrobněji Bulletin na jiném místě, proto obrátíme pozornost k dalším „odměňovacím“ článkům, které vyšly o dva dny později, 28. 6., ve SLOVĚ a v ZEMSKÝCH NOVINÁCH pod stejným názvem **Obhájci ex offo si dělají ze soudů „dojnu krávu“**. Po přečtení následujícího textu by žádný slušný pes neměl vzít od advokáta ani píď kůrky.

Extrémní zájem projevují advokáti, a to i nejzvučnějších jmen, o práci obhájce ex offo, tedy soudem ustanoveného obhájce, kterého platí za obviněného vzhledem k jeho nesolventnosti stát. Ministerstvo spravedlnosti, respektive soudy, se tak pro některé stávají „dojnu krávu“. Platby za takové služby dosahují více než sta milionů korun ročně a přitom jsou od odsouzených velice špatně vymahatelné. „V současnosti nejsou výjimečné platby dvě stě až dvě stě padesát tisíc korun. Obhajoba Jiřího Kájínka, odsouzeného za vraždu k doživotí, nás přijde dokonce na půl milionu korun,“ říká předseda Krajského soudu v Plzni Zdeněk Jaroš. Za provedený úkon například při krádeži, jako je třeba sezení u výslechu, obhájci náleží tisíc korun oproti dřívějším čtyřem stovkám. Sazby se zvýšily od 1. 7. 1996. Od té doby se také násobí sazby za úkony. „Kdysi se odměna stanovila z nejpřísněji hodnoceného činu a obhájce dostal za výkon v celé kauze jen tu. Spáchal-li tedy například pachatel za účinnosti starého advokátního tarifu tři loupeže spojené s dalšími trestnými činy, obdržel ustanovený obhájce za jeden úkon právní pomoci šest set korun. Byla-li však naprosto stejná trestná činnost spáchána po 1. 7. 1996, dostane vzhledem ke zvýšenému tarifu a znásobení sazeb podle počtu spáchaných skutků tři tisíce šest set korun, tedy šestkrát více. Za starého tarifu si obhájce v trestní věci projednávané v prvním stupni u krajského soudu přišel v průměru na třicet až padesát tisíc u klienta. ■

ZE ZAHRANIČÍ**Právní konzultace prostřednictvím horké linky?**

Telefonní čísla začínající „0190“ v Německu (což odpovídá číslům začínající číslům „0609“ v České republice) nemusí bezpodmínečně souviset s poskytováním sexuálních služeb po telefonu či s účastí na pochybných soutěžích, u nichž je účet za telefon zpravidla vyšší než případný možný výnos z nich. Tato čísla totiž mohou také zprostředkovávat právní konzultace poskytované advokátem.

Pro mnohé zájemce s právními problémy zní tento nápad lákavě a má bezesporu své výhody. Není nutno totiž překročit práh již tak neoblíbeného místa, jakým bezesporu advokátní kancelář je a dojednávat si termín s advokátem. Právní problém je možné projednat okamžitě, anonymně, a aniž byste museli opustit obývací pokoj. Za předpokladu, že si přečtete informaci psanou velmi drobným písmem pod inzerátem, můžete také téměř přesně na haléř spočítat i náklady spojené s „horkou“ právní konzultací.

I pro mnohé advokáty se zdá být tato myšlenka zajímavá, a to nejen z hlediska splněných přání potenciálních klientů, ale i z hlediska nižších nákladů a v důsledku toho i větších zisků samotných advokátů. Pro telefonické poradenství totiž není třeba počítat s ne nepatrnými náklady na provoz vlastní kanceláře a teoreticky tak může advokát právní konzultace poskytovat i v dínech od jídelního stolu. Odpadnou i případné starosti s placením faktur, sepisování časově náročných zápisů z jednání. Bezesporu hlavní výhodou také je, že mandát advokáta skončí jednou provždy ukončením telefonického hovoru. Pro někoho může být kromě toho výhodou, že vzhledem k atypické formě sdělení právního názoru neexistuje téměř žádné riziko odpovědnosti v případě poskytnutí nesprávných informací, neboť jakýkoliv případný spor musí dříve nebo později ztroskotat na důkazní nouzi obsahu telefonické informace a údajů uvedených klientem.

Až dosud se zdají být telefonické právní konzultace dalším krokem na cestě ke komunikativní společnosti a lze také předpokládat, že dříve nebo později budou obdobné placené „horké“ právní konzultace nabízeny i na internetu.

Přesto však Vrchní zemský soud ve Frankfurt nad Mohanem rozhodl 5. listopadu 1998 v návrhu na nařízení předběžného opatření o nepřípustnosti takových právních konzultací vycházejících ze zjištěného stavu takto:

Navrhovatelé provozovali advokátní kancelář se sídlem v B. a H. Odpůrce – advokát se sídlem v K. – se podílel na službě provozované firmou G GmbH s označením „InfoGenie!-Recht“. Tato služba poskytovala telefonické právní konzultace na telefonním čísle začínajícím „0190“, které byly inzerovány v programovém časopise „rtv Service“ č. 12 takto: „Zjednejte si právo telefonicky! Právní konzultace po telefonu – snadno a rychle. U mnoha právních otázek z každodenního života lze rozhodujícím způsobem zlepšit vlastní právní jistotu krátkým telefonátem s advokátem. Advokáti spolupracující se službou „InfoGenie!-Recht“ jsou k dispozici každý den od 8 do 22 hod., a to i o víkendech a ručí za správnost poskytnutých informací. Výhodami jsou poskytnuté okamžité informace, není třeba vážit cestu k advokátovi, poradenství může být anonymní. Vyzkoušejte naši službu a zavolejte!“

Po zavolání na uvedené číslo je tazatel spojen s neznámým advokátem. Volající zaplatí německému Telekomu telefonní poplatek ve výši 3,63 DEM za minutu, přičemž částka ve výši 2,48 DEM je postoupena provozovateli služby, resp. zúčastněnému advokátovi. Navrhovatel č. 1 byl spojen při testovacím telefonátu na sporné číslo s odpůrcem. Navrhovatelé navrhuji vydání předběžného opatření o zákazu reklamy na tyto právní konzultace za výše uvedené náklady.

Rozsudkem ze dne 18. 5. 1998 zemský soud vydal navrhované předběžné opatření proti odpůrci. Odpůrce se proti rozsudku bez úspěchu odvolal.

Soud proto vydal následující výrok:

Inkasování časového honoráře (3,63 DEM za minutu) za poskytnutí právní konzultace na telefonním čísle začínajícím „0190“ je v rozporu se zásadami Spolkového řádu o odměnách advokátů a § 1 německého zákona na ochranu proti nekalé soutěži.

Své rozhodnutí Vrchní zemský soud ve Frankfurtu odůvodnil takto:

1. Spolkový řád o odměnách advokátů (BRAGO) sice připouští časovou odměnu, podmínkou však je, aby odměna byla v přiměřeném poměru k poskytnuté službě, odpovědnosti a riziku advokáta. Platí zde i stejný časový honorář ve všech případech, které vyžadují vynaložení stejného úsilí.

2. Telefonické právní konzultace v praxi probíhají většinou tak, že jsou zodpovídány běžné každodenní právní otázky, které mohou zahrnovat i jen velmi malé případy. Maximální přípustná sazba podle řádu o odměnách advokátů může být při nízké hodnotě předmětu sporu překročena již po čtvrt hodině trvání hovoru, neboť poplatek činí bez ohledu na hodnotu předmětu sporu 3,63 DEM/min. Zcela po právu soud uvádí, že při běžném čtvrt hodinovém rozhovoru s potenciálním klientem by advokát obvykle za tento rozhovor neúčtoval žádný honorář.

3. Vrchní zemský soud ve Frankfurtu mimoto konstatoval, že při uvedeném

způsobu konzultace není zachován požadavek písemné formy pro dohodu o honoráři.

4. Souhrnně soud dospěl k závěru, že tento způsob poskytování konzultací porušuje nejenom právní předpisy upravující činnost advokátů, nýbrž i zákon na ochranu proti nekalé soutěži vzhledem k jejich zvýhodnění ve srovnání s advokáty, kteří dodržují stavovské předpisy.

Dále je možno zcela obecně argumentovat porušením i různých jiných zásad advokátního stavovského práva. Například volající zaplatí poplatek a tehdy, pokud advokát zjistí, že ve stejné věci již zastupoval odpůrce. Stejná situace nastane i tehdy, zjistí-li advokát, že nemá právní znalosti potřebné pro okamžité zodpovězení dotazu, a musí proto mandát odmítnout – počítadlo poplatků však již několik minut běží a nelze je anulovat. Absolutní anonymita této metody také umožňuje volání z cizích stanic, v důsledku toho je pak hovorné účtováno majiteli stanice (jiná situace nastane, když se potenciální klient představí cizím jménem).

Lze nalézt samozřejmě i protiargumenty k rozhodnutí soudu ve Frankfurtu. Ve skutečnosti Vrchní zemský soud v Mnichově v podobném řízení zastával jiný názor a zamítl nařídit předběžné opatření. Diskuse o této formě advokátní činnosti tak proto bude v SRN i nadále patrně pokračovat.

Lze očekávat, že také v České republice budou nabízeny právní služby na těchto telefonních linkách a kolegové budou od provozovatelů dostávat zajímavé nabídky. Již nyní si však advokáti, kteří se hodlají poskytováním podobných služeb zabývat, musí být vědomi problematičnosti poskytování právních služeb po telefonu.

Každému zkušenému advokátovi jsou známy totiž problémy (zejména u klientů bez patřičných zkušeností), které vznikají již při zpracovávání stavu věci po telefonu. O to nebezpečnější je pak poskytnout odborně správnou radu výhradně po telefonu.

Je proto pochopitelné, že pro většinu advokátů spolupráce s provozovatelem tzv. horké linky nepřipadá v úvahu. Seriózní advokátní činnost by se neměla přiblížit telefonní erotice nabízené na telefonních číslech začínajících 0609.

Arthur Braun, M. A.
advokát, Mnichov a Praha

K možnosti advokátů nabízet své služby a poskytovat je prostřednictvím internetu

(z časopisu Brussels Agenda č. 6/99)

Evropská komise navrhla Směrnici o právních aspektech elektronického obchodu a ta dospěla do prvního čtení v Evropském parlamentu. Návrh směrnice zakotvuje jednak obecně regulaci práva on-line, jednak zajišťuje, aby smlouvy o zboží a službách realizované přes internet měly stejnou platnost, jako smlouvy písemné. Zvláštní pozornost advokátů jistě vzbudí fakt, že směrnice by umožňovala advokátům nabízet a poskytovat své služby prostřednictvím internetu. Zatímco všechny advokátní komory a právní společnosti členských států EU jsou pro toto řešení, vznikla obsáhlá debata, zda advokáti, kteří takto postupují, mají zároveň respektovat jejich domácí etická pravidla, nebo etická pravidla advokací státu, kde sídlí klient (host country rules). Evropská komise dospěla k názoru, který převzal zcela bez výhrad i Evropský parlament, že advokáti musí jednat pouze v souladu s jedním souborem etických pravidel, a to pravidel svého domovského státu, kde sídlí (pokud jde o pravidla on-line).

Pokud členský stát reklamu zakazuje, nesmí advokát tam usazený svoje služby na internetu nabízet, a to dokonce i tehdy, když je nabídka zaměřená na potenciální klienty v členském státě EU, který sám tento způsob reklamy dovozuje.

JUDr. Jana Wurstová
ČAK

Vyšlo číslo 2/99 Bulletinu slovenské advokacie

Úvod tohoto čísla je věnován vzpomínce na advokáta JUDr. Jozefa Földese, který zemřel 7. ledna 1999 ve věku osmdesáti jednoho roku. JUDr. Eva Bušová připomíná jeho vysokou odbornost, která byla oceňována nejen v kruzích slovenské a české advokacie, ale i v další právnické veřejnosti, životní filozofii a osobní vlastnosti tohoto jedinečného advokáta.

Odborné články:

JUDr. Juraj Seman: *Rozsah dokazování v občanském soudním řízení*

V obsáhlém článku se autor, předseda senátu Krajského soudu v Košicích, zabývá rozsahem dokazování u soudů prvostupňových a při odvolacím jednání, otázkami, zda a kdy může soud vykonávat i jiné dokazování, než je navrhované účastníky, zda je v určitých případech povinen provést nenavrhané dokazování, resp. kdy je oprávněný omezit se na dokazování, které navrhli účastníci, zda je povinen vykonat každý navržený důkaz a kdy může upustit od provedení navrhovaného dokazování. Tato problematika je zpracována zvláště pro jednání prvostupňové a zvláště pro odvolací jednání.

V čísle je uveřejněn výběr z rozhodnutí Ústavního soudu Slovenské republiky a samostatně též výběr z rozhodnutí obecných soudů.

Zbytek obsahu čísla tvoří články věnované advokátní etice.

JUDr. Pavol Erben, člen představenstva SAK: *Potřebujeme etická pravidla?*

Autor konstatuje, že etika, její pravidla, potřeba jejich existence a dodržování jsou časté otázky, se kterými se v advokátní praxi setkáváme. Někteří tato pravidla zcela ignorují, v současné době je považují za vedlejší a nepodstatné, za překonané staré myšlení a řídí se zásadami, že „účel světí prostředky“, etika je považována za zbytečnou překážku. Jiní její význam přílišně zdůrazňují. V článku autor upozorňuje na „mimořádně vydařené, nesmírně užitečné a poučné dílo ze současné literatury Etika právníckého povolání od Doc. JUDr. Alexandry Krskové, CSc.“, se kterým by se dle jeho názoru měl seznámit každý právník. Sám zastává názor, že právě v dnešní době, čím víc budeme v každodenní praxi usilovat o poznání a dodržování etických pravidel, tím víc se zvýší prestiž profese advokáta, prestiž tohoto stavu na veřejnosti i prestiž jednotlivců.

Další článek je z pera samotné autorky výše citované publikace.

Doc. JUDr. Alexandra Krsková, CSc.: *Půlhodinka s etikou*

Ve stručném, ale výstižném článku se hned ve druhém odstavci autorka ptá: „Proč by právě advokáti měli být terčem štiplavých komentářů?“ Píše o identitě a pocitu sounáležitosti ve službě určitým hodnotám, které vnášejí do společnosti harmonii a pořádek. Poukazuje na změnu pravidel tradiční deontologie v průběhu 20. století, na určitý kompromis, který znamená zachování výlučnosti povolání a respektování reality moderní ekonomiky. Zdůrazňuje, že i navzdory komercializaci advokátní povolání neztratilo identitu a v slibu advokáta rezonují vic

morální než právní hodnoty. V závěru článku autorka uvádí, že by se na stránkách Bulletinu SA chtěla postupně zabývat základními závazky advokáta, které mu dávají důvěryhodnost v očích klienta.

JUDr. Ján Havlát, Mgr. Marek Bendík: *Etika advokátního povolání*

Autoři – advokát a adv. koncipient – zastávají názor, že dodržování etických principů výkonu advokacie je *conditio sine qua non* toho, aby bylo možné o advokacii hovořit jako o službě spravedlnosti, neboť navzdory neuvěřitelnému množství a schopnostem současné techniky není řešení právních problémů, které nastolila doba, jednodušší. Úměrem ke vzrůstající úloze advokáta vzrůstá i jeho zodpovědnost a požadavky na jeho chování. V článku, jako návrh do diskuse, formulují jedenáct etických zásad, které by se dle jejich názoru, měly stát pevnou součástí výkonu advokacie. V závěru článku se říká: „Etika advokáta je v první řadě jeho profesionální čest. Advokacie je službou spravedlnosti. Bez dodržování etických principů je jen prázdnou slupkou bez hodnotového obsahu, vykonáváním činnosti bez účelu“.

V čísle jsou dále uveřejněny:

Poznatky z evropské konference o disciplinárních trestech a jejich výkonu, která se konala 18. – 19. května v Mnichově.

Zásady výkonu advokátního povolání v Evropském společenství, přijaté 28. října 1988 na plenárním zasedání CCBE ve Štrasburku (pozn. red.: uveřejněny ve zvl. čísle BA v srpnu 1996).

Poslední část obsahuje zprávu ze zasedání předsednictva SAK, obvyklé změny v seznamu advokátů a advokátních koncipientů, inzerci a seznam advokátů, kteří nezaplátili příspěvek na činnost SAK a rozhodnutí kárného senátu Kárné komise SAK, zprávu o konání plenárního zasedání CCBE v Lyonu ve dnech 16. a 28. listopadu 1998, výsledek ankety, jak organizovat vzdělávací semináře, a zprávu o konání IX. karlovarských právnických dnů 3. – 5. června 1999.

JUDr. Jaroslava Vanderková
ČAK

38. seminář pro soudce a advokáty z České republiky a Rakouska

Ve dnech 5.–7. května 1999 se v Linci uskutečnil již 38. seminář pro soudce a advokáty z České republiky a Rakouska.

Semináře pořádané Sdružením rakouských soudců – sekce Linec-Steyer za spoluúčasti presidenta Vrchního zemského soudu v Linci mají - jak ukazuje pořadové číslo tohoto setkání – svoji tradici, započatou záhy po listopadu 1989.¹⁾ Letošní seminář byl potud nový, že se jej poprvé na obou stranách zúčastnili zástupci advokacie. V delegaci ČAK byli předseda Dr. Karel **Čermák**, četní členové a náhradníci představenstva, předseda kárné komise Dr. **Krym** a další advokáti.

Třídenní program semináře byl zahájen 5. května referáty a diskusí na témata blízká advokacii, a to např. advokátní proces, relativní a absolutní povinné zastoupení advokátem, advokátní tarif, bezplatné právní zastoupení atp. Na daná témata referovali vždy čeští a rakouští referenti, takže bylo možno v maximální míře konfrontovat českou a rakouskou úpravu, jež ostatně vycházejí ze stejných historických kořenů. Přednášky proslovili soudce Vrchního zemského soudu v Linci Dr. Edwin **Gitschthaler** a vicepresident hornorakouské advokátní komory Dr. Johannes **Grund**, z české strany náměstkyně předsedy Obvodního soudu pro Prahu 4 JUDr. Jaroslava **Pokorná** a advokáti JUDr. Jiří **Nykodým** a JUDr. Václav **Mandák**, CSc. Zejména Dr. **Nykodým** a Dr. **Mandák** věnovali pozornost připravovaným novelám občanského soudního řádu a trestního řádu.

Následující den byl tematicky zaměřen na problematiku významu právní ochrany v rámci Evropské unie a zlepšení právní ochrany v Evropě. Přednášku pochopitelně více v teoretické rovině přednesl doc. František **Zoulik**, posléze prezident Zemského soudu v Linci Dr. Hans-Peter **Kirchgatterer** hovořil o činnosti a pravomocích Evropského soudního dvora, zejména ve vztahu k rakouské justici. Odpoledne bylo pak věnováno návštěvě největších rakouských železáren a oceláren Vereinigte Österreichische Eisen- und Stahlwerke. Obrovský provoz nesoucí v době svého vzniku jméno fašistického pohlavára Hermanna Göringa

1) Z 23. semináře konaného v květnu 1995 na téma „Základy soudcovského jednání“ je např. k dispozici zajímavý sborník příspěvků vydaný v r. 1996 v česko-německé podobě ve Vídni.

překvapí dnes nejen téměř úplnou automatizací většiny výrobních procesů, ale i vynikající úroveň životního prostředí.

Společenská část semináře kulminovala na slavnostní večeři v restauraci na vrchu Pöstlingberg. Toto setkání bylo poctěno přítomností rakouského ministra spravedlnosti Dr. **Michalka** a ministra spravedlnosti ČR Dr. **Motejla** a řadou slavnostních projevů. Příjemnou atmosféru podtrhl i výběr místa konání večeře, neboť z Pöstlingbergu je mj. nádherný výhled na večerní Linec.

Závěrečný den semináře byl věnován aktuálnímu tématu „Etika vztahů mezi soudcem a advokátem“. Rakouský referent viceprezident Hornorakouské advokátní komory Dr. Norbert **Nagele** vymezil teoretický rámec dané problematiky, zatímco čeští referenti JUDr. Karel **Čermák** a JUDr. Emil **Krause** akcentovali více praktickou stránku věci. Účastníci se shodli na tom, že zejména vtipný a elegantní referát Dr. **Čermáka** byl zároveň shrnutím diskusí o dané problematice, jež – s ohledem na shora zmíněné složení účastníků semináře – nemohly v kuloárech neproběhnout.

Je potěšující, že počínaje tímto seminářem se pro české advokáty otevírá možnost účasti na dalších podobných setkáních a že byly učiněny i první kroky k realizaci myšlenky uspořádat taková setkání i regionálně zejména na česko-rakouském pomezí. Předpokládá se také, že některé referáty rakouských kolegů budou posléze publikovány v Bulletinu advokacie.

JUDr. PhDr. Stanislav Balík

Výroční konference ABA-YLO v Bostonu 19.–22. 5. 1999

19.–22. 5. 1999 se v Bostonu, hotelu Park Plaza, konala výroční konference Young Lawyers Divison American Bar Association. Konference se zúčastnilo více než 400 zástupců jednotlivých mladých advokátních komor všech států americké unie a zahraniční hosté.

Odborná část programu byla výrazně zaměřena nikoliv na teoretickoprávní problematiku, ale spíše na problematiku získání a udržení klientely, a to podle jednotlivých oblastí práva. Vzácností byl rozvoj speciálních forem zastupování starých osob, kde podle amerických kolegů poptávka po právní pomoci výrazně vzrůstá. Debata se dále soustředila na prezentaci „vítězného image“ vůči klientovi

i třetí straně. Opomenuta samozřejmě nemohla být populární americká témata ochrany různých menšin a speciální program amerických mladých advokátů na zamezení kriminality mládeže v městských ghettech. Zajímavým bodem programu byla i diskuse se soudci Federálního soudu (zbytečně připomínat, že do této prestižní pozice postupují vesměs nejzkušenější a nejuznávanější advokáti) a s právníky, kteří své vzdělání využívají v netypických profesích jako poradci politiků či právní zástupci různých společenských či lobbistických organizací.

Společenská část poskytla mnoho příležitostí seznámit se s „kolébkou americké revoluce“ a i jinak z amerického hlediska netypickým městem Bostonem, který velmi potvrzuje, že leží v Nové Anglii. Nejtatraktivnější částí programu byla okružní jízda po městě ve speciálním upraveném použitelném obrněném transportéru z 2. světové války. Část okružní jízdy absolvoval po souši a druhou část ve vodě. Z hlediska kulinářského nemusel krvavý biftek vyhovovat všem, na rozdíl od delikátního kraba. Oproti rozšířené představě se Američané kupodivu orientovali, kde leží ČR, zatímco níže podepsaný měl určité problémy se zcela přesným zařazením státu na mapě jako Idaho či Montana. ČR byla spolu s Polskem a Maďarskem hodnocena v rámci východu jako země, které na rozdíl od jiných exkomunistických nejsou rozvojové a kde naopak někteří mladí právníci uvažovali o možnosti pracovního uplatnění. Obecně z rozhovoru s americkými kolegy vyplynulo, že kupříkladu otevírat vlastní advokátní praxe v USA je i pro zkušenější zaměstnané právníky velmi obtížné.

JUDr. Milan Kyjovský
advokát, Brno

Zpráva o účasti týmu Právnické fakulty Univerzity Karlovy v mezinárodních soutěžích

I.

„PHILIP C. JESSUP INTERNATIONAL LAW MOOT COURT COMPETITION“ Z OBORU MEZINÁRODNÍHO PRÁVA VEŘEJNÉHO

Philip C. Jessup International Law Moot Court Competition je soutěž v oboru mezinárodní právo veřejné (dále jen MPV), která se koná ve Washingtonu již od roku 1959, což ji řadí mezi soutěže tohoto druhu s nejbohatší tradicí. Letos tedy

slavila již své čtyřicátiny. Studenti zde mají možnost prokázat své rétorické a právně-teoretické dovednosti v simulovaném sporu Mezinárodního soudního dvora sídlícího v Haagu (ICJ). Oficiálním jazykem je angličtina. Program jubilejního ročníku soutěže byl neobyčejně pestrý a počet účastníků dosáhl i tento rok velmi vysoké hodnoty – 62 týmů ze 45 zemí.

Soutěž je strukturována do dvou fází – kol národních a posléze kola mezinárodního. Studenti nejprve vypracují rozsáhlou písemnou obhajobu své strany a poté svou pozici obhajují před sborem soudců, jimiž jsou nejrůznější právní odborníci z řad vysokoškolských profesorů, advokátů a profesionálních soudců. Jedno stání trvá dvakrát 45 minut čistého času, tj. 45 minut pro každý tým. Zadáání letošního ročníku by znělo v kostce asi takto: Bretorie, hospodářsky rozvinutá země, žaluje rozvojové Pagonské království pro porušování mezinárodně-právních závazků, čehož se měla Pagonie dopustit jednak vyvlastněním zahraničních majoritních podílů v podnicích aktivních v kulturním sektoru Pagonie a dále pak neposkytováním dostatečné ochrany autorským právům cizinců. Pagonie se hájí státní suverenitou a neexistencí mezinárodněprávního závazku. Hlavní pozornost se tedy soustředila na otázky vyvlastnění v mezinárodním právu, ochranu duševního vlastnictví a autorských práv.

Národní kolo se konalo na začátku února tohoto roku v Plzni a tým Právnické fakulty Univerzity Karlovy (PF UK) ve složení Alena Dvořáková (2. ročník), Irena Frýdová a Otto Turner (oba 3. r.) a Jan Evan (4. r.) se zde střetl s místní Právnickou fakultou Západočeské univerzity. Výsledkem bylo skóre 6:0 ve prospěch pražské fakulty a získání obou ocenění, tj. za nejlepší písemnou práci (*best memorial*) a za nejlepší ústní vystoupení (*best oralist*). Tohoto povzbudivého výsledku dosáhl tým PF UK i přesto, že většina studentů dosud neměla výuku mezinárodního práva.

Mezinárodní kolo soutěže probíhá každým rokem v jednom z prestižních washingtonských hotelů a trvá sedm dní, letos od 21. do 27. března. V prvních čtyřech dnech absolvoval každý tým, tvořený dvěma účastpici strany žalující (tzv. *applicants*) a dvěma stranou žalované (*respondents*), čtyři jednání, tj. dvě za každou stranu. Hodnotí se, jak již bylo předesláno, znalosti práva, schopnosti rétorické a přesvědčovací a schopnost pohotově a logicky reagovat na někdy velmi nepříjemné otázky. Jednou ze zajímavostí této soutěže, v porovnání se soutěži konanými v Evropě, je fakt, že na soudcovských stolicích v převažující míře zasedají američtí profesori a právníci, kteří kladou velký důraz i na politicky orientované argumenty.

Organizátoři připravili pro tento rok mnoho velmi atraktivních akcí doprovodného programu, mezi něž patřila např. recepce konaná ve spolupráci s Mezinárodním institutem pro vyjednávání a řešení sporů (IIMCR), návštěva Georgetown University, prohlídka Nejvyššího soudu USA, diskuse s místopředsedou Meziná-

rodního soudního dvora nebo přednášky v rámci výroční konference Americké společnosti pro mezinárodní právo (ASIL). České družstvo taktéž využilo pozvánku k prohlídce Washington College of Law, American University.

Pátý den mezi sebou soutěžilo šestnáct čtvrtfinalistů ve vyřazovacím kole. O dva dny později došlo na finále, které se již tradičně konalo ve slavnostním sídle Federálního odvolacího soudu pro District of Columbia. Nejprve přednesla své přesvědčivé argumenty žalující strana z National Law School, Bangalore, Indie. Obhajoba University of Pretoria (Jižní Afrika) už tak energická nebyla, takže Indie zaslouženě zvítězila. Při závěrečném ceremoniálu byli vítězové obdarováni pamětní plakety. Ceny se dočkali také vítězové regionálních kol a autoři nejlepších písemných argumentů. Tým UK v tvrdé konkurenci zejména anglicky hovořících zemí úspěšně obstál a umístil se v první polovině peletonu na 31. místě, když jasně porazil Brazílii a Keňu, svedl rovný boj s Northwestern University (USA) a těsně prohrál s Moldávií.

Na odborné přípravě soutěžního týmu se podíleli pracovníci katedry mezinárodních vztahů (Doc. P. Šturma jako coach a Doc. St. Hýbnerová). Na přípravě ústních vystoupení a techniky „moot court“ má pak velkou zásluhu anglická lektorka katedry jazyků Právnické fakulty Univerzity Karlovy Julie Ann Fraser.

Nezbytné zázemí poskytla Právnická fakulta UK v Praze a zejména studentské sdružení ELSA (European Law Students Association).

Účast v mezinárodním kole svými finančními příspěvky umožnili: generální sponzor – firma White & Case; právní firmy Weil, Gotshal & Manges; Procházka, Randl, Kubr & Partners; Altheimer & Gray; Lovell, White, Durrant; advokátní kancelář Kříž a Bělina a v neposlední řadě také Hlávkova nadace, kterým patří dík účastníků soutěže. Zvláštní poděkování patří též Velvyslanectví České republiky v USA, dále Marku J. Gardbergovi a Ivě Wright z advokátní kanceláře Squire, Sanders & Dempsey a Ústavu práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního při PF UK.

II. „CONCOURS EUROPÉEN DES DROITS DE L'HOMME, RENÉ CASSIN“ Z OBORU EVROPSKÉ ÚMLUVY O LIDSKÝCH PRÁVECH A ZÁKLADNÍCH SVOBODÁCH

Ve dnech 22. až 29. března 1999 proběhl ve Štrasburku devatenáctý ročník mezinárodní studentské soutěže „Concours Européen des Droits de l'Homme, René Cassin“. Tak jako v minulých letech se této akce společně s dalšími 55 týmy zúčastnilo rovněž družstvo reprezentující Právnickou fakultu UK v Praze.

Soutěž je podobně jako Jessup International Law Moot Court rozdělena do dvou fází. Studenti nejprve svou obhajobu písemně zpracují a posléze své stanovisko prezentují v ústním vystoupení v prostorách Evropského soudu ve Štrasburku. Jejich prezentace je hodnocena porotou, v níž zasedají právní odborníci z řad vysokoškolských profesorů, advokátů a profesionálních soudců Evropského soudu. Dva členové soutěžícího týmu mají k dispozici 45 minut na jedno vystoupení. Každé družstvo vystupuje dvakrát a poté jsou vybráni postupující finalisté. Případ, který byl studentům předložen letos, se týkal lidských práv homosexuálních párů, problematiky jejich soužití a rodičovství a v další řadě rovněž otázek nového média – internetu a práva na ochranu vlastnictví a soukromí.

Organizátory tohoto zápolení je již tradičně francouzská asociace Juris Ludi pod záštitou Rady Evropy. Jedná se o nejdůležitější mezinárodní soutěž ve francouzském jazyce věnované problematice lidských práv. Studentům se v ní dostává jedinečné příležitosti seznámit se důkladně s Evropskou úmluvou, procvičit své argumentační a vyjadřovací schopnosti ve francouzštině, prakticky použít právnícké myšlení a v neposlední řadě nahlédnout blíže do fungování Evropského soudu. Soutěž se v zahraničí těší zájmu médií a požívá značnou prestiž. Svědčí o tom stále rostoucí zájem o účast ze strany družstev, zvyšující se úroveň soutěžících a přítomnost významných světových osobností. V letošním roce například před účastníky vystoupil bývalý generální tajemník OSN Butrus Butrus-Ghálí.

Organizátoři soutěže bohužel nemohli tak jako dříve finančně podporovat účast soutěžících ze zahraničí. Přítomnost českého družstva na této akci se tedy stala závislou na podpoře ze strany Právnické fakulty UK a zejména na finančním příspěvku poskytnutém Nadací Hugo Grotia prostřednictvím České advokátní komory. Reprezentace pražské právnické fakulty ve složení Lenka Moker-ská, Petra Schleissová a Jan Slanina (všichni z 3. ročníku) sice nepatřila mezi favority a umístila se až v druhé polovině, přesto byla jejich účast na soutěži velmi významná. Nejen pro cennou osobní zkušenost studentů, ale zejména proto, že přispívá k šíření ducha evropské ochrany lidských práv, a to v době, kdy znalost evropského standardu lidských práv by měla být vlastní každému, kdo působí v právní praxi. Účast českých studentů v této soutěži je tedy nutné i nadále podporovat.

Doc. JUDr. Pavel Šturma, CSc., Mgr. Eva Danová
PF UK, Praha

Errata:

V č. 5 u příspěvku „Bezplatná právní pomoc ve vybraných evropských státech“ Mgr. Petry Olmrové-Nykodýmové bylo uvedeno, že autorka je advokátkou v Praze. Ve skutečnosti je autorka advokátní koncipientkou. Za nedopatření se redakce omlouvá.

RŮZNÉ

1) Česká republika a rozšíření Evropské unie – symposium v Praze 15. – 18. 9. 1999

Právnická fakulta Karlovy Univerzity Praha a Právnická fakulta Eberhard-Karlovovy univerzity Tübingen (s podporou Nadace Hugo Grotius) pořádají v Praze ve dnech 15. až 18. září 1999 symposium **Česká republika a rozšíření Evropské unie**

PROGRAM

Středa 15. září 1999

9.00 Zahájení (*JUDr. Otakar Motejl, ministr spravedlnosti ČR*)

I.

Přístup k EU a jeho implikace v právu evropském a ústavním

- 9.30 Přednost komunitárního práva před národním právem včetně ústavy
10.15. Účinky komunitárního práva v České republice po jejím přístupu k EU
(*JUDr. Ing. Jiří Zemánek, katedra evropského práva*)
11.00 Přestávka a diskuse
12.15 Přestávka na oběd
13.30 Slučitelnost české ústavy s komunitárním právem v důsledku přístupu k EU
(*Prof. JUDr. Václav Pavlíček, katedra ústavního práva*)
14.15 Role Parlamentu ČR a legislativa EU (*JUDr. Věra Jirásková, katedra ústavního práva*)
15.00 Přestávka

- 15.15 Odpovědnost členských států za škodu způsobenou porušením evropského práva (*JUDr. Pavel Svoboda, katedra evropského práva*)
- 16.00 Národní ústavní soudnictví a přístup k EU (*Mgr. Radovan Suchánek, katedra ústavního práva*)
- 16.45 Diskuse

Čtvrtek 16. září 1999

- 9.00 Evropský soudní dvůr a národní ústavní soudy (*Vědecký asistent Gerald G. Sander, M. A., Mag. Rer. Publ., katedra veřejného, mezinárodního a evropského práva*)
- 9.45 Diskuse

II.

Evropské správní právo a jeho reflexe do vnitrostátního správního práva

- 10.00 Reforma veřejné správy a správního práva (*Prof. JUDr. Dušan Hendrych, katedra správního práva*)
- 10.45 Europeizace správního práva (*Prof. Dr. Armin Dittmann, katedra veřejného práva*)
- 11.30 Základní lidská práva a správní právo (*Doc. JUDr. Richard Pomahač, katedra správního práva*)
- 12.15 Přestávka na oběd
- 13.30 Diskuse

III.

Evropské soukromé právo

- 14.15 Justiční spolupráce podle článku 65 Smlouvy o Evropském společenství (*Prof. Dr. Burkhard Heß, katedra občanského práva hmotného a procesního*)
- 15.00 Provedení směrnic do národního práva na příkladě odpovědnosti za škodu způsobenou vadným výrobkem (*JUDr. Richard Král, katedra evropského práva*)
- 15.45 Ochrana spotřebitele v evropském právu a její vliv na národní úpravy, zejména v oblasti spotřebitelského úvěru a kupní smlouvy (*Prof. Dr. Harm-Peter Westermann, katedra občanského práva a práva obchodních společností*)
- 16.30 Ochrana spotřebitele v bankovním obchodu (*JUDr. PhDr. Michal Tomášek, LL.M., katedra evropského práva*)
- 17.15 Diskuse

Pátek 17. září 1999

IV.
Fungování trhu a soutěže

- 9.00 Evropské soutěžní právo a přístup k EU (*Prof. Dr. Wernhard Möschel, katedra občanského a hospodářského práva*)
- 9.45 Evropské soutěžní právo a přístup České republiky k EU (*JUDr. Jindřiška Munková, katedra evropského práva*)
- 10.30 Přestávka
- 11.00 Veřejné podniky a přístup k EU (*Prof. Dr. Günter Pottner, katedra veřejného práva, včetně práva hospodářského a správního*)
- 12.00 Přestávka na oběd
- 13.15 Veřejné podniky a podnikání veřejného sektoru (*Doc. JUDr. Luboš Tichý, katedra evropského práva*)
- 14.00 Přestávka a diskuse
- 15.15 Evropská dopravní politika a přístup k EU (*Prof. Dr. Michael Ronellenfitsch, katedra správního práva, včetně veřejného dopravního práva*)
- 16.00 Přestávka a diskuse
- 16.45 Shrnutí výsledků a ukončení (*Prof. Dr. Dr. h.c. Thomas Oppermann*)

Další informace:

Vstup volný. Tlumočení zajištěno.

Příhlášky:

Katedra evropského práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy
116 42 Praha 1, nám. Curieových 7, Česká republika
tel.: 02/21005 565 (pí Kůrková), fax: 02/2324 120
e-mail: TICHY@PRF.CUNI.CZ

Universität Tübingen, Internationales Zentrum
D – 72074 Tübingen, Wilhelmstrasse 20 B, SRN
tel.: +49 (0) 7071 29 74156, fax: +49 (0) 7071 29 5989
e-mail: iz@uni-tuebingen.de

2) Zpráva o semináři k výkladovým problémům vyplývajícím z úpravy nekalé soutěže a průmyslových práv

Institut Ministerstva spravedlnosti uspořádal ve Kravsku u Znojma ve dnech 12. 5. až 14. 5. 1999 další ze svých odborných seminářů pro soudce. Umožnil vyslání zástupce advokacie na tuto akci.

Seminář probíhal v úzkém kruhu špičkových odborníků a v těchto oblastí specializovaných soudců krajských a vrchních soudů. Poněvadž účastníci, jejichž počet nepřesáhl dvě desítky, se mezi sebou dobře znali a uvedenou problematikou se každodenně zabývají, přednášky byly věcné a aktuální, přičemž často přecházely ve spontánní diskusi s konkrétními odkazy.

S obdivem jsem konstatovala např. zájem a připravenost soudců řádně se vypořádat s komplikovanou oblastí doménových jmen na internetu. Techničtí odborníci na internet, zástupci EUnet, soudci Vrchního soudu v Praze, Dr. Macek a Dr. Tomsa, stejně jako Doc. Boháček z VŠE a patentová zástupkyně Ing. Vandělíková jasně předestřeli institut doménových jmen, který, ač není výslovně zákonem upraven, přinejmenším splněním určitých předpokladů přestává být pouhou adresou a stává se statkem hodným ochrany, blízkému logu.

Současný stav (tj. stav od změn v r. 1997) přidělování doménových jmen byl podroben ostré kritice, ve které však nechyběly věcné návrhy řešení či alespoň zlepšení.

Část účastníků pokračovala v diskusi a rozboru tohoto i jiných témat i během přestávek a večer, po konci oficiálního programu.

Ostatně srovnání úpravy označení původu a ochranných známek, stejně jako třeba trestní aspekty porušování průmyslových práv či otázky klamavosti, parazitování a dalších aspektů nekalé soutěže se staly podnětem pro velmi zajímavé a hluboké rozbor, a to zejména ze strany Dr. Zamrzly z Úřadu průmyslového vlastnictví a Dr. Filemona z Krajského obchodního soudu v Brně. Prodiskutovány byly i mé připomínky, ve kterých jsem se snažila nastínit dopad této problematiky pro poskytování právní pomoci a služeb advokáty.

Vstřícný postoj, vůle hledat řešení, schopnost inspirativně i kriticky přihlédnout k zahraniční úpravě, neuhýbání před spornými otázkami stejně jako připravenost soudců dále se intenzivně vzdělávat, a to i za účasti představitelů „z jiného tábora“ (profesorů, advokátů, rozhodců či představitelů orgánů státní správy) dávají podle mého názoru naději, že přístup soudců k výše uvedené problematice je tzv. na dobré cestě. Zbývá otázka, jak jsme na tom my, advokáti.

Mgr. Radka Pelikánová
advokátka v Praze

NAKONEC

Pro Bulletin advokacie nakreslil Lubomír Lichý